

A. P. Deering.

DE

MILITAIRE SPECTATOR

WAARIN OPGENOMEN DE OFFICIELE MEDEDELINGEN VAN HET
MINISTERIE VAN OORLOG

HET LUCHTDOELARTILLERIEKANON VAN 40 MM IN STELLING

MOORMAN'S PERIODIEKE PERS N.V. - DEN HAAG

124ste JAAR — Maandblad

Nr. 10

OCTOBER 1955

DE MILITAIRE SPECTATOR

waarin opgenomen de **Officiële Mededelingen**
van het **MINISTERIE VAN OORLOG**

Directeur: J. MOORMAN, Reserve Kolonel tit. der Grenadiers

Redactie: W. DEN TOOM, Kolonel-Waarnemer

B. KONING, Kolonel van de Generale Staf

E. J. C. VAN HOOTEGEM, Kolonel van de Generale Staf

J. G. J. VAN DER HULST, Majoor der Artillerie

Abonnement f 3 per kwartaal. Buitenland f 15 per jaar. Losse ex. f 1.25. NADRUUK VERBODEN
MOORMAN'S PERIODIEKE PERS N.V., Zwarteweg 1, Den Haag. Tel. 18.23.55, Postrek. 44.715

Inhoud

Officiële Mededelingen van het Ministerie van Oorlog

Memorie van Toelichting bij Hoofdstuk VIII A, Oorlog, van de Rijksbegroting voor 1956	458
Mededelingen van de Chef van de Generale Staf	487

Redactioneel gedeelte

Hogere staven in de tactische atoomoorlog: verspreiding is de op- lossing, door Generaal-majoor J. H. Couzy, Commandant 4e divisie	488
De doelstelling, strategie en tactiek, door R. A. Sleeuw, Majoor vlieger-waarnemer	490
Samenwerking (II), door M. A. Panhuyzen, Kapitein der Infanterie, Hoofd Afd. Methode van Instructie der Infanterie School	499
Grepen uit de werkelijkheid: De verovering van Java door de Japanners, door Mr L. F. de Groot, Luitenant-Kolonel M. J. D.	504

MILITAIRE SPECTATOR, 124e Jaargang, Nr 10, blz. 457—511, Den Haag, Oct. 1955

Officiële Mededelingen van het MINISTERIE VAN OORLOG

MEMORIE VAN TOELICHTING

bij Hoofdstuk VIII A, Oorlog, van de Rijksbegroting voor 1956

A. Beschouwingen van Algemene Aard

I. Inleiding

a. inleidende opmerkingen.

In de plannen voor de verdere opbouw van de Nederlandse strijdkrachten gedurende het jaar 1956 zijn de hoofdlijnen van het defensiebeleid, zoals geschetst in de nota van 18 Mei 1954 en in de stukken en mondelinge beraadslagingen met betrekking tot de defensiebegrotingen voor 1955, nog onveranderd aangehouden.

Inmiddels zijn nieuwe wapenen in de oorlogvoering ingevoerd. De vermoedelijke gevolgen daarvan voor de vorm, de samenstelling en de uitrusting van de strijdkrachten — en diensengevolge voor de kosten van opbouw en instandhouding daarvan — staan echter nog onvoldoende vast om er reeds in de plannen en in de begroting voor 1956 rekening mede te kunnen houden.

Volstaan moet worden, de vraagstukken welke hier in het geding zijn nader te stellen en toe te lichten naar de situatie van het ogenblik. Zulks komt ook gewenst voor, opdat eventuele fundamentele misverstanden worden voorkomen, en het toekomstige incidentele nieuws met meer begrip voor het wezen van de betreffende problemen worde gevolgd.

Aangezien het uitgangspunt van defensieplannen in de doelstellingen ligt, waaraan de defensie op grond van politieke overwegingen dient te beantwoorden, en hieruit weer de strategische richtlijnen volgen, welke de door de strijdkrachten te vervullen taken bepalen volgen thans eerst enige

b. beschouwingen over de internationale politieke en militair-politieke situatie.

Als de voornaamste factoren, welke in onderlinge samenhang de recente ontwikkeling van de internationale situatie hebben bepaald, zijn te beschouwen de kernenergie- of atoomwapens, de Parijse Ac-

coorden en de Viermogendhedenconferentie te Genève in Juli j.l.

Begon zich reeds kort na de regimewisseling in de Sovjet-Unie in Maart 1953 een zekere verbetering af te tekenen in de houding van de Sovjet-regering tegenover het Westen, vooral in de laatste zes maanden heeft de houding van Russische regeringsvertegenwoordigers een opmerkelijke wijziging ondergaan. Wat hiervan ook de werkelijke redenen moge zijn, en in hoeverre hiermede ook tot uiting moge komen een in Moskou baanbrekend inzicht, dat de tevoren gevoerde politiek onvruchtbaar en gevaarlijk was geweest of geworden, wel kan worden aangenomen, dat tot de Sovjet-regering het besef is doorgedrongen, dat een met A- en H-wapens te voeren oorlog niet tot verwezenlijking van politieke doelstellingen kan leiden.

Intussen was in de periode, waarin de politiek der Sovjet-Unie nog in de eerste plaats gericht bleef op het verhinderen van de totstandkoming van de Europese Defensie Gemeenschap en later van de Parijse Accoorden, de verbetering van de verhouding beperkt tot een hoofdzakelijk uiterlijke normalisering van de betrekkingen. Eerst nadat de ratificatie van de Parijse Accoorden praktisch zeker was geworden, begonnen zich verdergaande wendingen in de uitingen van de Sovjet-regering voor te doen.

Het is moeilijk aan de indruk te ontkomen, dat verband bestaat tussen de voltooiing van de Parijse Accoorden en de daarmee samenvallende koerswending van de Sovjet-politiek. De Parijse Accoorden, waartegen de Sovjet-regering zich zo hardnekkig heeft verzet, hebben de politieke situatie ingrijpend gewijzigd. De verstrekkende betekenis van de accoorden is immers niet alleen gelegen in de deelneming van de Bondsrepubliek aan het Westelijke defensieve bondge-

nootschap en aan de voltooiing daardoor van de Westelijke eenheid en defensieopbouw, maar ook en wellicht bovenal in de wedertoekenning van volledige souvereiniteit aan de staat, waarin het Westelijk gedeelte van Duitsland is georganiseerd. Daarmede is de noodzaak om nu het uit de oorlog overgebleven probleem betreffende de staatkundige organisatie van het Duitse volk in zijn geheel, volledig tot oplossing te brengen, te sterker geaccentueerd.

Tijdens de van 18 t/m 23 Juli jl. te Genève gehouden viermogendhedenconferentie hebben de Sovjetleiders bij herhaling de ernstige wil uitgesproken om met de Westelijke mogendheden tot overeenstemming te geraken.

Echter is in de besprekingen over de voornaamste vraagstukken welke Oost en West verdeeld houden, met name de hereniging van Duitsland, de Europese veiligheid en de algemene ontwapening, nog geen werkelijke basis voor overeenstemming gevonden.

In de loop der besprekingen is wederom de cardinale betekenis van het Duitse vraagstuk aan de dag getreden. Beogen de Westelijke mogendheden, door een volledige oplossing van dit probleem, de oorzaak van de in Europa bestaande spanningen op te heffen, de door de Sovjetregering inzake het Duitse vraagstuk gedane voorstellen laten integendeel de bron van de spanningen intact, fixeren deze, en beogen slechts het gebied, waarin de spanningen optreden, in een veiligheidssysteem te isoleren.

Het is duidelijk, dat de wederzijdse standpunten ten aanzien van dit, de politieke situatie in Europa zo zeer beheersend vraagstuk, nog zo ver van elkaar af liggen, dat helaas de tegenstelling tussen Oost en West nog niets aan wezenlijke scherpte heeft verloren.

Het voortbestaan van de N.A.V.O. is tijdens de conferentie door de Westelijke mogendheden een onafwijsbare voorwaarde verklaard voor iedere regeling van de Europese veiligheid. Welk stelsel van veiligheidsverdragen immers te eniger tijd ook mocht worden geconstrueerd, met garantieverdragen is langzamerhand voldoende ervaring opgedaan om te beseffen dat deze op *zichzelf* geen voldoende waarborg voor een collectieve veiligheid opleveren. Wanneer rekening wordt gehouden met de nog onverminderd aanwezige internationale tegenstellingen en de militaire krachtsverhoudingen in Europa, dan kan er geen twijfel aan bestaan, dat de veiligheid van West-Europa niet verzekerd kan worden geacht, in-

dien naast de politieke garantie, welke het Noord-Atlantisch Verdrag biedt, niet ook de machtsmiddelen aanwezig zijn om de garantie terstond kracht te kunnen bijzetten.

Het behoeft wel geen nader betoog meer, dat de Europese N.A.V.O.-landen de voor de moderne oorlogsvoering vereiste middelen niet meer kunnen opbrengen, anders dan door vergaande integratie van hun strijdkrachten ten behoeve van een gezamenlijke verdediging, en met de steun van de (niet bij de N.A.V.O.-strijdmacht ingedeelde) strategische luchtmachten en atomische wapens van de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk. Met volledig begrip voor de reacties, welke de verschrikkelijke uitwerking van de atoomwapens oproept, kan er niet genoeg de nadruk op worden gelegd, dat slechts met deze wapens — waarover ook Sovjet-Rusland beschikt — het militair evenwicht, waarvan het behoud van de wereldvrede afhankelijk is, kan worden gehandhaafd. Dat langzamerhand een streven naar ontspanning tot uiting komt, is niet in de laatste plaats aan het bereiken van dat militair evenwicht te danken. Indien dan ook over „algemene ontwapening” wordt gesproken, mag niet worden vergeten, dat deze uitdrukking nimmer meer kan betekenen dan een beperking van de bewapening met het doel een militair evenwicht op lager niveau tot stand te brengen. Daarbij kan aan afschaffing van de kernenergiewapens alleen worden gedacht, indien het mogelijk blijkt zonder deze wapens een militair evenwicht te verzekeren.

De in Genève tot uiting gekomen nog zeer fundamentele meningsverschillen zullen het verder overleg over de zo gewichtige en ingewikkelde problemen ongetwijfeld moeizaam en langdurig maken. Inmiddels zal onverminderde inspanning noodzakelijk blijven om het militair evenwicht te verzekeren, zulks niet alleen als een voor de hand liggende voorzorgsmaatregel zolang de oorzaken van de spanningen niet zijn opgeheven, maar vooral ook omdat het bestaan van dit evenwicht van essentieel belang is om tenslotte tot een voor ieder aanvaardbare oplossing te geraken.

Het moge uit het voorgaande duidelijk zijn, dat de ondergetekende geen ander standpunt kan innemen, dan dat Nederland zijn in gemeen overleg in de N.A.V.O. aanvaarde bijdrage aan de Westerse defensie-inspanning vooralsnog tenminste onverkort dient te handhaven, en dat het niets dat binnen zijn bereik ligt

mag nalaten om zijn strijdkrachten zo gevechtvaardig mogelijk te maken.

c. Het karakter van een eventuele toekomstige oorlog.

In de nota inzake het defensiebeleid van 18 Mei 1954 werd — in overeenstemming met het toenmaals in N.A.V.O.-verband ingenomen standpunt — nog twijfel uitgesproken of, en zo ja, door wie in een eventueel toekomstig gewapend conflict de nieuwe A- en H-wapens zouden worden aangewend, gelet op de vergelding welke daar onherroepelijk op zou volgen. Inmiddels is iedere onzekerheid daaromtrent weggevallen.

Tijdens de mondelinge beraadslagingen over de defensiebegrotingen voor 1955 in de Eerste Kamer der Staten-Generaal heeft de ondergetekende reeds uitvoerige toelichtingen verstrekt op het enige maanden tevoren door de N.A.V.O.-raad genomen besluit, goedkeuring te verlenen aan het voorstel van de Geallieerde Opperbevelhebber in Europa om in zijn verdedigingsplannen met het gebruik van A-wapens rekening te houden. Hij acht zich hierna ontslagen van de plicht, het karakter, dat de eventuele toekomstige oorlogvoering dientengevolge heeft ge-

kregen, nog nader toe te lichten. Te meer schijnt zulks overbodig, waar intussen ook verschillende staatslieden uit geallieerde landen en de Geallieerde Opperbevelhebber voornoemd uitvoerig en met grote duidelijkheid die oorlogvoering publiekelijk hebben geschetst en verklaard, als gevolg waarvan de hoofdlijnen daarvan thans wel geacht kunnen worden gemeengoed te zijn geworden.

Nederlands aandeel in die eventuele toekomstige oorlog moet zich beperken tot de *directe* afweer van vijandelijke aanvallen, en zal zich niet uitstrekken tot een aandeel in strategische vergeldingsmaatregelen.

De directe afweer echter zal, door de omstandigheid dat ook van de aanvaller verwacht kan worden dat hij zich van atoomwapens zal bedienen, noodzaken tot wijzigingen in de nog op zuiver conventionele grondslagen opgebouwde organisaties van de Nederlandse strijdkrachten. In welke richtingen de mogelijkheden van aanpassing van die organisaties aan de atomische oorlogvoering liggen, zal thans voor ieder der drie krijgsmachtdelen afzonderlijk worden nagegaan.

II. Invloed van de nieuwe technische ontwikkelingen, waaronder de atomische oorlogvoering, op de organisatie, de uitrusting en het tactisch gebruik van de strijdkrachten

1. DE KONINKLIJKE LANDMACHT

De stand van zaken met betrekking tot de ontwikkeling van denkbeelden en de experimenten betreffende nieuwe organisatievormen van de gevechtseenheden.

Reeds in de Memorie van Toelichting op het ontwerp van wet nopens de begroting van het Departement van Oorlog voor het dienstjaar 1955 heeft de ondergetekende medegedeeld, dat als gevolg van de invoering in de oorlogvoering van de atoomwapens eerlang wijzigingen in de organisatie van de landstrijdkrachten zouden zijn te verwachten, welke echter slechts zeer geleidelijk zouden kunnen worden gerealiseerd. Aan deze mededeling heeft hij later, naar aanleiding van een desbetreffende vraag gesteld in het Voorlopig Verslag van de Eerste Kamer der Staten-Generaal met betrekking tot dezelfde begroting, toegevoegd, dat terzake richtlijnen dienden te worden afgewacht, te geven door S.A.C.E.U.R. in overeenstemming met het gevoelen van de N.A.V.O.-raad en ten doel hebbende, de reorganisatie in de verschillende lan-

den zodanig te laten verlopen, dat de samenwerking tussen de verschillende bij de verdediging van West-Europa betrokken onderdelen verzekerd zou blijven.

Het behoeft, naar het voorkomt, geen nader betoog, dat in de conceptie van de geïntegreerde verdediging van West-Europa inderdaad de *operationele bevelhebber*, in casu S.A.C.E.U.R., richtlijnen moet geven met betrekking tot een eventuele reorganisatie uit *operationele* overwegingen. Uit militair oogpunt is het immers ontoelaatbaar, dat de grote eenheden, die op eenzelfde operatietoneel gezamenlijk de strijd hebben te voeren, verschillende operationele organisatievormen zouden hebben; met andere woorden dat, voor wat bijvoorbeeld de Centrale Sector van West-Europa betreft, de landen, welke een bijdrage leveren voor de landstrijdkrachten — Nederland, België, Luxemburg, Frankrijk, Engeland, Canada en de Verenigde Staten van Amerika, benevens weldra West-Duitsland — zelfstandig en geheel naar eigen inzicht de samenstelling van de door hen

in te brengen grote eenheden zouden bepalen, c.q. wijzigen.

Wèl zou het tot de plicht van elk van de hier genoemde landen gerekend moeten worden, de invloed van de atoomwapenen op de organisatie der eenheden in studie te nemen en eventueel nieuwe organisatievormen te beproeven, teneinde aan de operationele bevelhebber voorstellen aan te bieden, op grond waarvan deze, mede geleet op de resultaten van eigen studie terzake, de vereiste richtlijnen zou kunnen verstrekken.

In overeenstemming met dit uitgangspunt zijn de organisatorische vraagstukken, samenhangend met het gebruik van de atoomwapenen, sinds enige tijd zowel bij S.H.A.P.E., als in ieder van de landen, welke bijdragen leveren aan de landstrijdkrachten voor de Centrale Sector van West-Europa, in studie, terwijl Groot-Brittannië, Frankrijk en de Verenigde Staten van Amerika daadwerkelijk proeven met nieuwe organisatievormen nemen. Alleen deze drie landen zijn door de hun daarvoor ter beschikking staande mogelijkheden — o.a. oefenterrein — tot uitgebreide proefnemingen in staat. S.H.A.P.E., en door S.H.A.P.E., ook de andere landen, worden op de hoogte gehouden van de resultaten dier proeven. Bovendien zullen deze proeven door waarnemers van de overige bij de verdediging van West-Europa betrokken landen — derhalve ook door Nederlandse officieren — worden bijgewoond.

Studies, noch beproevingen zijn geëindigd, noch valt nu reeds te voorspellen, wanneer S.A.C.E.U.R. in staat zal zijn de vereiste — en door alle betrokken nationale autoriteiten zo zeer verlangde — richtlijnen te geven. Naar het zich laat aanzien, zal dit tijdstip zeker niet eerder dan in de aanvang van 1956 vallen. Evenmin is reeds aan te geven, tot welke wijzigingen de studies en beproevingen vermoedelijk zullen leiden. De voorlopige bevindingen in de verschillende landen zijn geenszins gelijk.

De verschillen van mening dringen door tot de principiële vraag, of door de atomische wapenen de grondslagen van het tactisch gevecht al dan niet zijn aangetast. Een minderheid acht deze fundamenteel gewijzigd en als gevolg daarvan de beginselen van de huidige organisatievorm niet langer houdbaar. De voorstanders van deze opvatting zoeken naar een geheel nieuwe organisatieconceptie en radicaal andere organisatievormen. Overheersend echter is voornamelijk de opvatting, dat de gevechtsgrondslagen niet veranderd zijn, dat daarom de beginselen van de huidige organisatievormen onver-

minderd gelding behouden, en dat de organisatie slechts aanpassing behoeft om het groter vernietigend effect van het atoomwapen te ontgaan. Volgens deze opvatting zou de divisie in de bestaande vorm dan ook in hoofdzaak ongewijzigd kunnen blijven.

Alvorens nu verder in te gaan op de aard van de vraagstukken, die hier aan de orde zijn, acht de ondergetekende het gewenst aan te geven, op welke wijze hieraan in Nederland studie en aandacht worden gewijd.

Om allereerst de kennis te verkrijgen omtrent de aard en de uitwerking van de tactische atoomwapens, noodzakelijk voordat van enige beoordeling van de invloed daarvan op het tactisch gevecht sprake kan zijn, werd in de loop van 1953 en 1954 door een 20-tal Nederlandse opper- en hoofdofficieren deelgenomen aan door de N.A.V.O. terzake te Oberammergau georganiseerde cursussen. De in die cursussen verkregen leerstof werd in Nederland o.a. uitgedragen aan de leerlingen van de Hogere Krijgsschool, hetgeen onder meer heeft geleid tot de artikelen over de atomische oorlogvoering, welke in de afleveringen van „De Militaire Spectator” van Januari en Februari 1955 werden gepubliceerd en aldus onder de ogen gebracht van alle beroeps- en reserve-officieren van de Koninklijke Landmacht. Na deze studie van verschillende aspecten van de tactische atoomoorlogvoering werd aan de leerlingen van de Hogere Krijgsschool de opdracht verstrekt, een organisatie van de infanteriedivisie in legerkorpsverband te ontwerpen, tot in compagnieën infanterie, pelotons cavalerie, batterijen artillerie en genietroepen nauwkeurig, daarbij tevens te vermelden de gewenste sterkte aan personeel, voertuigen en bewapening van deze onderdelen en een en ander uitvoerig te motiveren.

Verschillende van deze studies, die in Juli j.l. werden ingeleverd, hebben waardevolle gedachten en gegevens opgeleverd.

De uit de N.A.V.O.-cursussen verkregen leerstof werd voorts verwerkt in een cursus aan de Hogere Krijgsschool, eerst te geven aan alle officieren, die in het bezit zijn van het brevet van bekwaamheid voor de Generale Staf en in Europa tewerkgesteld zijn, doch daarna mede bestemd voor andere officieren. De cursussen voor de officieren met staffbrevet — 6 opperofficieren, 33 kolonels, 22 luitenant-kolonels en 43 majoors — zijn thans gaande.

Na deze voorbereidingen is tenslotte door de Chef van de Generale Staf een

studie-groep ingesteld onder voorzitterschap van de 1ste Sous-Chef van de Generale Staf, welke groep op 1 Juni 1955 haar werkzaamheden heeft aangevangen met de volgende, haar door de Chef van de Generale Staf opgedragen taak:

„— aan de hand van de uitkomsten van de studie en de proeven, door de verschillende landen ondernomen — welke uitkomsten daartoe te harer beschikking zullen worden gesteld — zomede aan de hand van de vakliteratuur te overwegen, en vervolgens gemotiveerd advies uit te brengen, op welke wijze de samenstelling van het Nederlandse Legerkorps (en zijn onderdelen) kan worden aangepast aan de eisen, welke de atoomoorlogvoering stelt;

daarbij in aanmerking nemende:

— dat een organisatie, welke zo weinig mogelijk verschilt van de bestaande — ook al is zij niet in alle opzichten de meest wenselijke — de voorkeur verdient vermits elke reorganisatie op grote schaal het leger ontwricht en demoraliseert en de gevechtswaarde daarvan, gedurende het reorganisatietijdvak, doet dalen;

— dat het onmogelijk is, het reeds aanwezige of te verwachten materieel *niet* te gebruiken;

— dat invoering van nieuw materieel, aannemende dat de in de toekomst beschikbare gelden al aanschaffing mogelijk zouden maken, eerst op langere termijn uitvoerbaar zal zijn.”

Waar het ten deze om gaat is, dat de zeer grote vernietigende uitwerking van een atoomwapen het scheppen van omvangrijke concentraties van troepen of materieel, noodzakelijk voor iedere krachtsvorming, uiterst riskant maakt. Bij alle soorten gevechtshandelingen zullen voortaan minder omvangrijke concentraties aan de vijnd moeten worden geboden dan in het verleden het geval was.

Troepenconcentraties, welke ter uitvoering van enige opdracht niettemin bijeen *moeten* worden gebracht, zullen minder personeel per vierkante terreineenheid mogen bevatten, als gevolg waarvan een uitgebreider terreinoppervlakte nodig zal zijn om de noodzakelijke gevechtskrachten gereed te stellen. In de verdediging eist een geringere dichtheid van troepen in de lijn van gevechtsaanraking een grotere diepte bij het opstellen van de gevechtseenheden om penetraties en infiltraties nog op te kunnen vangen en een doorbraak te voorkomen.

De atoomwapens dwingen derhalve tot een grotere verspreiding van troepen en

materieel in de gereedstelling voor enige gevechtshandeling, terwijl concentraties, noodzakelijk voor enige actie, binnen veel kortere tijd moeten worden uitgevoerd dan voorheen, om zo kort mogelijk een lonend doel voor een atoomwapen te bieden. Een en ander noopt tot een grotere tactische soepelheid en daardoor tot meerdere beweeglijkheid van de eenheden, vooral van die, welke zijn gesteld onder de centrale leiding van divisie en legerkorps.

Bij het stellen van de vraag, hoe de soepelheid en beweeglijkheid, de *mobilitéit* der eenheden kan worden vergroot, dient allereerst de inhoud van dit begrip te worden verstaan. Mobiliteit, in de zin van *gevechtsmobilitéit*, betekent de mogelijkheid om op ieder moment snel op elke ontwikkeling in het gevecht op de juiste wijze te reageren en daardoor de ondervonden tegenstand te overwinnen. Mobiliteit betekent *niet* in de eerste plaats de mogelijkheid om snel van het ene naar het andere punt te rijden, al kan een snelle verplaatsingsmogelijkheid over grotere afstanden onder bepaalde omstandigheden een gunstige of noodzakelijke factor zijn. Te grote aantallen voertuigen en veelsoortigheid van wapenen, vanzelf weer tot vermeerdering van voertuigen leidend, zijn echter in beginsel de grootste vijanden van mobiliteit als gevolg van de belasting, welke het onderhoud en de bevoorrading daarvan met benzine, olie, smeermiddelen en onderdelen, voor de gevechtseenheden vormt.

Mobiliteit wordt bevorderd door de gevechtseenheden van alle niet strikt noodzakelijke aanhang en van alle rompslomp te ontlasten, en door hun organisatie en bewapening zo veel mogelijk te vereenvoudigen, zonder daarbij echter hun gevechtskracht te verminderen; voorts door aan de kleinere eenheden — bijvoorbeeld de bataljons bij de infanterie — grotere zelfstandigheid te verlenen, de verbindingsmiddelen te verbeteren en sterk leiderschap met veel initiatief bij de onderdeelcommandanten aan te kweken.

Het zal duidelijk zijn dat de vraag, hoe in de uiterst ingewikkelde en zorgvuldig in evenwicht gebrachte organisaties, welke de divisie en het legerkorps zijn, aan de bijzondere eisen van de atomische gevechtsvoering het beste kan worden voldaan, diepgaande en zeer nauwgezette bestudering en beproeving vergt en niet in een handomdraai kan worden beantwoord. Bovendien zal er rekening mede moeten worden gehouden, dat oplossingen daadwerkelijk en binnen redelijke termijn uitvoerbaar moeten zijn. Con-

structies, welke uitgaan van veel nieuw materieel, dat nog niet bestaat, of — om welke reden dan ook — niet of vooralsnog niet kan worden verkregen, zijn ondeugdelijk voor het doel, zo spoedig mogelijk de best mogelijke aanpassing van alle bondgenootschappelijke gevechtseenheden aan de atomische oorlogvoering te bereiken.

In dit verband worde nog het volgende opgemerkt. Tactiek, organisatie en materieel houden ten nauwste met elkaar verband en beïnvloeden elkaar wederkerig. Twee van de meest sprekende voorbeelden hiervan uit de recente krijgsgeschiedenis zijn wel de ingrijpende veranderingen, teweeg gebracht in de tactiek, de organisatie en de bewapening en uitrusting van de gevechtseenheden door de invoering van de mitrailleur en — naderhand — van het tankwapen. Eenzelfde wisselwerking tussen materieel, tactiek en organisatie treedt ook op als gevolg van de invoering van de tactische atoomwapens.

Het is mogelijk, dat de noodzaak om de mobiliteit van de gevechtseenheden te verhogen en deze in staat te stellen, enerzijds tot snelle verspreiding, anderzijds tot sneller concentratie, de behoefte zal doen ontstaan aan een nieuw soort vervoermiddel, bijvoorbeeld een gepantserd terreinvoertuig. Wordt dit te eniger tijd in de organisatie ingevoerd, dan zal dit tot wijziging in die organisatie leiden.

De noodzakelijkheid om de kleinere eenheden over grotere afstanden te verspreiden, kan en zal vermoedelijk ertoe dwingen, deze uit te rusten met verbindingsmiddelen, welke een groter bereik hebben dan de apparaten die thans daarbij zijn ingedeeld, hetgeen ook weer van invloed zal zijn op de organisatie. Een derde nieuwe materieelsoort, waar de gedachten naar uitgaan, is het hefschroefvliegtuig voor logistieke vervoeren.

Evenmin echter als reeds eenstemmigheid bestaat ten aanzien van de eventuele toekomstige organisatie, zijn er op dit moment nog concrete, algemeen aanvaarde denkbeelden met betrekking tot het in te voeren nieuwe materieel. Geen enkel land beschikt reeds over nieuw materieel, dat van een plaats in die toekomstige organisatie zeker is. Dit is ook begrijpelijk, wanneer gerealiseerd wordt, dat eerst vast moet staan aan welke eisen — in verband met de tactische inzichten en de bestaande technische mogelijkheden — het materieel moet voldoen; dat vervolgens een prototype moet worden vervaardigd en beproefd alvorens tot productie kan worden overgegaan; en dat het, tenslotte, dan nog ge-

ruime tijd duurt alvorens de troep volledig van het nieuwe materieel kan worden voorzien.

Evenals zulks ten aanzien van de organisatie werd gesteld, zou het bepaald onjuist zijn, indien de N.A.V.O.-landen elk voor zich nieuw materieel gingen vaststellen. Het moeizame, maar toch zo dringend noodzakelijke proces van standaardisatie van bewapening en uitrusting zou daardoor ernstig gefrustreerd worden. Onderlinge samenwerking is ook in dit opzicht wel zeer geboden!

Het reorganisatievraagstuk omvat tenslotte niet alleen de organisatie van de divisie. Reorganisatie van de strijdkrachten in verband met een mogelijke atomische gevechtsvoering betreft tevens alle eenheden en inrichtingen, welke het optreden van divisies mogelijk moeten maken, derhalve ook alle legerkorps- en basistroepen en al hetgeen verder tot onze gezamenlijke strijdkrachten behoort.

Noodzaak, om ondanks de invoering van nieuwe wapenen, de opbouw van het leger nog voort te zetten op conventionele grondslagen.

Zoals hiervoren werd uiteengezet, is het vraagstuk van de reorganisatie van de gevechtseenheden zo veel omvattend en van zo fundamentele betekenis, en lopen in de verschillende betrokken landen de meningen over de oplossing daarvan nog zo zeer uiteen, dat geen richtlijnen van S.A.C.E.U.R. omtrent de nieuwe organisatievormen vóór op zijn vroegst in het begin van 1956 kunnen worden verwacht. Evenmin is reeds duidelijk, in welke mate en in welke opzichten deze richtlijnen een reorganisatie van de thans bestaande infanteriedivisie tengevolge zullen hebben.

Eventueel op grond van eigen studieuitkomsten reeds wenselijk of nodig geachte wijzigingen van de organisatie, zomede — in verband daarmee — eventueel wenselijk of noodzakelijk geachte wijzigingen in de legeropbouw, zullen niettemin moeten wachten totdat de bedoelde richtlijnen zijn ontvangen en daaruit blijkt dat zij in overeenstemming zijn met de door S.H.A.P.E. aanbevolen oplossingen. Zou immers op de richtlijnen worden vooruitgelopen en later blijken, dat deze niet met de inmiddels genomen reorganisatiemaatregelen overeenkomen, dan zou opnieuw tot reorganisatie moeten worden overgegaan om in het geallieerde verband niet uit de pas te geraken.

Aangezien iedere min of meer ingrijpende reorganisatie het leger ontwricht

en in ieder geval daarin grote onrust teweegbrengt, moeten twee reorganisaties kort na elkaar bepaald onaanvaardbaar worden geacht. Dit geldt nog te meer, nu ons leger in de 10 jaren sinds de bevrijding reeds drie grote reorganisaties heeft moeten ondergaan.

De opbouw kan in de periode dat het reorganisatievraagstuk in studie is, ook niet worden stopgezet. De parate divisie moet — willen wij althans aan onze N.A.V.O.-verplichtingen blijven voldoen — op sterkte blijven, dat wil zeggen dat de daarvoor nodige aantallen dienstplichtigen daarvoor moeten worden opgeroepen en opgeleid. Zou dit ook maar voor enige korte periode worden nagelaten, dan zou het jaren vergen om de divisie en de opleidingen daarin weer goed op gang te brengen en dus een spoedige reorganisatie eerst recht onmogelijk worden.

Overigens is het duidelijk dat, zelfs al zouden de meerbedoelde richtlijnen van S.A.C.E.U.R. een werkelijk zeer ingrijpende wijziging van de organisatie aanbevelen, er altijd — hoe ook deze organisatie zijn moge — aantallen infanteristen, artilleristen, pioniers, verbindingspersoneel en andere specialisten nodig zullen zijn. De middelen en zorgen, aan de opleiding van al dit personeel besteed, zullen onder geen enkele omstandigheid als verloren behoeven te worden beschouwd.

Inmiddels is de opbouw volgens het huidige legerplan zo ver gevorderd, dat in April 1956 een legerkorps van vijf divisies aanwezig zal zijn. Tegen dat moment zal de laatste ploeg dienstplichtigen, bestemd voor de 6e divisie, zijn opleiding in de parate divisie hebben voltooid, terwijl inmiddels een kern van een divisiestaf de vorming van die 6e divisie zal hebben voorbereid. Dat aan de legerkorpstroepen dan nog iets ontbreekt, en dat tot de vijf divisies, naast de 3e, de 4e (parate), de 5e en 6e, ook de incomplete „7 December“-divisie wordt gerekend, doet niet af aan het feit, dat omstreeks het tijdstip waarop de richtlijnen van S.A.C.E.U.R. kunnen worden verwacht, een afgerond organisatorisch geheel beschikbaar is, waarop een eventuele reorganisatie kan worden toegepast.

Intussen worden in het legerkorps die maatregelen uitgedacht en in toepassing gebracht, welke — zonder de organisatie te wijzigen — een doelmatiger optreden in een eventuele atomische gevechtsvoering zullen waarborgen. In de eerste plaats behoort daartoe de oplei-

ding van de soldaat in de zelfbescherming tegen de uitwerking van atomische wapenen. Welke die uitwerking is, en hoe zij zich daartegen kan beveiligen, is hem onder meer op aanschouwelijke wijze getoond met de in 1954 voor de eerste maal georganiseerde demonstratie „Paddestoel“. Geoeffendheid in zelfbescherming is van het grootste belang, aangezien niet alleen de fysieke, maar vooral ook de morele uitwerking van een atoomprojectiel door goede beveiligingsmaatregelen in belangrijke mate kunnen worden verminderd.

Een andere voorziening is de splitsing van de hogere staven, welke door de commandant van het 1ste Legerkorps is beproefd in de stafoefening „Julius Corbulo“ in Februari 1955. Het doel van die splitsing — in een werkgedeelte en een legeringsgedeelte — is, de bevelvoering van een beperkt dubbelcentrum uit te doen blijven functioneren in het geval dat de commandopost van de legerkorpscommandant dan wel zijn stafkwartier door een atoominslag geheel zouden worden uitgeschakeld.

In de grote stafoefening „Alea Jacta“, welke van 7—12 Juli j.l. werd gehouden, is deze splitsing opnieuw beoefend, terwijl bovendien de vorming van plaatsvervangende divisiestaven is beoefend.

Tenslotte wordt in de normale opleiding der eenheden bij iedere grotere oefening uitgegaan van de veronderstelling, dat de eigen en vijandelijke strijdkrachten de beschikking over atoomwapens hebben en deze ook gebruiken.

Vorming van een tweede parate divisie.

De ontwikkeling van de nieuwe atomische wapens en de, in verband daarmee geschapen mogelijkheid om de verdediging meer Oostwaarts te voeren, hebben voor Nederland nog een tweede reorganisatieprobleem opgeworpen, hierin gelegen, dat de noodzaak om vooral de eerste aanval zo goed mogelijk te kunnen doorstaan, op maximale vorming van parate eenheden de nadruk heeft gelegd.

Reeds in zijn nota van 15 Juni 1954 aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal betreffende de duur der eerste oefening, heeft de ondergetekende medegedeeld, dat hem van de zijde van de N.A.V.O.-opperbevelhebber de vraag was gesteld of, en zo ja, in hoeverre door verschuivingen in het tempo van opbouw van sommige minder belangrijke eenheden en het verminderen van de parate sterkte van bepaalde andere

onderdelen, parate mankracht zou kunnen worden gewonnen, teneinde een kern van één der mobilisabele divisies uit te breiden tot een gedeeltelijk parate divisie.

Sindsdien is deze — reeds dadelijk aantrekkelijk bevonden, doch uiteraard, ook naar het oordeel van S.A.C.E.U.R., eerst na voltooiing van het huidige opbouwplan uitvoerbare — gedachte in samenwerking met officieren van het geallieerde hoofdkwartier S.H.A.P.E. in studie genomen, waarbij ook de mogelijkheid onderzocht wordt om het mede door S.A.C.E.U.R. geuite verlangen te realiseren, dat de twee parate divisies in een afzonderlijk paraat legerkorps verenigd worden.

De zeer moeilijke problemen echter — in het bijzonder van personele en organisatorische aard, — verbonden aan een omvorming van de huidige parate sterkte van één divisie met evenredige tactische en logistieke legerkorpsondersteuning tot een paraat legerkorps van twee divisies, zijn er oorzaak van, dat de studies en het overleg met S.H.A.P.E. veel tijd vergen en dan ook nog niet beëindigd zijn.

Met betrekking tot het personeelsprobleem moge — behalve op de zorg, hoe te voldoen aan de additionele behoefte aan beroepspersoneel — in het bijzonder gewezen worden op de beperkingen, welke gelegen zijn in het potentieel van de lichten, dat niet vóór 1966 in enige belangrijke mate groter zal worden dan nu het geval is (vergelijke de tabel op blz. 143 van de defensienota van 18 Mei 1954).

Algehele uitputting immers van het thans voor de landmacht uit de lichten beschikbaar komend contingent, levert met de huidige duur van de eerste oefening en met toepassing van het aanvullingssysteem van legeropbouw, waarmede een divisie in 18 maanden wordt gevormd, niet meer op dan één parate divisie, een aantal legerkorpsonderdelen en een aantal onderdelen luchtdoelartillerie op rond 90% sterkte (buiten beschouwing gelaten de 12½%, welke gedurende de laatste twee maanden van de eerste oefening met klein verloop is).

Het zal zonder meer duidelijk zijn, dat van een eenvoudige splitsing van de 90%-divisie in twee nieuwe, elke van om en nabij 50% sterkte, geen sprake kan zijn. Onderdelen van een zo lage sterkte bieden in vredetijd geen oefeningsmogelijkheid, noch kunnen zij ook maar in enig opzicht paraat worden geacht. Beide voorwaarden voor parate onderdelen worden eerst vervuld bij een

minimale gemiddelde sterkte van 75% aan dienstplichtig niet-specialistisch personeel.

Om twee parate divisies van ongeveer deze gemiddelde sterkte te kunnen vormen, zal dus — bij onmogelijkheid om het lichtingscontingent te vergroten — personeelswinst gevonden moeten worden door ingrijpende hervorming van de divisie- en legerkorpsorganisaties.

Op verschillende wijzen wordt getracht, in organisatorische studies een oplossing te vinden voor dit probleem, alsook voor andere, zich bij de nadere beschouwing van het voorstel van S.H.A.P.E. voordoende vraagstukken. Verschillende mogelijkheden worden onderzocht, waaronder vermindering van de parate tactische en logistieke legerkorpsondersteuning, vermindering van sub-onderdelen in de divisie en het legerkorps, dan wel een combinatie van deze twee mogelijkheden. Geen van deze studies heeft echter reeds duidelijk aanvaardbare uitkomsten opgeleverd. Zij worden voortgezet.

De luchtdoelartillerie.

Tot de grote vraagstukken, welke de voortschrijdende ontwikkeling van de oorlogstechniek aan de legeropbouw stelt, behoort ook de organisatie en uitrusting van de luchtdoelartillerie, die in samenwerking met de luchtmacht de actieve directe verdediging tegen aanvallen uit de lucht moet verzorgen.

Tot voor enige jaren werd de middelbare luchtdoelartillerie (90 mm) beschouwd als het meest effectieve middel op de grond, ter bescherming van belangrijke gebieden tegen hoogvliegende aanvallende bommenwerpers. In verband daarmee voorzag het plan voor de luchtafweer in de vorming van enige luchtverdedigingskringen, elk ter bescherming van een bepaald daarvoor in aanmerking komend gebied, en samengesteld uit het nodige aantal afdelingen middelbare luchtdoelartillerie, aangevuld door lichte luchtdoelartillerie ter afweer van laag vliegende aanvallers. De berekeningen voor de nodige aantallen en de opstellingsplaatsen der afdelingen waren gegrond op het vermogen — in snelheid en plafond — van de toenmaals bij de vermoedelijke tegenstander in gebruik zijnde bombardementsvliegtuigen.

Sindsdien zijn de prestaties der vliegtuigen echter zodanig toegenomen dat — door de verhoogde snelheden de tijd, beschikbaar voor het opvangen, het verwerken van de gegevens en het beschieten van het doel sterk verminderd is;

- door het verhoogde plafond de aanvallende bommenwerpers, indien op zeer grote hoogte vliegend, voor de middelbare luchtdoelartillerie onbereikbaar zijn geworden.

Voor de niet-verre toekomst zal er bovendien op gerekend moeten worden, dat zowel snelheid als plafond der vliegtuigen nog aanmerkelijk verder zullen toenemen. Snelheden van twee- en drie-maal de geluidssnelheid en vlieghoogten tot 20 à 30 km liggen reeds nu in het verschiet. In het licht van de atoombomvervoering is deze ontwikkeling van het vermogen van het bombardementsvliegtuig nog dreigender geworden.

Het probleem, waarvoor de luchtafweer zich nu gesteld ziet, is in hoofd-trekken tweërlei:

- hoe de door de zeer hoge snelheden zo sterk ingekorte gevechtstijd nog weer maximaal te kunnen vergroten;
- hoe en met welke middelen de aanvallende bommenwerpers op iedere hoogte het best te kunnen bestrijden.

Ad a. Maximale vergroting en benutting van de nog beschikbare gevechtstijd is voor een groot deel afhankelijk van de mate, waarin de tijd, welke noodzakelijk moet verlopen tussen de eerste waarneming en identificatie van de aanvaller en het daadwerkelijk op hem afschieten van het eerste projectiel, kan worden verkort. Met de thans beschikbare middelen is bij de middelbare luchtdoelartillerie de tijd, nodig voor overbrenging en verwerking van de waarnemingsgegevens, nog tenminste 2½ minuut, in welke tijdsduur de aanvaller, vliegende met een snelheid van 900 à 1000 km per uur, een afstand van circa 40 km aflegt. Wanneer straks bombardementsvliegtuigen met snelheden van 2 tot 3000 km per uur in gebruik komen, dan betekent dit, dat in 2½ minuut 80 tot 120 km wordt afgelegd en dat de mogelijkheid om dan nog een gevecht aan te gaan vrijwel niet meer bestaat. Wil dus nog een gevechtmogelijkheid behouden blijven, dan zal de ontwikkeling van het systeem van overbrenging en verwerking van gegevens moeten gaan in de richting van nog verdere uitschakeling hierbij van de mens en vervanging van deze door electronica, in casu door een systeem van teleplot of televisie. Research en ontwikkeling op dit gebied zijn reeds enige tijd in volle gang.

Ad b. Het antwoord op de vraag, met

welke soorten geschut en projectielen aanvallende vliegtuigen het beste kunnen worden bestreden, hangt in de eerste plaats af van de hoogte, waarop gevlogen wordt.

De recente luchtverdedigingsoefening „Carte Blanche” heeft bewezen, dat ook voor atoomaanvallen een aanvliegen op lage hoogten, beneden de waarnemingsgrens van de normale waarschuwingssradar (circa 1000 meter), mogelijk is en om het element van verrassing dan ook toegepast wordt. Voor deze lage hoogten is de moderne lichte luchtdoelartillerie met zeer grote vuursnelheid en grote draaisnelheden een zeer goed middel, speciaal voor bescherming van bepaalde belangrijke objecten als vliegvelden, strategische punten e.d. Het bereik hiervan moet echter door vuurleiding nog worden vergroot en door een speciaal daarvoor geconstrueerde radar moet het in staat worden gesteld, om 's nachts en bij lage bewolking lage aanvallen te bestrijden.

Van aanvallen op middelbare hoogten wordt gesproken, wanneer deze plaats vinden tussen de 2000 en 8000 meter hoogte. In Engeland is men tot de overtuiging gekomen, dat voor dat land de middelbare hoogten — behoudens voor bijzondere objecten — geen bijzondere bescherming meer vereisen. Zijn geografische ligging — toegankelijkheid alleen over open zee of over bevriend territorium — maakt vroege en nauwkeurige waarneming van aanvallende vliegtuigen mogelijk, zodat een vijand gedwongen zal worden om op zeer lage of op zeer grote hoogten aan te vallen. Unaniem is echter nog de mening der deskundigen, dat op het continent van West-Europa tactische luchtstrijdkrachten in vele gevallen nog wel op middelbare hoogten zullen aanvallen, bijvoorbeeld om hun trefkans op een bepaald doel te vergroten. Ook de Engelse strijdkrachten op het continent en een aantal objecten in het Verenigd Koninkrijk, waarop een precisiebombardement kan worden verwacht, blijven daarom volgens de huidige plannen tegen deze eventualiteit in het bijzonder beschermd.

Het conventionele, zij het gemoderniseerde middelbare luchtdoelgeschut moet voor de middelbare hoogte nog steeds als het meest doelmatige en economische artilleristische bestrijdingsmiddel beschouwd worden en zal daarom vooralsnog in de organisatie zowel van de strijdkrachten te velde, als van de territoriale luchtverdediging behouden moeten blijven. Zijn taak ontwikkelt zich echter meer naar de objectbeveiliging toe

en verliest aan betekenis voor de bescherming van min of meer grote gebieden.

Tegen (bemande of onbemande) vliegtuigen, vliegend boven de 8000 meter met zeer grote snelheid, faalt het conventionele luchtdoelkanon, vooral als gevolg van te lange vluchttijd van het projectiel. Voor bestrijding van aanvallen op die hoogten zijn andere middelen nodig. Behalve in het interceptievliegtuig, zoekt men deze in het geleide projectiel, waarvan reeds verschillende typen tot — zij het nog niet geheel bevredigende — ontwikkeling zijn gebracht.

Om zo vroeg mogelijk een beslissing te kunnen nemen, welk type geleid projectiel het meest geschikt is om in het Nederlandse luchtverdedigingssysteem te worden ingevoerd, is in het begin van Februari 1954 met instemming van de ondergetekende door het Comité Verenigde Chefs van Staven ingesteld een ad hoc interservice werkgroep voor de bestudering van het rakettenvraagstuk, bij afkorting de „Rakettenwerkgroep” genaamd. Tot voorzitter van deze werkgroep werd benoemd de Commandant der Luchtdoelartillerie, terwijl als leden werden aangewezen vertegenwoordigers van de Chef Marinestaf, Chef Generale Staf en Chef Luchtmachtstaf. Voor technische adviezen werd aan de werkgroep toegevoegd een vertegenwoordiger van het Bestuur der Rijksverdedigingsorganisatie T.N.O. Aan de werkgroep werd opgedragen, adviezen uit te brengen omtrent de wenselijkheid (noodzakelijkheid) van de invoering van raketten, de verschillende soorten daarvan en de daaraan te stellen eisen, alsook de behoefte daaraan.

De Rakettenwerkgroep heeft in de ruim anderhalf jaar van zijn bestaan reeds omvangrijk studiewerk verricht en onder meer alle gegevens betreffende in andere landen ontwikkelde geleide projectielen — voorzover deze gegevens beschikbaar werden gesteld — verzameld. Behalve met het verzamelen van allerhande gegevens, heeft de Rakettenwerkgroep zich voorts in het bijzonder bezig gehouden met een analytische studie van de beschermingsmogelijkheden van ons land tegen hoogvliegende bommenwerpers met raketten van verschillend bereik en van de aan de verschillende mogelijkheden vermoedelijk verbonden financiële consequenties. In dit verband heeft de werkgroep onder andere onderzocht, of de enige thans reeds verkrijgbare raket, een Zwitserse, in het Nederlandse luchtverdedigingssysteem zou kunnen worden ingepast. In het bijzonder doordat de lanceerinrichting van de

ze raket met alle daarbij behorende apparatuur geheel mobiel is, biedt hij grote voordelen boven andere raketten, waarvan een en ander aan een vaste opstelling is gebonden. Er is echter aan de Zwitserse raket nog het bezwaar verbonden dat het bereik daarvan nog niet in alle opzichten bevredigend is. De verdere ontwikkeling van deze raket gaat echter — bijvoorbeeld door toevoeging van startraketten — naar een groter bereik. De ondergetekende heeft besloten niettemin reeds thans één eenheid aan te kopen, aangezien deze in ieder geval geschikt is om te dienen voor opleiding van instructief kader en het technisch personeel voor de toekomstige raketeenheden. Van groot belang is immers, dat zo spoedig mogelijk dit instructief personeel wordt opgeleid, opdat, zodra de juiste raket beschikbaar komt geen tijd meer verloren gaat voor de opleiding, welke aan de vorming der bemanningen vooraf moet gaan.

De zekerheid, dat in de naaste toekomst de Nederlandse luchtafweer met raketten zal moeten worden aangevuld, heeft er voorts toe geleid dat, voorzover de personeelssituatie dit toelaat, de Lua-officieren een bijzondere elektronische opleiding krijgen. In de cursus schietinstructeur aan de Benelux-Lua-school is het onderwijs in het geleide projectiel ook reeds een belangrijke plaats gaan innemen.

De studie van de Rakettenwerkgroep heeft uitgewezen, dat met de invoering van geleide projectielen zeer hoge financiële uitgaven gemoed zullen zijn. De wel eens geuite veronderstelling, dat deze projectielen op weinig kostbare wijze zouden kunnen worden geproduceerd, is een illusie. In feite kosten zij grote veelvouden van de conventionele projectielen, terwijl ook de lanceerinstallaties door de daarbij nodige elektronische apparatuur niet goedkoper zullen uitkomen dan de conventionele luchtdoelkanonnen met vuurleiding.

Dwingen deze grote financiële belangen enerzijds tot de grootst mogelijke voorzichtigheid met betrekking tot de aanschaf, c.q. productie van geleide projectielen, omdat voorkomen moet worden dat tot een type wordt besloten dat of niet harmonisch in ons luchtverdedigingstelsel past of na korte tijd verouderd zal blijken te zijn, anderzijds dient alles in het werk te worden gesteld om zo spoedig mogelijk het juiste geleide projectiel te verkrijgen. In de huidige toestand, waarin de atoombommenwerpers voor de luchtdoelartillerie onbereikbaar zijn, kan niet worden berust.

2. DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT

De ontwikkeling van de luchtoorlog.

Het bijzondere karakter, dat de luchtoorlog als gevolg van de nieuwste technische ontwikkelingen en speciaal door de invoering van atoomwapens in de oorlogvoering inmiddels heeft gekregen, is onlangs — bij de in Juni j.l. gehouden internationale luchtmachtoefening „Carte Blanche” — op wel zeer sprekende wijze tot uiting gekomen.

Werd reeds in de Tweede Wereldoorlog het luchtwapen bij het begin van iedere actie maximaal ingezet, de bewapening toentertijd was nog onvoldoende om, hetzij de luchtmacht van de tegenstander meteen geheel te vernietigen, hetzij door bombardementen de strijd ineens te beslissen. Voor nu en de toekomst zijn de vooruitzichten echter anders geworden. Zowel de sterk verhoogde snelheden van de vliegtuigen, als de zeer veel grotere vernietigende uitwerking van de atoomwapens, stellen de luchtsrijdkrachten in beginsel in staat bij verrassing vernietigingslagen toe te brengen, welke voor de gehele oorlogvoering beslissend kunnen zijn. De luchtoorlog zal daarom reeds in de eerste oorlogsuren een hoogtepunt van intensiteit bereiken, waarin beide partijen alles op alles zetten om elkaar uit te schakelen en voor zichzelf het luchtruim en daardoor het vermogen, de tegenstander met atoombombardementen definitief op de knieën te krijgen, te winnen.

De partij, die in de eerste luchtslag het onderspit delft, zal — anders dan in de laatste wereldoorlog — nauwelijks meer de gelegenheid krijgen zich te herstellen. Omdat nu vaststaat, dat de N.A.V.O.-srijdkrachten nimmer een oorlog zullen beginnen en dat dus ieder eventueel initiatief daartoe altijd en onvermijdelijk aan de vijand zal moeten worden gelaten, zijn wij genoodzaakt onze luchtmachten zodanig te organiseren, op te stellen, te bewapenen en te oefenen, dat zij niet, op welke wijze dan ook, totaal verrast kunnen worden en in een vijandelijke overvaling ten onder gaan. Dit eist een voortdurende gevechtsgereedheid, een nimmer aflatende paraatheid om op het eerste teken van onraad zich niet alleen onmiddellijk in veiligheid te stellen, maar ook terstond met de grootste kracht terug te slaan. Alleen onder die voorwaarde heeft de opbouw van een luchtverdediging zin en kan verwacht worden dat de daarvoor nodige zeer hoge investeringen rendement zullen hebben.

Paraatheidseisen.

De oefening „Carte Blanche” heeft niet alleen het nieuwe karakter van de luchtoorlog duidelijk gedemonstreerd, maar ook aangetoond, welke organisatorische maatregelen in vredetijd noodzakelijk zijn om aan een overvaling met atoomwapenen het hoofd te kunnen bieden. De belangrijkste daarvan zijn:

- a. het instellen van een 24-urige (beperkte) paraatheid van het gehele luchtverdedigingsstelsel;
- b. het vergroten van de verspreiding der eenheden ter vermindering van hun kwetsbaarheid voor het grote vernietigend effect van atoombommen;
- c. het opvoeren van de mobiliteit van de squadrons;
- d. het vereenvoudigen en versnellen van de logistieke procedures;
- e. het verhogen van de doelmatigheid van het luchtverdedigingsstelsel door versnelling van de gevechtsleidings- en meldingsprocedures en invoering van nieuwe afweerwapens.

Bovenal zal de uitrusting van de N.A.V.O.-luchtsrijdkrachten op 't hoogst mogelijke peil moeten worden gebracht en gehouden.

Voldoening aan de paraatheidseisen bij de Koninklijke Luchtmacht.

Ad a. 24-urige paraatheid. Bij de Koninklijke Luchtmacht zijn inmiddels plannen opgesteld, om op korte termijn — vermoedelijk reeds tegen het einde van dit jaar — voor het Commando Luchtverdediging een 24-urige paraatheid in te voeren. Dit zal dan inhouden dat:

- het gevechtsleidings- en meldingsstelsel 24 uur van de dag in staat is om door middel van een gesloten radarnet vijandelijke vliegtuigbewegingen te signaleren en eigen vliegtuigen er naar toe te dirigeren;
- op de militaire vliegbases steeds een aantal bewapende vliegtuigen gereed staan, die binnen enkele minuten kunnen opstijgen;
- doorlopend verbindingen in stand worden gehouden met de omliggende geallieerde luchtverdedigingssectoren.

Geen voorziening is nog uitvoerbaar gebleken in de waarneming van en waarschuwing tegen zeer laag (beneden de waarnemingsgrens van de normale waarschuwingsradar) binnenvliegende vijandelijke vliegtuigen. Een paraat Korps Luchtwachtdienst, dat hiervoor de oplossing zou zijn, is nog niet te verwelijken. Het vraagstuk is in samenwerking met geallieerde luchtmachtstaven in studie.

Ad b. Verspreiding. De in verband met de grote uitwerking van een atoombom meest wenselijke spreiding der eenheden tot hoogstens één squadron per vliegveld is voor de Koninklijke Luchtmacht in Nederland niet bereikbaar. Economische, sociale, cultuurtechnische en financiële belangen verzetten zich tegen de aanleg van voldoende vliegvelden hiervoor, als ook tegen operationele ingebruikneming van alle aanwezige niet-operationele velden.

Maatregelen ter vermindering van de kwetsbaarheid der eenheden zullen zich derhalve in Nederland moeten beperken tot:

- het tot de practisch mogelijke limieten verspreid en beschermd opstellen van de vliegtuigen op de aanwezige operationele bases;
- het inrichten van voorraden en depôts op voldoende afstand van het vliegveld;
- het verspreiden buiten het eigenlijke vliegveld van administratieve onderdelen, zoals kazernes, cantines e.d.;
- het inrichten van in vreedetijd niet operationeel in gebruik zijnde vliegvelden als reserve of zogenaamde „redeployment“-velden voor oorlogstijd;
- het verbeteren van de passieve bescherming van luchtmachtobjecten;
- het verhogen van de paraatheid der afdelingen lichte luchtdoelartillerie, die beschikbaar zijn voor de verdediging van luchtmachtobjecten.

Ad c. Opvoeren van de mobiliteit. De noodzaak om de uitwerking van een atoomaanval op een dicht bezette en daardoor bedreigde vliegbasis zo goed mogelijk te ontgaan en tegelijk de eigen slagkracht te behouden, zal de squadrons kunnen dwingen zich na ontvangst van een waarschuwing snel met het operationeel benodigde materieel te verplaatsen naar reserve-velden. Oefeningen in zulke squadron-verplaatsingen worden bij de Koninklijke Luchtmacht dan ook regel-

matig gehouden en hebben in het bijzonder tijdens de oefening „Carte Blanche“ op de voorgrond gestaan. Nog onvoldoende luchttransport heeft in enkele gevallen de snelheid van de verplaatsing ongunstig beïnvloed.

Ad d. Vereenvoudiging en versnelling van logistieke voorzieningen. Aangezien er rekening mede gehouden moet worden, dat ingeval van atoomaanvallen normale weg- en spoorwegverbindingen zullen worden verbroken of althans voor enige tijd versperd, wordt de mogelijkheid nagegaan om voorraden op reservepunten op te leggen en extra luchttransport ter beschikking te krijgen teneinde de snelle aanvoer van de hoogst noodzakelijke behoeften te waarborgen. Onderzocht wordt in dit verband of, en zo ja in hoeverre het hefschroefvliegtuig het autotransport kan vervangen.

Ad e. Verhoging van de doelmatigheid van het luchtverdedigingssysteem. Voor het bestrijden van zeer hoog en zeer snel vliegende vijandelijke vliegtuigen wordt thans ter aanvulling van de bestaande interceptievliegtuigen gezocht naar andere middelen, zoals bijvoorbeeld onbemande vliegtuigen. Als onderdeel van het rakettenvraagstuk is ook dit onderwerp in studie bij de hogergenoemde door het Comité Verenigde Chefs van Staven ingestelde ad hoc „Rakettenwerkgroep“. De mogelijkheid van gebruik van nog andere interceptiemiddelen als raketvliegtuigen, lichtgewicht interceptiejagers enz., is momenteel nog onderwerp van studie in bondgenootschappelijk verband.

Zijn dit de voornaamste maatregelen, welke in de nationale luchtverdedigingsopbouw getroffen kunnen en moeten worden om de uitwerking van verrassende vijandelijke luchtaanvallen met atoomwapens zoveel mogelijk te beperken, beseft dient te worden, dat het zwaartepunt van een doeltreffende luchtverdediging blijft liggen in een actieve vernietiging van de vijandelijke luchtmacht door aangrijpen van haar bases en industrieën. De daartoe aanwezige middelen, de met atoomwapens uitgeruste tactische en strategische luchtmacht, zijn en blijven echter in handen van de grote bondgenoten, de Verenigde Staten van Amerika en het Verenigd Koninkrijk en komen alleen ter beschikking van de hogere internationale staven.

Integratie.

Stond het reeds vóór de invoering van

atoomwapenen in de oorlogvoering buiten iedere twijfel, dat de luchtoorlog, zoals deze zich in de Tweede Wereldoorlog en daarna had ontwikkeld, een nauwe integratie van nationale luchtverdedigingsstelsels gebiedend noodzakelijk had gemaakt, de meergenoemde oefening „Carte Blanche” heeft deze noodzaak in het atoombijperk nog eens te meer onderstreept. Ofschoon in dit opzicht het mogelijke zeker nog niet bereikt is, worden toch voortdurend aanzienlijke vorderingen in de goede richting gemaakt.

Wat Nederland betreft, in het afgelopen jaar werd de operationele staf van het Commando Tactische Luchtstrijdkrachten in zijn geheel geïntegreerd in de operationele staf van het Hoofdkwartier van de — tot dat moment uitsluitend Britse — „2 Group” in Duitsland. De eenheden van het Commando Tactische Luchtstrijdkrachten werden in deze „2 Group” opgenomen en onder operationele controle van de commandant van de „Group” gesteld. Een Nederlandse administratieve eenheid onder commando van een Nederlandse officier werd — niet geïntegreerd — bij vernoemd Hoofdkwartier gevestigd ter behartiging van de logistieke en administratieve belangen van de in „2 Group” opgenomen onderdelen van de Koninklijke Luchtmacht. De commandant van deze administratieve eenheid vervult tevens de (geïntegreerde) operationele functie van Chef Staf van de Brits-Nederlandse „2 Group”.

Voorts is inmiddels het tactische verkenningssquadron (306 Sq) naar West-Duitsland verplaatst en opgenomen in

een geallieerde verkenningsgroep. Tenslotte kreeg een aantal officieren van de Koninklijke Luchtmacht functies in de Staf van de 2e Geallieerde Tactische Luchtmacht te München-Gladbach.

De zo volledig mogelijke integratie van de luchtverdedigingsstelsels van de N.A.V.O.-bondgenoten in West-Europa heeft de bijzondere aandacht van de plv. Opperbevelhebber der Geallieerde Strijdkrachten in Europa, generaal Norstad. Sinds in December 1954 de Noord-Atlantische Raad verantwoordelijkheid voor de luchtverdediging onder de taak en bevoegdheden van S.A.C.E.U.R. heeft gebracht, werkt onder zijn direct toezicht een speciale staf- en studiegroep aan de organisatorische vraagstukken, verbonden aan de integratie van nationaal veelal zeer verschillend gegroeide systemen. De research naar verdere *technische* integratie-mogelijkheden is opgedragen aan het nog niet lang geleden in Nederland gevestigde Technische Luchtverdedigings Centrum van S.H.A.P.E. Het heeft de ondergetekende tot bijzondere voldoening gestemd, dat de organisatie van dit research-instituut werd opgedragen aan de Rijksverdedigingsorganisatie-T.N.O.

De verwachting lijkt gerechtvaardigd, dat deze in N.A.V.O.-verband genomen maatregelen inderdaad zullen leiden tot de integratie van de luchtverdediging, althans voor het vasteland van Europa. Dit zal van groot belang zijn, wanneer de geleide projectielen in de luchtverdediging van dit gebied zullen worden ingevoerd.

3. DE KONINKLIJKE MARINE

De atomische wapenen van geringer invloed op de oorlogvoering ter zee.

Het enkele feit, dat de strijd ter zee zich in het algemeen in zeer veel wijder en leger ruimten afspeelt dan de oorlog op en boven land, brengt met zich, dat het zoveel groter vernietigingsvermogen van de atomische wapenen in die strijd veel minder effect kan sorteren dan op het land, en vooralsnog daarvoor niet van enige revolutionaire, doorslaggevend betekenissen kan worden geacht.

De bedreiging ter zee, waarmede de N.A.V.O.-bondgenoten nog steeds in de eerste plaats rekening hebben te houden, is die van hun vitale zeeverbindingen door een reeds zeer grote en nog immer groeiende conventionele zeemacht van boven- en onderwaterschepen. Deze dreiging dwingt tot opbouw en handhaving

van in hoofdzaak ook nog conventionele maritieme strijdkrachten, van een omvang en samenstelling, erop berekend om bij een onverhoopt nieuw wereldconflict, nu of in een voorzienbare toekomst, de zo essentiële zeewegen tegen de dan te verwachten aanvallen te beschermen.

Er bestaat dan ook geen twijfel aan, dat de Koninklijke Marine voort zal moeten gaan met de afwerking van het goedgekeurde vlootplan.

De invloed, welke in dit beeld van de situatie ter zee van de atomische wapenen kan worden verwacht, beperkt zich vooralsnog vrijwel tot de mogelijkheid voor een aanvaller om met minder trefzekerheid van grotere hoogten en met hogere snelheden te opereren, hetgeen de verdediging daartegen bemoeilijkt. De grote mate van mobiliteit van de zee-

strijdkrachten — ook en vooral van de relatief kleine eenheden van de Koninklijke Marine — biedt echter ruimschoots mogelijkheid tot snelle en grote spreiding en tot weer even gemakkelijke en snelle concentratie van gevechtsmiddelen.

Paraatheidseis.

Van deze mobiliteit kan evenwel slechts dan het grootste rendement worden verkregen, indien en voorzover de schepen en maritieme luchtmiddelen paraat, derhalve in dienst en varend of onmiddellijk vaargereed, c.q. vlieggereed zijn. Het is hierom, dat door de N.A.V.O.-bevelhebbers steeds weer aan de nationale regeringen aanbevolen wordt, zoveel mogelijk schepen in dienst te hebben, dan wel zorg te dragen dat indienststelling op zeer korte termijn kan geschieden.

Het paraatheidsprobleem bij de Koninklijke Marine.

De eis van zo groot mogelijke paraatheid stelt de leiding van de Koninklijke Marine voor problemen, in het bijzonder voor wat de reservevloot betreft. Ook ten aanzien van deze moet immers een zo hoog mogelijke graad van paraatheid worden nagestreefd, terwijl volgens de huidige plannen de reservevloot eerst bij mobilisatie zal worden bemand en dus voordien de vereiste mobiliteit mist.

In studie is dan ook of, en zo ja, op welke wijze dit deel der vloot zodanig kan worden georganiseerd, dat een hogere graad van paraatheid en daarmee grotere mobiliteit kan worden verkregen.

Daarbij wordt de mogelijkheid van verdere spreiding dier vloot onder ogen gezien.

Tevens is in studie de vraag of, en zo ja, welke bijzondere maatregelen moeten worden getroffen ter bescherming van de instandhoudingsinrichtingen tegen de gevolgen van het gebruik van atomische wapenen. Speciaal wordt onderzocht, of ook ten aanzien hiervan een zekere mate van decentralisatie mogelijk en doelmatig is. De toekomstige ontwikkeling van de basis Den Helder is bij deze vraag ten nauwste betrokken.

De verwachtingen aangaande uit de studie blijkende mogelijkheden zijn niet gunstig. De beperkingen in de personele mogelijkheden en financiële middelen, geaccentueerd door de uitbreiding van de aan de Koninklijke Marine opgedragen taak in Nederlands Nieuw-Guinea, verhinderen vrijwel iedere additionele voorziening en dwingen in ieder geval

bij het nemen van beslissingen terzake tot de grootst mogelijke voorzichtigheid.

Gevreesd moet worden dat, indien nieuwe loonronden de financiële ruimte voor materiële voorziening nog weer verder zullen inperken, en niet meer personeel beschikbaar komt, het tenslotte moeilijk zal worden en aan de — redelijke — aanbevelingen van de N.A.V.O.-bevelhebbers en aan alle — meest overzee liggende — nationale taken der Koninklijke Marine te blijven voldoen.

Veranderingen van structurele aard in de uitrusting zijn nog niet duidelijk te voorzien.

De vraag, of en in welke opzichten de nieuwe technische ontwikkelingen in de oorlogvoering voor de Koninklijke Marine zullen moeten leiden tot veranderingen van structurele aard in de uitrusting, in het bijzonder op bewapeningsgebied, kan thans nog niet definitief worden beantwoord. Moet te eniger tijd tot aanpassing aan gewijzigde omstandigheden worden besloten, dan zal zulks zoveel mogelijk in nauw internationaal overleg moeten geschieden.

De voortgang der technische ontwikkelingen wordt intussen — nationaal — nauwkeurig gevolgd. Zoals reeds te anderer plaatse werd opgemerkt, wordt door de marineleiding ondermeer in „interservice” verband deelgenomen aan de werkzaamheden van de „Rakettenwerkgroep”.

Bijzondere aandacht wordt gegeven aan de gebruiksmogelijkheden van geleide projectielen in de oorlogvoering ter zee, als ook aan de resultaten van terzake door de grote bondgenoten genomen proefnemingen. Uit deze beproevingen is inmiddels gebleken, dat het vraagstuk van het gebruik van het geleide projectiel vanaf schepen nog niet zo ver is opgelost, dat het reeds algemeen als een doeltreffend operationeel wapen kan worden ingevoerd. De noodzakelijke verdere ontwikkeling zal nog geruime tijd vergen.

De Koninklijke Marine zal derhalve ook ten aanzien van de bewapening het aanbouwprogramma nog ongewijzigd verder moeten volgen. In dit verband moge nog worden medegedeeld, dat ook de Britse marineleiding heeft besloten, in afwachting van de verdere ontwikkeling van het geleide projectiel als wapen aan boord van schepen, de drie „Tiger Class” kruisers af te bouwen met hun bij de aanbouw voorziene moderne artilleriebewapening, alsmede de artilleriebewapening van bepaalde in dienst zijnde kruisers alsnog te moderniseren.

III. Beschouwingen van financiële aard

Het dekkingsplan voor de defensieuitgaven in de periode 1955—1957.

Ten tijde van het opstellen van de nota inzake het defensiebeleid van 18 Mei 1954 werden de defensiekosten voor de jaren 1955 tot en met 1957 begroot op een totaalbedrag van f 4514 mln. (vergeleijk pag. 259 van de defensienota), en werd de beschikbare, c.q. voorgestelde dekking op een gelijk bedrag becijferd. De dekking was samengesteld uit drie onderdelen, t.w.:

resterende gelden uit het tijdvak 1951/1954	f 260 mln.
resterende tegenwaarde- fondsen	204 mln.
3 jaarbegrotingen, elk van f 1350 mln.	4050 mln.

Totaal f 4514 mln.

Omdat het jaar 1954 toen nog niet voorbij was, stond het eerstgenoemde bedrag van f 260 mln. nog niet met volstrekte zekerheid vast, doch lag hieraan nog gedeeltelijk een raming ten grondslag. Afhankelijk van de in de resterende maanden van 1954 nog optredende feitelijke realisatiemogelijkheden, zou het derhalve nog hoger of — in het bijzonder — lager kunnen uitvallen. Zulks is dan ook inderdaad het geval geweest. Een gunstige ontwikkeling met betrekking tot de materieelverkrijging (zie ook hierna) heeft de ondergetekende in staat gesteld in 1954 nog verschillende voornemens eerder te realiseren dan in het voorjaar was verwacht, als gevolg waarvan het overschot aan het einde van de eerste 4-jarige opbouwperiode f 230 mln. bedroeg. Zoals hierna nog zal blijken, werd dit bedrag intussen voor dringende voorzieningen bestemd, zonder nochtans het optreden van spanningen in de begroting te kunnen voorkomen. Omtrent de besteding van de in 1954 nog niet bestemde tegenwaardefondsen ad f 204 mln. is inmiddels overeenstemming bereikt met de Amerikaanse autoriteiten. Op dit ogenblik van het opstellen van deze memorie kan worden gezegd, dat een hierop betrekking hebbend ontwerp-suppletoire begroting binnenkort zal worden ingediend. Het zal de volgende bestedingen inhouden:

productie van jeeps ..	rond f 49 000 000
productie van trucks (3-tonners)	112 000 000
aanmaak artilleriemunitie..	34 000 000
bouw van radarbunkers ..	9 000 000

Totaal f 204 000 000

Hoewel er dus in het jaar, dat sinds de opstelling van de meergenoemde defensienota is verlopen, geen principiële of belangrijke veranderingen in het dekkingsplan zijn gekomen, zijn er wel verschillende bijzondere ontwikkelingen opgetreden die het *begrote uitgavniveau* hebben beïnvloed of zullen gaan beïnvloeden.

Ontwikkelingen in het uitgavniveau.

In het voorjaar van 1954 waren onder meer de volgende factoren, welke inmiddels een feit zijn geworden of zich duidelijk hebben afgetekend, nog niet bekend of nog niet te overzien:

- twee nieuwe loonronden en een salarisherziening, alle drie gevolgen hebben voor de posten salarissen, lonen en pensioenen, en, voor wat de loonronden betreft, ook voor de prijzen van aan te schaffen artikelen en/of uit te voeren werken;
- verschillende nadere wijzigingen in de programmering van de M.D.A.P.-hulp;
- de kostenverhogende invloed van de voortschrijdende technische ontwikkeling.

Ad a. De loonronden van 1954, alsmede de in 1955 ingevoerde salarisherzieningen — en de op dezelfde grondslag verhoogde pensioenen — hebben er in hoge mate toe medegewerkt, dat de salarissen, lonen en pensioenen geleidelijk een steeds groter deel van het defensiebudget zijn gaan uitmaken.

Het aandeel van de aan het personeel inhaerente kosten in het totale bedrag van de militaire begrotingen — in afgeronde percentages uitgedrukt — heeft zich sinds 1951 als volgt ontwikkeld:

1951	32 %
1952	33 %
1953	36 %
1954	41 %
1955	48 % ¹⁾
1956 (vooralsnog)	51 % ¹⁾

Het gevolg van deze ontwikkeling is geweest, dat reeds bij een gelijkblijvend plafond, de voor de materieel-sector en voor het operationele gebruik der strijd-

¹⁾ De laatste twee cijfers zijn berekend over het in 1955 van f 1500 mln. tot f 1350 mln. verminderd begrotingsbedrag, doch geven ook in vergelijking tot het hogere begrotingsbedrag nog een voortzetting van de stijgende tendenz aan (43 % en 46 %).

krachten (exploitatie in vreedstijd) beschikbare middelen een voortdurende vermindering hebben ondergaan; zulks tezelfdertijd dat de materieelprijzen als gevolg van de loonronden zijn gestegen.

Ad b. Na de besprekingen te Washington in Februari 1954 hebben de Amerikaanse autoriteiten zich opnieuw genoodzaakt gezien, verschillende nadere wijzigingen in de programmering van de M.D.A.P.-hulp te brengen. Enkele hiervan nopen tot additionele eigen voorzieningen, grotendeels voor zware voertuigen. Het totaal der wijzigingen betekent per saldo voor de oorlogsbegroting een extra uitgave van rond f 30 mln.

Ad c. In vrijwel alle gevallen brengt de voortgang der technische ontwikkeling voor ieder technisch verbeterd product een kostenverhoging mede, en zulks niet alleen in de voortbrenging zelve, maar ook in het gebruik en onderhoud van het product. De gevolgen hiervan zijn niet te ontgaan door aanschaffing van het verbeterd product achterwege te laten of ontvangst daarvan uit hulp met het oog op de hogere exploitatie- en onderhoudskosten te weigeren, aangezien een dergelijk standpunt zou leiden tot een onverantwoord achtergeraken van essentiële uitrusting en bewapening onzer strijdkrachten bij die van de tegenstander. Aangezien het onmogelijk is, de invloed van de kostenverhoging door technische verbetering over alle daaraan onderhevige artikelen met enige overzichtelijkheid te totaliseren, moge ondergetekende volstaan met terzake enkele zeer sprekende voorbeelden te geven.

Het eerste betreft de vervanging uit Amerikaanse hulp van de Thunderjets door Thunderstreaks en de levering van nachtjagers voor de Koninklijke Luchtmacht. Beide vliegtuigtypen, onmisbaar om de uitrusting van de Nederlandse luchtmacht op een modern peil te houden, c.q. te brengen, zijn circa 30% kostbaarder in exploitatie dan de Thunderjets, terwijl de Thunderstreaks bovendien verlenging van de startbaan van tenminste één vliegveld vereisen tot 3000 meter. Belangrijk kostbaarder in exploitatie dan de eerst verkregen Shermantanks, zijn ook de daarna door de Verenigde Staten van Amerika ter beschikking gestelde Centurion-tanks.

Nog weer een ander terrein, waarop de kostenverhoging van technische verbeteringen een sterke invloed doet gelden, is dat van de technische voorzieningen op de schepen der Koninklijke Marine.

Deze en dergelijke sprekende kostenverhogingen beperken zich tenslotte niet tot het vliegtuig, de tank, het schip of de apparatuur zelve, doch noodzaken ook in tal van andere aanschaffingen tot hogere uitgaven dan oorspronkelijk was voorzien.

Spanningen in de begrotingen.

Het samenstel van de onder a, b en c aangegeven kostenverhogende factoren, welke elkaar over en weer beïnvloeden, heeft reeds in de defensiebegrotingen voor 1956 zodanige spanningen teweeggebracht, dat de ondergetekende zich genoodzaakt heeft gezien de verdere afwerking van de bouwprogramma's met betrekking tot onroerende goederen, voor alle drie krijgsmachtsdelen over een langere termijn uit te strijken.

De bedoelde spanningen doen zich namelijk bij zee-, land en luchtmacht verhoudingsgewijs in ongeveer gelijke mate voor en de ondergetekende heeft het moment nog niet rijp geacht om wijzigingen aan de orde te stellen in de onderlinge verhouding van de aandelen, welke de drie krijgsmachtdelen tot nog toe in het totaal der beschikbare middelen hebben gehad.

Hij acht dit laatste eerst mogelijk en nodig, wanneer de invloed van de atomische oorlogvoering op de organisaties en uitrustingsbehoeften der strijdkrachten zich duidelijker zal hebben afgetekend dan nu nog het geval is, en — mede in verband met de eisen van de atomische oorlogvoering — dan eventueel ook zal zijn gebleken, dat de voorrang van bepaalde defensietaken opnieuw dient te worden vastgesteld.

Niet voor dit moment zal zijn aangebroken, zal het defensiebeleid voor de dan volgende toekomst opnieuw kunnen worden bepaald, rekening houdend met de dan wellicht ook duidelijker geworden verdere politieke vooruitzichten. De ondergetekende wil in dit verband echter wel reeds opmerken, dat bijvoorbeeld het op peil houden van sterkte en kwaliteit van de luchtmacht en het invoeren van geleide projectielen in de luchtverdediging, na 1957 dusdanig hoge uitgaven zal vergen, dat tenzij het huidige defensiebudget wordt verhoogd en verdere internationale hulp wordt verkregen, één en ander niet zal kunnen geschieden zonder inkrimping van andere onderdelen van de defensievoorzieningen.

Vertraging van de uitvoering van het aanschaffingsprogramma betreffende de voor de verdere opbouw van zee-, land- en luchtmacht noodzakelijke wapens en

uitrustingsstukken is nog niet nodig gebleken en zal naar verwachting ook in 1956 nog kunnen worden voorkomen. Voor instandhouding van de wapening en uitrusting, en van de aanvulling der voorraden, nodig om deze op het gewenste peil te brengen, zullen echter nog kosten ten laste van volgende begrotingen moeten komen.

Het probleem van de vervanging van materieel.

Ten aanzien van het materieel dient onderscheid te worden gemaakt tussen drie kostensoorten, te weten:

- exploitatiekosten;
- kosten van vervanging wegens normale technische slijtage;
- kosten van vervanging wegens militaire veroudering.

Is het in de afgelopen jaren mogelijk gebleken van de twee eerste kostensoorten redelijk nauwkeurige ramingen te maken, de vervanging van wapens en andere uitrusting wegens militaire veroudering is daartegenover een probleem gebleven, dat bij de revolutionaire ontwikkeling van de techniek der oorlogvoering niet vooruit te becijferen is gebleken. Ofschoon nog onlangs in de N.A.V.O. werd uitgesproken, dat niet te snel moet worden overgegaan tot het vervangen van wapens en uitrusting, omdat — welke verbeteringen intussen ook zijn ontwikkeld — ieder geweer of kanon, waarmede nog kan worden geschoten, altijd een zekere gevechtswaarde heeft, is het nog nimmer gelukt terzake enige vaste richtlijn te bepalen. De zeer verschillende eisen, in verband met verschillende operationele taken aan de eenheden te stellen, maken het opstellen van algemeen geldende formules ook volstrekt onmogelijk. Het zal bijvoorbeeld zonder meer duidelijk zijn, dat parate troepen en gevechtssquadrons, de eerste overrompelende, met de meest moderne middelen ingezette vijandelijke aanval moeten opvangen, niet uitgerust kunnen worden of blijven met wapens en materieel, niet gelijkwaardig aan de wapens en het materieel van de vijand, terwijl dit desnoods nog wel verantwoord kan worden geacht voor eenheden, die een secundaire of tertiaire taak hebben gekregen, en hierin gesteund worden door modern uitgeruste eenheden.

Reeds geruime tijd geleden heeft de Nederlandse regering er in de N.A.V.O. op gewezen — en haar betoog nog onlangs herhaald —, dat het gehele pro-

bleem van de vervanging van materieel zo veelomvattend en in de gehele conceptie van de geïntegreerde bondgenootschappelijke verdediging van zo ingrijpende betekenis is, dat niet ieder land dit voor zichzelf moet trachten op te lossen, maar de N.A.V.O.-gemeenschap als geheel het moet aanpakken en tot een oplossing zien te brengen; dat het vraagstuk rechtstreeks betrekking heeft op een billijke vaststelling van ieders aandeel in de gezamenlijke verdedigingsinspanning en op de behoefte aan verdere wederzijdse hulpverlening. Tenzij deze laatste na 1 Januari 1957 in niet onbelangrijke mate zal worden voortgezet, zal geen Europees N.A.V.O.-land in staat zijn, zijn defensie-apparaat op peil te houden zonder aanzienlijke inkrimping van de huidige omvang daarvan.

Mede echter omdat nog niet vastgesteld is kunnen worden welke nieuwe eisen de atomische oorlogvoering aan de organisaties en vooral ook aan de uitrusting van de strijdkrachten stelt, kon in het bijzonder het probleem van de vervanging wegens militaire veroudering nog geen stap nader tot een oplossing worden gebracht.

Intussen is wel duidelijk geworden, dat, hoe die oplossing te eniger tijd ook zal uitvallen, als gevolg van de noodzakelijkheid om in ieder geval voor de eerste gevechtseenheden het peil van de zeer snelle technische ontwikkeling bij te houden, de bedragen, welke de instandhouding van een redelijk defensie-apparaat ook van de eigen middelen in de toekomst zullen vergen, belangrijk zullen uitgaan boven de f 1000 mln., waarmede men in 1951 na voltooiing van de opbouwplannen meende te zullen kunnen volstaan. Buiten beschouwing zijn dan nog gebleven de verschillende defensietaken van algemene aard, welke intussen additioneel aan de krijgsmacht zijn toevertrouwd (bijvoorbeeld de organisatie en opleiding van de mobiele colonnes voor de Bescherming Bevolking) of waarvan de kosten komen ten laste van de begrotingen der beide militaire departementen (de kosten van de organisatie Bescherming Bevolking en de kosten van de Algemene Verdedigings Voorbereiding).

Gunstige ontwikkeling in de realisaties der begrotingen.

In het kader dezer beschouwingen van financiële aard past ook de vermelding van de ontwikkeling in de realisaties der begrotingen, aangezien deze, in het bijzonder met betrekking tot de materieel-

verkrijging, aspecten zijn gaan vertonen, welke erop duiden, dat de ondervonden aanloopmoelijkheden thans grotendeels zijn overwonnen.

Aan het einde van het eerste jaar, waarvoor door de Staten-Generaal een plafond van f 1500 mln werd goedgekeurd (1951), bedroeg het realisatiepercentage — waaronder te verstaan het totaal van de door de staat met derden afgesloten verbintenissen — voor land- en luchtmacht tezamen circa 78 % van de voor die krijgsmachtdelen onder hoofdstuk VIII A beschikbaar gestelde middelen.

In de volgende jaren ontwikkelde dit percentage zich als volgt (de verbinding van gelden tegenover voor het jaar *nieuw* toegewezen middelen):

1952	88 %
1953	86 %
1954	113 %

waarmede, het tijdvak 1951/1954 in zijn geheel beschouwd, een realisatie van 91 % werd bereikt. Het inhalen van de achterstand — ingezet in 1954 — wordt in 1955 versneld als gevolg van de verlaging van het begrotingsplafond tot f 1350 mln. per jaar.

Het inhalen van de achterstand komt tot uiting in de toeneming van de kasuitgaven, welke thans belangrijk uitgaan boven het jaarbedrag van de begroting. Reeds in de meergenoemde defensienota van 18 Mei 1954 werd dan ook voor de jaren 1955 t/m 1957 rekening gehouden met een bedrag aan kasuitgaven van totaal f 5 000 mln. Hebben in de jaren 1951 tot en met 1953 de kasuitgaven ieder jaar minder dan f 1500 mln bedragen, in 1954 zijn zij dit bedrag enigszins te boven gegaan, terwijl zij in 1955, een bedrag van circa f 1800 mln. zullen bereiken.

Na 1957 zullen, zoals de ontwikkeling zich nu laat aanzien, kasuitgaven en begrotingsbedragen aan elkaar gelijk kunnen worden.

De ondergetekende moge deze financiële paragraaf besluiten met een overzicht te geven van de

Samenstelling der totale defensieuitgaven volgens de begrotingen voor 1956.

Hoofdstuk VIII A,	
oorlog	f 1 016 110 000
Hoofdstuk VIII B,	
marine	324 312 000

IV. De verdediging van de Rijksdelen Overzee

Na de bovenstaande bespreking van de algemene defensieproblemen, is het —

Hoofdstuk III,	
buitenlandse zaken, t.b.v.	
uitgaven directie militaire aangelegenheden..	125 000
Hoofdstuk V,	
binnenlandse zaken, t.b.	
v. uitgaven voor:	
de burgerlijke verdediging	15 000 000
de Rijksgeneeskundige dienst	130 000
Hoofdstuk VII B,	
financiën, t.b.v. uitgaven voor bureau controle kostwinnersvergoedingen	245 000
Hoofdstuk IX A,	
wederopbouw en volkshuisvesting t.b.v. uitgaven door de rijksgebouwendienst:	
voor het ministerie van oorlog	1 425 000
voor het ministerie van marine	2 653 000
	<hr/>
	f 1 360 000 000

De schijnbare overschrijding met f 10 mln. van het zogenaamde defensieplafond ad f 1350 mln. wordt veroorzaakt doordat — zoals aangegeven in de toelichting op Hoofdstuk VIII B — boven het plafond in de begroting van marine is opgenomen een bijdrage van de Nederlandse Antillen in de defensieuitgaven

over 1956 van	f 6 000 000
bovendien over 1955 van	2 000 000

zijnde een eerste afbetaling op de bijdrage van de Nederlandse Antillen in de defensie van het Koninkrijk over het jaar 1955 ad f 6 000 000 in gelijke termijnen in de jaren 1956, 1957 en 1958 te betalen boven de ook voor die jaren overeengekomen bijdragen, alsook een bijdrage ad

	2 000 000
--	-----------

van het Gouvernement van Nederlands Nieuw-Guinea wegens door de Koninklijke Marine te verrichten extra hydrografische opnamewerkzaamheden.

Totaal:

 f 10 000 000

voordat wordt overgegaan tot toelichtingen op de eigenlijke hoofdstukken VIII A

en VIII B van de Rijksbegroting — nog nodig, speciale aandacht te schenken aan de verdediging van de Rijksdelen Overzee.

De maritieme verdediging van de *Nederlandse Antillen* onderging geen wijziging. Periodiek worden de aldaar gestationeerde eenheden in de gelegenheid gesteld om tezamen met Amerikaanse onderdelen te oefenen.

De aanmelding van vrijwilligers voor de landmacht in *Suriname* verloopt zeer bevredigend en de geoefendheid van de troepen in dit Rijksdeel is goed te noemen.

In *Nederlands Nieuw-Guinea* heeft de

overname van de taak van de K.L. door de K.M. op 1 Maart 1955 haar beslag gekregen. In verband met reeds plaatsgevonden infiltraties werden boven de reeds plaats gehad hebbende vervanging van een fregat door een torpedobootjager, de maritieme strijdkrachten in genoemd gebiedsdeel, alsmede die van de Marine Luchtvaartdienst met bijbehorende walvoorzieningen opnieuw uitgebreid en op grotere sterkte gebracht dan oorspronkelijk geprojecteerd was. Hoewel hierdoor wordt voorzien in een zeer duidelijke behoefte, wordt niet verheeld, dat deze versterking een extra belasting van het marine potentieel betekent.

B. Algemene Toelichting op Hoofdstuk VIII A van de Rijksbegroting

I. Eindcijfer

De begroting van het Departement van Oorlog wordt aangeboden met een eindcijfer van f 1 016 110 000, waarvan op de

gewone dienst f 936 484 500 en op de buitengewone dienst II f 79 625 500.

II. Het personeelsbeleid bij land- en luchtmacht

De opbouw van de korpsen vrijwillig dienende officieren en militairen beneden de rang van tweede luitenant.

Van deze opbouw, welke zowel bij de Koninklijke Landmacht als bij de Koninklijke Luchtmacht gestadig voortgang vindt, geven onderstaande vergelijkende overzichten, betrekking hebbende op alle wapens, dienstvakken en dienstgroepen met uitzondering slechts van de officieren van het dienstvak van de geneeskundige dienst, een duidelijk beeld.

De uit de cijfers (zie blz. 477) blijken- de toeneming van de aantallen vrijwillig dienende militairen is gepaard gegaan met een kleine stijging van de organieke behoefte, voornamelijk veroorzaakt door het feit dat de sterkte aan personeel, benodigd voor het onderhoud van het kostbare materiaal en het toezicht daarop, aanvankelijk te laag bleek te zijn geraamd. Niettemin toont de verhouding tussen de behoefte en de aanwezige sterkte op 1 Maart 1955 een gunstiger beeld dan een jaar tevoren. Deze verhouding, uitgedrukt in procenten, bedroeg:

	op 1 Maart 1954	op 1 Maart 1955
<i>bij de Koninklijke Landmacht</i>		
voor officieren	84 %	88 %

	op 1 Maart 1954	op 1 Maart 1955
voor onderofficieren, korporaals en soldaten	91 %	95 %

bij de Koninklijke Luchtmacht

voor officieren	62 %	72 %
voor onderofficieren, korporaals en soldaten	72 %	78 %

Aanvulling van de tekorten aan officieren.

Nog steeds laat de aanmelding voor de *opleiding aan de Koninklijke Militaire Academie* te wensen over. Het aantal aanmeldingen is weliswaar niet geringer dan voor de oorlog, doch de veel grotere behoefte aan kandidaten heeft de selectiemogelijkheid evenredig verminderd. Bovendien zijn in verband met de hogere beroepseisen de selectie-eisen aanmerkelijk strenger moeten worden, als gevolg waarvan het aantal aspiranten, dat voor toelating in aanmerking komt, aanzienlijk kleiner is dan voorheen. Voor de landmacht bedraagt thans het aantal toelatingen rond 80 per jaar, voor de luchtmacht ongeveer 30.

Officieren en daarmee gelijkgestelden

	Aanwezig op 1 Maart 1954				Aanwezig op 1 Maart 1955			
	B ¹⁾	L.V. ²⁾	R ³⁾	Totaal	B ¹⁾	L.V. ²⁾	R ³⁾	Totaal
A. Koninklijke Landmacht								
Opperofficieren	36	—	—	36	36	—	—	36
Kolonels	89	1	5	95	100	1	6	107
Luit.-kolonels	260	33	20	313	267	40	17	324
Majors	395	155	55	605	368	178	51	597
Kapiteins	1024	231	147	1402	1217	275	116	1608
Eerste en tweede luitenants	847	287	347	1481	778	342	466	1586
Onderluitenants en techn. opz.	67	—	—	67	60	—	—	60
Totalen K.L.	2718	707	574	3999	2826	836	656	4318
B. Koninklijke Luchtmacht								
Opperofficieren	5	1	—	6	9	1	—	10
Kolonels	10	1	—	11	19	1	—	20
Luit.-kolonels	49	3	5	57	51	4	2	57
Majors	121	14	12	147	145	16	20	181
Kapiteins	306	24	58	388	270	48	40	358
Eerste en tweede luitenants	232	26	466	724	296	64	615	975
Onderluitenants en techn. opz.	14	—	—	14	7	—	—	7
Totalen K. Lu.	737	69	541	1347	797	134	677	1608

1) B = beroepsofficieren.

2) L.V. = reserve-officieren met lang verband.

3) R = overige vrijwillig dienende reserve-officieren inclusief tijdelijk reserve-tweede-luitenants.

Onderofficieren, korporaals en soldaten

	Aanwezig op 1 Maart 1954				Aanwezig op 1 Maart 1955			
	B ¹⁾	M ²⁾	R ³⁾	Totaal	B ¹⁾	M ²⁾	R ³⁾	Totaal
A. Koninklijke Landmacht								
Onderofficieren	10.134	307	227	10.668	10.936	131	336	11.403
Korporaals en soldaten	7.030	690	149	7.869	7.399	343	127	7.869
Totalen K.L.	17.164	997	376	18.537	18.335	474	463	19.272
B. Koninklijke Luchtmacht								
Onderofficieren	2.990	320	3.310	4.159	385	4.544		
Korporalen en soldaten	4.164	526	4.690	3.564	532	4.096		
Totalen K. Lu.	7.154	846	8.000	7.723	917	8.640		

1) B = beroepsmilitairen.

2) M = Dienst- en reserve-plichtigen met machtiging tot overgang in beroepsdienst.

3) R = overige als reservist vrijwillig nadienende dienstplichtigen.

In een onderzoek naar mogelijkheden om de toeloop te bevorderen heeft de ondergetekende gemeend een eventuele verzachting van de toelatingseisen te moeten afwijzen. Noch de strijdkrachten, noch ook de officieren zelf zijn er mede gebaat, wanneer deze laatste niet of onvoldoende kunnen voldoen aan de hoge intellectuele, fysieke en karaktereisen, welke het beroep van officier in de krijgsmacht steeds meer is gaan stellen.

Een bijzonder probleem vormt de voorziening in de behoefte aan technisch geschoolde officieren en officieren-arts, -tandarts en -apotheker. Op deze officieren wordt hieronder afzonderlijk teruggekomen.

De benoeming tot officier voor speciale diensten van adjudant-onderofficieren vindt geregeld voortgang. Ondanks een betrekkelijk groot verloop, voornamelijk door pensionnering, bedroeg het aantal

van deze officieren op 1 Maart 1955 bij de landmacht 151 en bij de luchtmacht 64, tegenover onderscheidenlijk 118 en 37 op 1 Maart 1954.

Het aantal *reserve-officieren met lang verband* neemt sterker toe dan een jaar geleden werd verwacht. In de Memorie van toelichting bij de ontwerp-begroting voor 1955 werd in uitzicht gesteld, dat in de periode van 1 Maart 1954 tot begin 1957 bij de landmacht ongeveer 300 en bij de luchtmacht ongeveer 100 reserve-officieren tot een langdurige verbintenis zouden worden toegelaten. Het aantal nieuwe verbintenissen bij de landmacht bedroeg echter reeds in 1954: 198, en in de eerste 6 maanden van 1955: 105. Hiermede correspondeert een „netto-aanwas” in het tijdvak van 1 Maart 1954 tot 1 Maart 1955 van 129 bij de landmacht. Bij de luchtmacht bedroeg deze netto-aanwas 65. Gelet op deze ervaring en op het aantal nog lopende aanmeldingen, mag er voorshands op worden vertrouwd, dat de verleden jaar genoemde aantallen in de nog komende periode niet alleen zullen worden bereikt, maar vermoedelijk zelfs aanzienlijk overschreden.

De ondergetekende acht het een verheugend verschijnsel, dat niet alleen oudere reserve-officieren een lang verband aanvragen, doch ook — en in toenemende mate — jongere. Deze toenemende animo voor een blijvende tewerkstelling als officier, juist onder degenen, die recente ervaring hebben van de „dienst bij de troep”, mag vooral bij de bestaande krappe arbeidsmarkt wel worden beschouwd als een symptoom van groeiende belangstelling voor de militaire dienst.

Parallel aan de belangstelling voor het „lang verband” loopt de bereidheid van vaandrags en kornetten om gebruik te maken van de mogelijkheid om na het verstrijken van hun verplichte eerste oefening nog zekere tijd (ten hoogste twee jaren) vrijwillig als *tijdelijk reserve-tweede-luitenant* onder de wapenen te blijven, tegen een premie na ommekeer van deze termijn. Hun aantal steeg van 1 Maart 1954 tot 1 Maart 1955 bij de landmacht van 161 tot 288, bij de luchtmacht van 78 tot 134. Ook wat deze categorie betreft is de prognose van het vorige jaar dus niet te optimistisch gebleken.

In drieërlei opzicht stemt deze ontwikkeling tot voldoening. In de eerste plaats, omdat hierin een blijk ligt van de aantrekkingskracht van het officierschap voor hen, die ervaren hebben wat deze functie inhoudt. In de tweede plaats, om-

dat door de bezetting van zoveel organieke luitenantplaatsen door tijdelijk reserve-tweede-luitenants, de mogelijkheid tot harmonische opbouw van het overige deel van het officierskorps wordt bevorderd. Tenslotte, omdat op deze wijze de beschikking wordt gekregen over een kern van jonge reserve-officieren met meer dan normale praktijk-ervaring.

Behalve door reserve-officieren met lang verband en tijdelijk reserve-tweede-luitenants, die zowel voor de landmacht als voor de luchtmacht van groot belang zijn, wordt in de behoefte aan vrijwillig dienende officieren bij de luchtmacht nog voorzien door *reserve-officieren met een 4-jarig contract bij de gronddienst* van de luchtmacht en door *reserve-officieren met een 6-jarig contract als vlieger*.

Op de eerstbedoelden, die reeds in de Memorie van Toelichting bij de ontwerp-begroting voor 1955 (blz. 24) werden genoemd, hebben betrekking het „Besluit verbintenissen gronddienst Luchtmacht” (Stb. 1954, 518) en de „Premieregeling voor reserve-personeel bij de Koninklijke Luchtmacht (Stb. 1954, 519). Het aantal aanmeldingen voor een vier-jarig contract bij de gronddienst is nog niet groot, doch zal waarschijnlijk toenemen na afloop van de lopende opleidingen. De het vorige jaar geuite verwachting dienaangaande blijft dan ook gehandhaafd. Ook ten aanzien van de reserve-officieren met een 6-jarig contract als vlieger bestaat reden om aan te nemen, dat aan de verwachtingen zal worden voldaan.

De aanvulling van de korpsen onder-officieren, korporaals en soldaten.

Weliswaar is althans bij de landmacht de totale sterkte van de korpsen niet onbevredigend, doch aan de juiste samenstelling daarvan ontbreekt nog veel.

Evenals dit bij de aanmelding voor de opleiding aan de Koninklijke Militaire Academie het geval is, is ook de aanmelding voor de opleiding tot beroeps-onderofficier aan de onderofficierscholen of technische scholen van land- en luchtmacht onbevredigend. Zulks wederom in tegenstelling tot de enigszins boven de verwachting gebleken animo bij dienstplichtigen en reservisten om na afloop van hun verplichte eerste oefening vrijwillig onder de wapenen te blijven, zonder langdurig verband, doch met uitzicht op een premie bij vertrek met groot verlof.

Een nadere beschouwing van de mogelijke oorzaken van de kennelijk onvoldoende aantrekkelijkheid van de overigen

toch zulk een goede en bevredigende toekomst openende opleiding tot beroeps-onderofficier, heeft tot de conclusie geleid, dat het feit dat tot dusverre slechts een verbintenis voor 7 jaren in uitzicht werd gesteld, waarna de jonge onderofficier met de vrij grote kans had rekening te houden weer naar de burgermaatschappij terug te moeten keren, wellicht een sterk remmende invloed heeft gehad. Vermoedelijk heeft deze onzekerheid ten aanzien van de toekomst, ondanks het vooruitzicht van een uitkering van een jaar salaris bij het verlaten van de dienst na 7 jaren, velen afschrikt, die anders bereid zouden zijn geweest een beroepsverbintenis aan te gaan. Zulks in het bijzonder hen, die bij terugkeer in de burgermaatschappij van hun militaire opleiding en ervaring nagenoeg geen direct profijt zouden kunnen trekken, bijvoorbeeld omdat zij als instructeur bij een niet-technisch wapen hadden gediend. Het was niettemin niet mogelijk verder gaande vooruitzichten te bieden, zolang geen zekerheid bestond dat deze zouden kunnen worden gehonoreerd, zonder dat daardoor de belangen van het onderofficierskorps als geheel zouden worden geschaad en met name een geregelde doorstroming daarin zou worden belemmerd.

Intussen heeft het gedetailleerde onderzoek naar de gewenste rangsgewijze opbouw van de verschillende groepen van onderofficieren voortgang gevonden, waarbij in de eerste plaats de grote groep (bij de landmacht plm. 70 % van het totaal benodigde aantal onderofficieren) van het instructieve personeel en het daaruit voortkomende administratieve personeel in beschouwing is genomen.

De resultaten van dit onderzoek, gezien in samenhang met de ervaring bij de werving, hebben nu tot maatregelen geleid, waardoor aan de aspirant-onderofficieren reeds vóór zij de opleiding aan de onderofficiersschool gaan volgen in uitzicht kan worden gesteld dat ongeveer 90 % van hen, nadat zij hun eerste dienstverband — dat dan zal moeten worden verlengd tot 8 jaren — op normale wijze hebben vervuld, een verbintenis voor onbepaalde tijd zullen aangaan.

Een speling van 10 % blijft noodzakelijk om degenen, die niet voldoen te kunnen doen afvloeien. Gelet op het nog bestaande incompleet, zullen overigens ook de thans reeds in opleiding zijnde of in hun eerste verband dienende onderofficieren, voorzover zij hebben voldaan er op kunnen rekenen dat zij allen desge-

wenst tot een verbintenis voor onbepaalde tijd zullen worden toegelaten.

De voornaamste van de vorenbedoelde maatregelen bestaat in het opvoeren van het aantal *vrijwillig nadienende dienstplichtige onderofficieren*, dienstplichtige onderofficieren dus, die voor een periode van vrijwillig verblijf onder de wapens een verbintenis bij het reserve-personeel aangaan. Deze vrijwilligers zullen de plaatsen moeten bezetten, waarvoor tot dusver de na 7 jaren af te stoten jonge beroeps-officieren waren bestemd.

Aan het steunen op deze maatregel is het risico verbonden, dat het benodigde aantal vrijwillig nadienenden niet zal worden bereikt en dientengevolge ontoelaatbare tekorten ontstaan in de zo belangrijke functies van de jongere onderofficieren-instructeur. De tot nu toe opgedane ervaring rechtvaardigt evenwel het vertrouwen, dat deze mogelijkheid zich niet zal verwezenlijken.

Onder de thans geldende voorwaarden — vermeld in de Memorie van Toelichting bij de ontwerp-begroting voor 1955 (blz. 22, onder g) — blijkt namelijk de bereidheid van dienstplichtige onderofficieren om na hun verplichte dienstdienst ten hoogste 2 jaren als reservist te blijven doordienen, niet onbevredigend te zijn. Om deze animo nog meer te stimuleren, is nu bovendien besloten om voor de landmacht zowel als voor de luchtmacht de maximumduur van de verbintenis tot 4 jaren te verlengen, en wordt overwogen om de bij het verlaten van de dienst toe te kennen premie voor het niet-technisch personeel te herzien (de premie voor het technische personeel ligt reeds hoger).

Teneinde ook nog de mogelijke bezwaren, gelegen in het feit, dat nog rond 10 % van de vorenbedoelde aspirant-beroepsmilitairen na 8 jaren niet voor een definitief dienstverband in aanmerking zal komen, te ondervangen, wordt een wachtgeldregeling voorbereid. Geeft de betrokkene echter de voorkeur aan de tot dusver toegekende uitkering ineens ten bedrage van een jaar salaris, dan zal deze in de plaats van het eventuele wachtgeld worden gesteld.

Een categorie militairen, waarvoor moeilijk een geheel bevredigende regeling kan worden getroffen, wordt gevormd door het personeel van het wapen der *Koninklijke Marechaussee*. Is het enerzijds noodzakelijk dat dit personeel vrijwel geheel uit beroepsmilitairen bestaat, anderzijds moet voor verreweg de meeste van deze militairen de rang van korporaal 1e kl. (marechaussee 1e kl.) de

eindrang zijn, en is bovendien „vergrijzing” in deze rang ontoelaatbaar. Het is daarom onvermijdelijk, dat grote aantallen marechaussees na afloop van hun eerste dienstverband afvloeien.

Ten dele zal deze afvloeiing worden beperkt door het aantal wachtmeestersfuncties bij het wapen uit te breiden, terwijl er verder voortdurend naar gestreefd wordt de voor afvloeiing in aanmerking komende marechaussees als beroepsmilitair met een verband voor onbepaalde tijd te doen overgaan naar een ander wapen van de landmacht, of naar de luchtmacht.

Voor zover een en ander echter geen oplossing biedt, zou bij afvloeiing de vorenvermelde nog in overweging zijnde wachtgeldregeling kunnen worden toegepast, tenzij de betrokkene de voorkeur geeft aan de uitkering ten bedrage van een jaar salaris of aan toepassing van het voor de marechaussee nog steeds van kracht zijnde Capitulantenreglement '35. Behalve door aanneming van jeugdige aspirant-beroepsonderofficieren en marechaussees en door het vrijwillig laten nadienen van dienstplichtigen, wordt in de behoefte aan vrijwillig dienende onderofficieren voorzien door aanstelling tot beroepsmilitair van *dienstplichtige onderofficieren* (die dan een aanvullende opleiding moeten ontvangen) en door opleiding tot onderofficier van reeds als beroepsmilitair in dienst zijnde *korporaals*. Vooral de laatstbedoelde mogelijkheid wordt op ruime schaal en met bevredigend resultaat toegepast.

Bij de *luchtmacht* wordt voorts nog gebruik gemaakt van de reeds genoemde 4-jarige verbintenissen als reservist bij de gronddienst, van 6-jarige contracten als reserve-onderofficier-vlieger en van 1-jarige contracten voor dienst als vlieger na afloop van een dienstverbintenis van langere duur. In al deze gevallen wordt bij het verlaten van de dienst een premie toegekend.

In de behoefte aan *korporaals* bij het beroepspersoneel (voor het merendeel bestemd voor chauffeurs-functies) wordt grotendeels voorzien door het aannemen van dienstplichtigen, die zich hiervoor aanmelden.

De tekorten aan technisch personeel.

Deze zijn nog steeds vrij aanzienlijk, zowel bij de landmacht als bij de luchtmacht, en bij de officieren evenzeer als bij het personeel beneden de rang van tweede-luitenant.

De moeilijkheden, die ondervonden worden bij de voorziening in de behoefte

aan dit personeel, zijn een uitvloeisel van het algemeen bestaande tekort aan technici. Zij doen zich niet alleen bij onze krijgsmacht voor, maar ook bij de buitenlandse strijdkrachten.

Zolang over de gehele lijn de vraag naar goede technici groter is dan het aanbod, kan in deze situatie geen radicale verbetering worden verwacht.

De bereidheid van studenten aan de Technische Hogeschool, afgestudeerde ingenieurs en technici met M.T.S.-diploma om als officier of technisch opzichter toe te treden tot de strijdkrachten is, ondanks de geldelijke voordelen die daaraan zijn verbonden, ook in het afgelopen jaar beneden de verwachting gebleven.

Deze toestand noopt er toe, in toenemende mate over te gaan tot het zelf opleiden of doen opleiden van militairen voor technische functies, en het vrijwillig nadienen na afloop van de verplichte dienstdienst door technici bijzonder te stimuleren. Ofschoon het zelf opleiden of doen opleiden uiteraard meer tijd vergt dan het aantrekken van reeds afgestudeerde krachten, zal ook in dit opzicht waarschijnlijk blijken, dat de kortste weg niet altijd de meest doelmatige is.

Hieronder volgt een overzicht van de wegen die op dit gebied worden gevolgd,

a. Van de aspirant-beroepsonderofficieren wordt een zo groot mogelijk aantal in opleiding genomen tot vaktechnisch onderofficier bij de landmacht of tot onderofficier bij de technische diensten van de luchtmacht.

b. In het geheel van de maatregelen om dienstplichtige onderofficieren aan te moedigen vrijwillig na te dienen worden in het bijzonder de technici gestimuleerd; de premie voor hen is hoger dan die voor niet-technici en wordt niet alleen toegekend aan onderofficieren, doch ook aan korporaals. Hetzelfde geldt voor de 4-jarige contracten bij de gronddienst van de luchtmacht.

c. Voor verdere opleiding geschikte korporaals, die aanleg hebben voor een technische functie — b.v. korporaalschauffeur —, worden zoveel mogelijk aangewezen voor opleiding tot onderofficier bij het technisch personeel.

d. Niet-technische onderofficieren, waarvan bij sommige wapens van de landmacht een overcompleet bestaat, worden zodanig herschoold, dat zij bepaalde functies bij de technische wapens en dienstvakken kunnen vervullen en daardoor technische vaklieden vervangen.

De onder *c* en *d* bedoelde opleidingen brengen wel het bezwaar mede, dat naar verhouding veel hoger geclassificeerde technici moeten worden belast met het geven van instructie en dus aan andere werkzaamheden worden onttrokken, doch dit tijdelijk inconveniënt moet worden aanvaard.

e. De mogelijkheid tot opleiding op rijkskosten aan een middelbaartechnische school (of radarschool) — met uitzicht op benoeming tot officier —, die tot voor kort alleen bestond voor jongere onderofficieren van de luchtmacht en van de technische wapens van de landmacht, is thans geopend voor de jongere onderofficieren van alle wapens, dienstvakken en dienstgroepen. Bovendien is bepaald, dat degenen, die nog niet of niet meer over de vereiste parate kennis beschikken, doch overigens aan de eisen voor toelating aan een M.T.S. voldoen, in plaats van de normale 3-jarige cursus een 4-jarige opleiding kunnen volgen.

f. Naar analogie van hetgeen onder *b* is vermeld wordt aan de hoger gevormde technici, die tijdens hun verplichte dienstdienst tot reserve-officier zijn opgeleid, de gelegenheid geboden een bepaalde tijd als tijdelijk reserve-tweede-luitenant vrijwillig onder de wapenen te blijven; de premie voor hen is aanzienlijk hoger dan die welke aan niet-technici wordt toegekend.

g. De regeling betreffende hogere technische vorming van officieren is in dier voege gewijzigd, dat de voor deze opleiding aangewezen officieren niet meer volledig worden opgeleid voor het ingenieursdiploma doch, evenals voor de oorlog, een speciaal op de behoeften van de militaire dienst gerichte 3-jarige cursus aan de technische hogeschool te Delft volgen. Hierdoor wordt de opleidingsduur aanzienlijk bekort, met als gevolg dat een groter aantal officieren voor deze opleiding kan worden aangewezen.

De ondergetekende vertrouwt, dat door dit complex van maatregelen de nog bestaande tekorten zullen worden opgevuld, zij het ook dat hiermede, althans wat het beroepspersoneel betreft, meer tijd gemoed zal zijn dan aanvankelijk werd verwacht.

III. Het burgerpersoneel in de organisatie van de militaire departementen

Ofschoon bij de beschouwing van het personeelsbeleid in militaire organisaties, het militaire personeel vanzelfsprekend de eerste en meeste aandacht trekt, is

Geneeskundig personeel.

De aanvulling van de korpsen officieren-arts, -tandarts en -apotheker vormt nog steeds een moeilijk vraagstuk. Het aantal beroepsofficieren in deze korpsen bedroeg op 1 Maart 1955 resp. 93, 8 en 9 tegen 91, 7 en 8 op 1 Maart 1954, uit welke cijfers wel een zeer geringe netto-aanwas blijkt.

In de loop van 1955 zullen de eerste 7 aspirant-officieren-arts, die op rijkskosten zijn opgeleid, hun studie hebben voltooid, zodat dan een begin zal zijn gemaakt met een geregeld doorlopende aanvulling „van onder op”. Het aantal gegadigden voor deze opleiding neemt van jaar tot jaar toe. In 1954 is ook een aanvang gemaakt met de opleiding van tandartsen op rijkskosten.

Omdat het dringend nodig is, dat op korte termijn in de behoefte wordt voorzien, heeft de ondergetekende onlangs de volgende maatregelen getroffen:

1. de bestaande regeling betreffende een maandelijks toelage voor de vrijwillig dienende officieren-arts, -tandarts en -apotheker, die afzien van het uitoefenen van particuliere praktijk, werd in dier voege gewijzigd, dat deze toelage thans voor ieder, ongeacht zijn rang en bezoldiging, f 150 per maand zal bedragen;

2. de bepaling volgens welke degene, die bij zijn indiensttreding als beroepsofficier de daarvoor vastgestelde tegemoetkoming van f 15 000 had ontvangen en nog geen 6 jaar als officier dienst had gedaan, geen aanspraak op de bedoelde toelage heeft, is ingetrokken. Vooral de laatstbedoelde beperking vormde voor velen een bezwaar tegen een verbintenis bij het beroepspersoneel.

Ter voorkoming van misverstand zij echter nog opgemerkt, dat ondanks het tekort aan beroepsofficieren, de geneeskundige en tandheelkundige verzorging van het militaire personeel voldoende verzekerd is, doordat in ruime mate gebruik kan worden gemaakt van vrijwillig of verplicht (voor het vervullen van eerste oefening) onder de wapenen zijnde reserve-officieren-arts en -tandarts.

bij de militaire departementen ook een groot aantal personen in burgerdienst werkzaam. Herhaaldelijk tot uiting gekomen misverstanden nopens de taken

van dit burgerpersoneel en de voor de uitvoering daarvan nodige bezetting, geven de ondergetekende thans aanleiding dienaangaande het volgende op te merken.

Een organisatie als de krijgsmacht, waarvoor onder andere:

ieder jaar ruim 80 000 jonge mannen voor keuring moeten worden opgeroepen, ongeveer 60 000 ingelijfd en vele duizenden voor herhalingsoefeningen opgeroepen;

honderdduizenden moeten worden geregistreerd in verband met hun mobilisatiebestemming;

wekelijks en maandelijks tienduizenden loonbetalingen moeten worden verzorgd;

jaarlijks voor vele honderden miljoenen guldens tienduizenden soorten artikelen moeten worden aangekocht;

exploitatievoorraden, met een waarde van vele miljarden guldens, niet alleen moeten worden aangeschaft doch ook onderhouden en beheerd;

een contrôle op zeer vele en grote geldbestedingen nodig is;

zulk een organisatie heeft een omvangrijk administratief apparaat nodig, dat in hoofdzaak met burgerpersoneel moet worden gevuld om het militair personeel voor zijn eigenlijke militaire taak te kunnen behouden.

Burgerpersoneel is mede steeds meer nodig om de grote hoeveelheden materieel, welke de mobilisatie-opleg vormen, te beheren en geregeld te onderhouden. Wanneer bedacht wordt, dat de mobilisatie-opleg een waarde vertegenwoordigt van ongeveer 9 milliard gulden, dan zal het duidelijk zijn, dat voor het onderhoud en bedrijfsvaardig houden van dit kostbare en technisch veelal zeer ingewikkelde materieel een deskundigheid en ervaring worden vereist, waartoe dienstplichtigen niet of niet met voldoende rendement kunnen worden opgeleid, nog afgezien van het feit, dat het onwenselijk zou zijn dienstplichtigen voor deze taken te bestemmen. Zo velen zouden in dat geval immers aan de vervulling van de eigenlijke militaire dienst worden onttrokken, dat de organieke eenheden niet op sterkte zouden kunnen worden gebracht. Bestemming van militair beroepspersoneel voor onderhoud en beheer van de mobilisatie-opleg is eveneens in het algemeen niet mogelijk,

of niet doelmatig. In de eerste plaats is de behoefte aan technisch personeel in de militaire eenheden nog niet gedekt, maar vooral bestaat het bezwaar, dat beroepsmilitairen in de hier bedoelde functies organiek geen bevorderingsmogelijkheid hebben en bovendien zeer velen in de rang van soldaat of — hoogstens — korporaal zouden moeten dienen, hetgeen in Nederland niet aanvaardbaar is. Beroepsmilitairen worden dan ook slechts daar geplaatst, waar zij in verband met de operationele taak in vredestand onmisbaar zijn, dan wel waar zij in de taakvervulling hun oorlogsbestemming vinden.

Behalve in het administratieve apparaat en voor het beheer en het onderhoud van de mobilisatie-opleg, is nog burgerpersoneel onmisbaar in de vele werkplaatsen voor het onderhoud en de herstelling van het materieel. Ook hier geldt tegen opvulling van de functies met dienstplichtigen het bezwaar, dat deze veelal eerst tot vakman zouden moeten worden opgeleid, slechts zeer kort na voltooiing van hun opleiding rendement daarvan zouden opleveren en ook in vele gevallen nog niet eens de vervulde functie als oorlogsbestemming zouden kunnen krijgen. In verband hiermede worden voor de militaire werkplaatsen slechts die aantallen dienstplichtigen aangewezen, die na opleiding hierin een mobilisatiebestemming kunnen krijgen en de overige plaatsen door burgers ingenomen.

Het is een voortdurende zorg voor de ondergetekende, om de omvang vooral van het administratieve apparaat tot het uiterste te beperken. Zowel door zijn eigen efficiencydienst, als met behulp van deskundigen buiten het departement wordt geregeld nagegaan, hoe de organisatie op de meest doelmatige wijze kan worden gebruikt. Vooral de laatste tijd wordt ook bijzondere aandacht besteed aan de vereenvoudiging van de administratieve procedures, het doen vervallen van onnodige tussenschakels, het op meer doelmatige wijze rapporteren, e.d.

Indien echter met de zeer vele en omvangrijke behoeften aan administratie en aan verzorging, onderhoud en herstelling van het materieel wordt rekening gehouden, dan zal het duidelijk zijn, dat het apparaat hiervoor onontkoombaar een aanzienlijke omvang moet hebben.

IV. De kostwinnersvergoeding bij de dienstplicht

Zoals bekend is wordt, indien als gevolg van de militaire dienstplicht van

een lid van een gezin het gezinsinkomen zodanig vermindert, dat dit beneden een

zeker bedrag, het zogenaamde „gezinsmaximum” komt te liggen, aan de verwanten van de dienstplichtigen een „kostwinnersvergoeding” toegekend. Hierbij worden gedeerde inkomsten óf volledig óf gedeeltelijk — tot de gestelde gezinsmaxima — vergoed.

Van verschillende zijden is er bij de behandeling van de ontwerp-begroting voor 1955 bij de ondergetekende op aangedrongen, deze kostwinnersvergoeding te verruimen. In de gemaakte opmerkingen en gehouden beschouwingen heeft hij aanleiding gevonden een uitgebreid onderzoek te doen instellen, in het bijzonder naar het aantal gevallen, dat bij een ruimere vergoeding van gedeerde inkomsten zou zijn betrokken, alsook naar de financiële consequenties van een eventuele verruiming.

Bij dit onderzoek, dat in verschillende plaatsen is gehouden, is in de eerste plaats gebleken, dat van het aantal gezinnen van voor eerste oefening onder de wapenen zijnde dienstplichtigen circa 14% onder de bestaande regeling valt en derhalve gehele of gedeeltelijke vergoeding voor gedeerde inkomsten ontvangt.

Voorts hebben de verkregen gegevens uitgezeten, dat bij verruiming van de vergoedingsregeling door verhoging van de gezinsmaxima met 10%, vorengenoemd percentage zou stijgen tot 35% en bij een verhoging der maxima met 20%, tot 44%. Deze grote verschuivingen bij betrekkelijk geringe verhogingen der maxima zouden echter gepaard gaan met belangrijke kostenstijgingen van de regeling, namelijk — bij een 20% verhoging — tot ongeveer het dubbele van het thans uitgekeerde bedrag. Een nog verdergaande verhoging der maxima zou tot een nog onevenredig verder toenemen van de kosten leiden. Een verruimingsmogelijkheid ten aanzien van het per-

centage vergoedingsontvangers zonder te sterke toeneming van de kosten, is echter gelegen in eventuele beperking van het boven de tegenwoordige maxima toe te kennen vergoedingsbedrag. Een algemene verhoging van het gezinsmaximum met 20% zou bijvoorbeeld het percentage vergoedingontvangers verruimen tot 44%, doch indien het als gevolg daarvan boven de huidige gezinsmaxima toe te kennen bedrag zou worden beperkt tot maximaal f 10 per week, dan zou de gehele regeling niet meer kosten dan een verhoging van de gezinsmaxima met 10% zonder beperking van het toe te kennen bedrag.

Ofschoon de ondergetekende zeer welwillend staat tegenover de op dit gebied gedane suggesties en hij een beperkte uitvoering daarvan nog in overweging heeft, staat hij onder de tegenwoordige omstandigheden voor de moeilijkheid uit dezen hoofde geen uitgaven in de begroting te kunnen opnemen, zonder dat dit een verlaging van andere posten met zich zou brengen. Hij is reeds gedwongen geweest allerlei noodzakelijke uitgaven tot het uiterste te beperken en de gebondenheid aan het defensieplafond verhindert om tot wel wenselijke, maar niet absoluut noodzakelijk te achten voorzieningen te besluiten.

Voor het begrotingsjaar 1956 overweegt hij het voor de verruiming van de kostwinnersvergoeding benodigde bedrag te vinden door bestemmingen in dit jaar, tot een zelfde bedrag, te verschuiven naar de daarop volgende begroting. In de jaren na 1956 zal dan echter een verhoging met dit bedrag en met de kosten, verbonden aan de verhoogde vergoedingen, onvermijdelijk zijn. Het thans in de ontwerp-begroting opgenomen bedrag is echter nog gebaseerd op de geldende voorschriften.

V. De materiële opbouw van land- en luchtmacht

1. DE KONINKLIJKE LANDMACHT

Materieel.

Ofschoon tengevolge van reeds in de defensienota van 18 Mei 1954 beschreven oorzaken de materieelvoorziening nog niet in alle opzichten bevredigend is, vindt de materiële opbouw van de Koninklijke Landmacht toch gestadig voortgang.

Bepaald groot is de inmiddels totstandgekomen verbetering in de transportsituatie. Naast de regelmatig doorlopende productie van 3-tons vrachtauto's en trekkers, is thans ook de aflevering op gang van de zo belangrijke 1-tons radio-

autowapendrager, van de jeep en van het materieel voor de zware transportcompagnieën. Tegen het einde van 1956 zal de belangrijkste behoefte aan dit type materieel zijn gerealiseerd.

Bij het *verbindingsmaterieel* is aanzienlijke vooruitgang geboekt in de realisatie van de behoeften aan veldkabel, kabelleg-apparatuur en radiomaterieel met gering en met groter vermogen. Grote tekorten, waarin eerst over 2 à 2½ jaar uit nationale productie zal kunnen worden voorzien, bestaan echter nog in de 20 Wattklasse. Ook de voorziening

van veldtelefoon toestellen is nog niet bevredigend.

Voor de veldartillerie en de zware luchtdoelartillerie is de situatie ten aanzien van het radar- en vuurleidingsmaterieel aanzienlijk beter geworden, terwijl ook de lichte luchtdoelartillerie sinds kort over enig modern radarvuurleidingsmaterieel beschikt. De aanschaffing van de totale behoefte is echter nog afhankelijk van internationaal overleg en de keuze van het type. Vergelijkende beproevingen tussen in Nederland en in het buitenland vervaardigde apparatuur zullen binnenkort worden gehouden.

In de overige materieelsectoren, en met name in die van de *Geneeskundige Dienst*, de *Genie* en de *Intendance*, is de behoefte-realisatie in het algemeen zeer bevredigend. Een uitzondering moet echter worden gemaakt voor de aggregaten, waaraan nog een aanzienlijk tekort bestaat, dat niet binnen een jaar kan worden ingelopen.

De plannen tot invoering van de nieuwe *gevechtskleding* naar Amerikaans model hebben vastere vorm aangenomen na de onlangs beëindigende, gunstig verlopen beproevingen bij de troep.

Tenslotte heeft de tot voor kort in het algemeen onbevredigende situatie met betrekking tot de verwerving, de geëchelonneerde opslag en het beheer van reservedelen een gunstiger aspect gekregen door het in grotere mate beschikbaar komen van de nodige plannings- en bevoorradingschalen en door de invoering van nieuwe materieelvoorschriften. Met kracht wordt nu gewerkt aan het inlopen van de bestaande achterstand, waarbij echter het tekort aan voldoende deskundig personeel nog een remmende

factor vormt. Daarbij wordt rekening gehouden met de waarschijnlijkheid dat de levering van reservedelen uit Amerikaanse hulp met ingang van 1 Januari 1957 een einde zal nemen.

Bouwwerken.

Om het thans in grote hoeveelheden binnenstromende materieel bij de mobilisabele onderdelen te kunnen indelen, is een uitgebreid bouwprogramma voor mobilisatiemagazijnen in uitvoering. Als gevolg van de uiterst ingewikkelde procedure, welke gevolgd moet worden voordat enig stuk terrein kan worden verkregen, bestaat in dit opzicht een achterstand in de bouw, tengevolge waarvan materieel tijdelijk op normaal niet verantwoorde wijze moet worden geconcentreerd en voertuigen en ander groot materieel tijdelijk niet onder één dak kunnen worden gebracht. Zijn de terreinen eenmaal verkregen, dan zal de achterstand in de bouw van de magazijnen spoedig ten dele kunnen worden ingelopen.

Voor de 5e Divisie, die reeds mobilisabel is, komen de mobilisatiecomplexen tegen het einde van 1955 of in het begin van 1956 gereed.

Voor de 6e Divisie, die in 1956 mobilisabel wordt, maakt de terreinverkrijging goede vorderingen. In het gebied van de legerkorpstroepen verloopt dit laatste echter zeer langzaam.

Terrein is in het Westen van het land het moeilijkst te verkrijgen, terwijl daar ook voor de bouw als gevolg van de terreingesteldheid meer tijd nodig is dan in het Zuiden en midden van ons land.

2. DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT

De in 1955 in het vooruitzicht gestelde geregelde vervanging van vliegtuigen, alsook de versterking van de Nederlandse luchtmacht met nieuwe typen vliegtuigen, zullen in 1956 worden verwezenlijkt.

Hunters.

Naar verwachting zullen nog vóór het einde van 1955 de eerste Hunter-Hawker-vliegtuigen door de Nederlandse en Belgische Vliegtuigindustrie worden geleverd. Zoals reeds vermeld in de defensionota van 18 Mei 1954 (bladzijde 20, noot 1), waren van de 460 door deze industrie in licentie te bouwen vliegtuigen van dit type, er 156 rechtstreeks besteld door de Nederlandse Regering, 192 door de Belgische Regering en 112 door de

Regering der Verenigde Staten onder „off-shore procurement”. Overeengekomen was daarbij, dat eerst 48 stuks van de door de Regering der Verenigde Staten bestelde hoeveelheid zouden worden afgeleverd, en daarna aan de bestellingen van Nederland en België zou worden voldaan. De eerste aflevering van de door Nederland bestelde Hunters zou volgens dit schema niet vóór de tweede helft van 1956 kunnen worden verwacht.

Inmiddels is echter met de Regering van de Verenigde Staten nader overeengekomen, dat de in de eerste plaats door de industrie aan deze Regering af te leveren 48 Hunters mede aan Nederland beschikbaar zullen worden gesteld. Als gevolg hiervan zullen vermoedelijk reeds

begin 1956 de eerste nieuwe Hunters bij de Koninklijke Luchtmacht in gebruik kunnen worden genomen.

De oefen- en oorlogsmunitie voor de kanonnen van de Hunters zal in Nederland worden vervaardigd, waarbij bovendien de mogelijkheid van levering aan België bestaat. De aflevering van deze munitie zal in begin 1956 aanvangen.

Als gevolg van de omstandigheid, dat de Hunter-vliegtuigen reeds in productie werden genomen toen dit vliegtuig nog slechts in het stadium van een prototype verkeerde, en derhalve verschillende modificaties onvermijdelijk waren en nog zullen blijken te zijn, zullen de Gloster-Meteorjagers langer aangehouden moeten worden dan oorspronkelijk was gedacht. Vóór eind 1956 kan niet op meer dan maximaal 50 Hunters bij de Koninklijke Luchtmacht gerekend worden.

All-weather-jagers.

De keuze van het type aan te schaffen nachtjagers is, zoals inmiddels bekend gemaakt, op het Amerikaanse type F 86-K gevallen. Bij het doen van deze keuze hebben in het bijzonder twee overwegingen gegolden. Alle opvallende demonstraties van nieuwe Europese typen ten spijt, was op de Europese markt geen enkel beproefd en volledig elektronisch uitgerust modern type nachtjager in productie, terwijl er ook geen vooruitzicht bestond, dat dit binnen afzienbare tijd wél het geval zou zijn. In Amerika was de F 86-K Sabre niet alleen in productie, maar ook in operationeel gebruik bij de Amerikaanse luchtmacht, terwijl de Amerikaanse Regering bereid was aan de levering op korte termijn van de benodigde aantallen ervan aan Nederland medewerking te verlenen. Aangezien het uitblijven van een geschikt type vliegtuig de opbouw van de nachtjagersquadrons van de Koninklijke Luchtmacht reeds aanmerkelijk had vertraagd, moesten deze twee overwegingen beslissend zijn.

Aanvankelijk was overeengekomen, dat de helft van het benodigde aantal van 56 nachtjagers door de Amerikaanse Regering als M.D.A.P.-hulp zou worden verstrekt en de andere 28 door Nederland uit eigen fondsen zouden worden betaald. Onlangs is echter met de Regering der Verenigde Staten overeengekomen dat alle 56 vliegtuigen, inclusief reserve-delen, als wederzijdse hulp zouden worden verstrekt. Daartegenover heeft de Nederlandse Regering zich moeten verplichten 48 van de door Amerika onder „off-shore procurement” bestelde

Hunters voor haar rekening te nemen. (Zoals hiervoor reeds werd medege-deeld, zal de Koninklijke Luchtmacht nu ook de beschikking over deze 48 Hawker-Hunters krijgen). De Amerikaanse nachtjagers komen intussen in versnelde levering in Nederland aan. Reeds in 1956 zullen de drie nachtjagersquadrons geformeerd kunnen worden, waarbij echter nog op moeilijkheden op personeelsgebied, in het bijzonder ten aanzien van het gebruik van het elektronisch materieel, moet worden gerekend.

Tactische jagers.

De vervanging der inmiddels reeds verouderde F 84-G Thunderjet-jagers door de moderne F 84-F Thunderstreaks tactische jagerbommenwerpers — reeds in 1955 aangevangen — zal gedurende 1956 geleidelijk worden voortgezet. De Nederlandse vliegtuigindustrie verzorgt óók het vlieggereedmaken van de voor België bestemde jagers.

Foto-verkenningsvliegtuigen.

Tegelijk met de nieuwe tactische jagerbommenwerpers wordt één squadron foto-verkenningsvliegtuigen onder M.D.A.P. geleverd. Deze vliegtuigen, de „Thunderflash”, zullen reeds vóór 1956 door het foto-verkennings squadron van de Koninklijke Luchtmacht in gebruik worden genomen.

Opleidingsvliegtuigen.

De voor de Koninklijke Luchtmacht bestelde 20 Fokkers S-14, de zogenaamde „Mach”-trainers, zijn thans in productie en zullen in 1956 worden afgeleverd. De S-14 „Mach”-trainer zal als overgangstrainer worden toegevoegd aan de opleidingssquadrons, evenals de in 1955 onder M.D.A.P. ontvangen Lockheed-T 33 vliegtuigen.

Transportvliegtuigen.

Het transportsquadron zal in de loop van 1956 naar het vliegveld Ypenburg worden overgebracht, zodra op dit vliegveld de passende outillage voor onderhoud van Dakota's zal zijn geïnstalleerd.

Depôts, magazijnen en werkplaatsen.

Als gevolg van de ontvangst onder het M.D.A.P. van meer dan 100 lichte vliegtuigen (Super Piper Cubs) en 30 Helicopters met reserve-delen, vrijwel gelijktijdig met de aankomst van de all-weather-jagers met reserve-delen, dient de in de depôts en bij de squadrons bestaande magazijnsruimte te worden uitgebreid. In gelijke tred hiermede zal ook de outillage van werkplaatsen bij de depôts

en op de vliegvelden Soesterberg, Twenthe en Ypenburg moeten worden verruimd.

Het meldings- en gevechtsleidings-systeem.

De door de Regering der Verenigde Staten toegezegde radarapparatuur (vergelijk de defensienota van 18 Mei 1954, bladzijde 178) werd in de tweede helft van 1954 afgeleverd en kort daarna geïnstalleerd. Tevens werd reeds medio 1954 een bij Philips vervaardigd radarapparaat in gebruik genomen. Door één en ander werd het meldings- en gevechtsleidings-systeem, dat voordien door verouderd materieel weinig doeltreffend was, aanzienlijk verbeterd. Aan het eind van 1954 werden voorts de eerste sets ontvangen van de overige bij Philips ontwikkelde apparatuur. De gehele bestelde serie daarvan zal medio 1956 zijn afgeleverd. Rekening houdende met de voor de installatie van dit materieel en de opleiding van het bedienend personeel benodigde tijd, kan aan het einde van 1956 de nieuwe apparatuur volledig operationeel zijn. De opbouw van het radar-systeem in de Koninklijke Luchtmacht zal dan voltooid zijn, met uitzondering alleen nog van de lange afstand radar. Voor deze apparatuur werden intussen specificaties en eisen vastgesteld, waarna verdere voorbereidingen werden ge-

troffen voor de productie. De contracten tot aanschaffing zullen binnenkort worden afgesloten.

In samenwerking met de R.V.O.-T.N.O. wordt thans gezocht naar mogelijkheden om de verwerking van gegevens door middel van een televisie- of teleplot-systeem te versnellen. Dit project wordt in zijn research- en ontwikkelingsstadium financieel gesteund door de Verenigde Staten van Amerika.

Algemeen.

Om voor de luchtmachteenheden voldoende oefenmogelijkheid en oorlogspaarbaarheid te waarborgen, is een programma voor onderhoud en uitbestedingen bij de industrie vastgesteld, waarbij de normen en inzichten zijn gevolgd, welke in N.A.V.O.-verband gelden voor de logistieke ondersteuning van de luchtverdedigings-, tactische- en opleidingssquadrans.

In 1956 zullen maatregelen getroffen moeten worden om de voorziening van reservedelen voor vliegtuigen en werkplaatsoutillage van Amerikaanse oorsprong voor eigen rekening over te nemen, aangezien verwacht moet worden, dat de betreffende voorziening onder M.D.A.P. uit Amerikaanse luchtmachtdepôts op 1 Januari 1957 een einde zal nemen.

VI. De organisatie en de opleiding van personeel voor de Rijks Mobiele Colonne ten behoeve van de Bescherming Bevolking

Zoals reeds door de Minister van Binnenlandse Zaken bij de behandeling van het ontwerp-begroting van Binnenlandse Zaken voor 1955 in de Eerste Kamer der Staten-Generaal werd medegedeeld, is nadat was gebleken dat de bemanning van de Rijks Mobiele Colonne met vrijwilligers bezwaarlijk kon worden verwezenlijkt, in onderling overleg tussen ondergetekende en zijn ambtgenoot van Binnenlandse Zaken besloten, deze voor de Bescherming Bevolking zo onmisbare onderdelen op militaire leest te schoeien en te bemannen met dienstplichtigen, die hun eerste oefening hebben volbracht en die niet direct nodig zijn voor indeling bij de oorlogsorganisaties en de voor reserve dienende depôts van de krijgsmachtsdelen.

Voorshands zullen nodig zijn 12 Brandweer-colonne, (w.o. 1 varende colonne), 5 Geneeskundige-colonne en 6 Opruimings- en Reddings-colonne.

Elke Brandweercolonne zal bestaan uit een staf, 4 bluscompagnieën, 1 speciale

compagnie en een verzorgingseenheid. Elke Bluscompagnie bestaat uit een staf en 3 pelotons à 4 blusgroepen, welke zijn uitgerust met autospuiten of getrokken motorspuiten, terwijl de speciale compagnie in hoofdzaak is uitgerust met bijzonder materieel voor bluswerkzaamheden in waterarme gebieden. De varende colonne bestaat uit 12 boten elk voorzien van 3 spuiten.

De Opruimings- en Reddings-colonne zullen elk bestaan uit een staf, 4 Reddings-compagnieën, 1 Pioniercompagnie, 1 Mobiele Badinrichting, een aantal Waterzuiveringsinstallaties en een verzorgingseenheid. Elke reddingscompagnie zal bestaan uit een staf en 3 pelotons à 4 reddings-ploegen en de pioniercompagnie uit een staf en 4 pelotons à 3 pionier-ploegen. Elke Geneeskundige colonne zal bestaan uit een staf, 5 Geneeskundige compagnieën en een verzorgingseenheid. Een Geneeskundige compagnie van deze colonne wordt gevormd door een staf en 2 mobiele geneeskundige

groepen, aan welke groepen elk 3 gewonden-transportploegen worden toegevoegd.

Al deze „militaire” Mobiele Colonnas zijn gesteld onder de leiding van een Algemeen Inspecteur tevens Commandant Mobiele Colonnas, die bijgestaan door een staf, tegenover de Minister van Oorlog verantwoordelijk is — zowel uit militair als specifiek B.B.-oogpunt — voor de organisatie, de opleiding, de geoefendheid, de paraatheid en de mobilisatievoorbereiding van deze Mobiele Colonnas. De standplaats van de Algemeen Inspecteur met zijn staf is Vught. De bij de Mobiele Colonnas in te delen dienstplichtigen zullen tijdens hun herhalingsoefeningen, welke zij op grond van Artikel 29 van de Dienstplichtwet hebben te vervullen, voor hun nieuwe taak worden opgeleid bij een nabij Arnhem op te richten depôt. Daartoe zullen zij gedurende twee achter-eenvolgende jaren, telkens voor 30 dagen, onder de wapenen worden geroepen.

In deze oefeningstijd ontvangen de dienstplichtigen naast een korte militaire training een opleiding voor de taken, welke zij hebben te vervullen in geval de Mobiele Colonnas voor de Bescherming Bevolking mochten worden ingezet. Deze opleiding geschiedt in nauw overleg met de onder het Ministerie van Binnenlandse Zaken ressorterende organisa-

tie Bescherming Bevolking.

Na de opleiding van 2×30 dagen volgen nog 25 dagen, welke over de alsdan nog resterende dienstplichttijd zullen worden verdeeld. Deze in 3 à 4 termijnen verdeelde 25 dagen zullen in hoofdzaak worden aangewend voor oefeningen om het in de periode van 2×30 dagen geleerde te onderhouden.

Hoewel het nationale belang eist dat de Mobiele Colonnas op kortst mogelijke termijn geformeerd en mobilisabel zijn, zal, wanneer in April 1956 met de opleiding van het eerste contingent dienstplichtigen wordt aangevangen, het nog ruim 4 jaren duren aler zulks voor de 23 Mobiele Colonnas is bereikt.

De staf van de Algemeen Inspecteur tevens Commandant, de vaste kern van het depôt en het kader voor de Mobiele Colonnas zal bestaan uit beschikbaar komend beroepspersoneel en uit reserve-officieren en dienstplichtige onderofficieren van de drie delen der krijgsmacht, die hetzij een mobilisatie-indeling bij de Mobiele Colonnas krijgen dan wel zich vrijwillig komen melden voor dienstneming bij het „vierde” krijgsmachtsdeel „De Mobiele Colonnas”, als reserve-officier op lang verband of als beroeps-onderofficier dan wel als reservist op een eventueel te verlengen 1-jarige verbintenis.

Mededelingen van de CHEF VAN DE GENERALE STAF

OPGAVE VAN VERSCHENEN VOORSCHRIFTEN ENZ.

1711 1e Opgave van wijzigingen en aanvullingen op Voorschrift nr 1711 „Radio-telefonie Procedure”.

2462 Voorl. Richtlijnen nr 2462. Het Verkenningsbataljon (zelfstandig).

2505 5e Opgave van wijzigingen en aanvullingen op de Catalogus nr 2505, uitgave 1953 (Legerformulieren).

11-2 Voorl. Richtlijnen nr 11-2. Het Verbindingscentrum voor eenheden op divisieniveau en hoger.

Hierdoor vervalt Oefeningsaanwijzing nr 84 dl 1 t/m 4.

VTH 11-1154 Voorl. Techn. Handleiding: Reparatie aanwijzingen Zend-ontvanger BC-1000-A.

Reparatie-aanwijzingen voor de Zend-ontvanger BC-1000-A van de Radio-

installaties SCR-300-A en AN/VRC-3.

IK 330 Instructiekaart. Het aggregaat Lister van 17,7 kVA met en zonder zelfstarter-bediening.

VB/IV-3 Verantwoordingsbulletin (behorende bij voorschr. nr 1326-IV): De administratieve procedure bij wijziging munitie-Lot-nummers.

VB/IV-6 Verantwoordingsbulletin (behorende bij voorschr. nr 1326-IV): Indienen van de opgave benodigd munitierantsoen.

VB/Alg/V-8 Verantwoordingsbulletin (behorende bij voorschr. nr 1326-V): 3e Exemplaar van SVR.

VB/10/V-8 Verantwoordingsbulletin (behorende bij voorschr. nr 1326-V): Wijzigingen op Hoofdstuk IV Kleding.

VB/11/V-2 Verantwoordingsbulletin (behorende bij voorschr. nr 1326-V): Invulling van een uitrustingsboekdetailkaart.

De legerleiding stelt er prijs op vast te stellen, dat het adverteren in dit tijdschrift uiteraard het verkrijgen van voorkeur voor leveranties aan de Koninklijke landmacht of aan de Koninklijke luchtmacht niet kan inhouden.

Einde van de Officiële mededelingen van het Ministerie van Oorlog.

Hogere Staven

in de tactische atoomoorlog

Verspreiding is de oplossing

door J. H. COUZY, Gen.-majoor, Commandant 4e Divisie.

In het Septembernummer van De Militaire Spectator geven Kolonel Van Hootegem en Luitenant-Kolonel Knulst een zeer lezenswaardige bijdrage in de bestudering van een vraagstuk dat in alle legers actueel is.

Terecht merken zij op, dat een staf zodanig is georganiseerd, dat een ononderbroken 24 uren dienst kan worden onderhouden, waarbij ieder een normale rust kan genieten, waarnaast de staf in perioden van hoogspanning volledig in bedrijf zal moeten zijn.

Het splitsen van een staf in een werkgedeelte en een rustend of legeringsgedeelte is dan ook slechts wel uitvoerbaar in rustige perioden, wanneer inderdaad met werkploegen kan worden volstaan. De organisatie laat deze splitsing toe, doch zodra de eenheid in ernstige gevechten wordt of is gewikkeld, zal de volledige staf op volle toeren moeten draaien. Dit zijn juist de ogenblikken, waarop de staf een lonend atoomdoel gaat vormen, terwijl hij het kwetsbaarst is.

Aangezien aan een uitbreiding der staven niet kan worden gedacht, vormt splitsing van de staf in een werk- en een legeringsgedeelte geen oplossing voor perioden van hoogspanning, waarbij de staf het kwetsbaarst is, doch slechts voor rustige tijden, waarin het gevaar geringer is.

Nu behandelen vorengenoemde schrijvers wel de mogelijkheid van overname der bevelvoering bij het uitschakelen van een staf, doch zij verzuimen aan te geven hoe hogere staven het atoomgevaar het hoofd kunnen bieden. Terecht wijzen zij erop, dat de tactische atoomwapenen moeten worden beschouwd als een uitbreiding van de conventionele vuursteun, doch zij laten de daaruit voortvloeiende logische gevolgtrekking achterwege.

De in de loop der laatste 50 jaar steeds toenemende vuuruitwerking der moderne wapenen heeft gedwongen tot een steeds groter wordende verspreiding. Nu tengevolge van atoomprojectielen deze vuuruitwerking wederom is toegenomen, zal die verspreiding opnieuw groter moeten worden. Dit geldt zowel voor troepen als voor staven.

De onderbrenging van de staf zal zodanig verspreid moeten geschieden, dat geen lonend atoomdoel wordt geboden, terwijl hij in staat moet blijven zijn taak te vervullen. Reeds zijn hiermee enkele ervaringen opgedaan. Tijdens de manoeuvre „Battle Royal” in het najaar van 1954 is de commandopost 4e Divisie enige dagen gevestigd geweest nabij Iburg, verspreid over een grote oppervlakte, waarbij elk onderdeel op zichzelf geen lonend doel bood. De commandopost is — ook uit de lucht — niet als zodanig onderkend, terwijl de stafsectiën haar werk goed konden verrichten.

Op grond van deze ervaring, nog versterkt door de ervaringen bij de oefeningen „Julius Corbulo” en „Alea jacta” ben ik tot de overtuiging

gekomen, dat de oplossing moet worden gezocht in een consequente en systematische verspreiding in het terrein. Hiertoe dient de staf te worden verdeeld in verschillende kernen, welke over een grote oppervlakte worden verspreid.

- Een divisiestaf zou in de volgende kernen kunnen worden verdeeld:
- Operatiecentrum (Chef v. d. Staf, G2 en G3);
 - Logistiekcentrum (G1, G4 en vertegenwoordigers van de diensten);
 - Verbindingscentrum;
 - Informatiecentrum (onder toegevoegd hoofdofficier);
 - Artilleriecommando (Staf-DA met VSCC);
 - AG, waarbij Jur. Zaken en Geestelijke verzorging.

Bij een verspreide opstelling van deze kernen met onderlinge tussenruimten en afstanden van tenminste 3 km — dus op een oppervlakte van ± 30 vierkante km — vormen zij elk op zichzelf geen lonend atoomdoel, terwijl de staf zijn werkzaamheden volledig kan vervullen.

De commandant bevindt zich vooruit, vergezeld van een officier van G2, G3 en de artillerie, alsmede zijn adjudant.

Bij een dergelijke indeling kan de huidige — dikwijls meer of minder gewrongen — verdeling van een staf in commandopost en stafkwartier komen te vervallen. Men kan terugkeren tot de oude, zuiverder verdeling en benamingen n.l.:

commandant met toegevoegde officieren — thans vooruitgeschoven commandopost genaamd — wordt weder *commandopost*;

de rest van de staf — verdeeld over de verschillende kernen — vormt het *stafkwartier*.

Ongetwijfeld zal de voorgestane oplossing opnieuw een zware last op de schouders van de verbindingdienst leggen, doch dat doet de splitsing in een werk- en een legeringsgedeelte zeker niet minder. Trouwens de sinds de 2e Wereldoorlog weder toegenomen verspreiding der onderdelen stelt over de gehele lijn hogere eisen op verbindingsgebied. Aangezien zonder betrouwbare goedwerkende verbindingen geen bevelvoering mogelijk is, valt aan een uitbreiding van het personeel en materieel voor de verbindingdienst niet te ontkomen.

In tegenstelling met meergenoemde schrijvers is in het voorgaande de tijdelijke overname der bevelvoering bij een geheel of gedeeltelijk uitschakelen van de staf opzettelijk buiten beschouwing gelaten. Dit vraagstuk is niet nieuw, aangezien een dergelijke overname of vervanging ook bij uitsluitend gebruik van conventionele wapenen onder de ogen moet worden gezien. Het atoomgevaar heeft dit vraagstuk niet doen ontstaan, doch het slechts actueler gemaakt.

Het vraagstuk is hoe troepen en staven het best het hoofd kunnen bieden aan dreigend atoomgevaar. Ten aanzien van de hogere staven heb ik in het voorgaande een logische oplossing aangegeven, waarbij ik aantekenen dat ook in het buitenland in die richting wordt gezocht en proeven worden genomen.

De doelstelling, strategie en tactiek

door R. A. SLEEUW, *Majoor vlieger-waarnemer*

De quoi s'agit il? (Foch)

Wrijvingen ten gevolge van de oorlog

Interstatelijke belangenbotsingen impliceren in feite, dat de staatsmachine op zijn weg naar een betere toekomst een aantal door zijn tegenstander(s) opgeworpen obstakels ontmoet. Voor een gezonde ontwikkeling van het staatsbestel dienen deze klippen te worden opgeruimd of omzeild. Zolang het aantal obstakels betrekkelijk klein blijft zal zulks geen onoverkomelijke moeilijkheden met zich brengen. Indien een belangenbotsing echter uitgroeit tot een totale oorlog, nemen de obstakels in aantal en omvang dusdanig toe, dat dit „omzeilen” slechts mogelijk is, indien de staat hiertoe bijzondere maatregelen treft.

Om deze van de normale gang van zaken afwijkende activiteit te kunnen ontwikkelen, dient de staatsmachine in de eerste plaats intern te worden gewijzigd. Vooral het voeren van een totale oorlog vereist omschakeling van de staatsmachine in bijna alle geledingen. Een dergelijk ingrijpende verandering veroorzaakt begrijpelijkerwijs grote interne moeilijkheden. Bovendien wordt de oplossing van het probleem extra bemoeilijkt door het feit, dat de staat ook onder oorlogsomstandigheden dient zorg te dragen, dat de levensomstandigheden van zijn onderdanen tenminste op het reeds bereikte peil in stand worden gehouden. Enerzijds moeten daartoe dienende samenstellende delen van van de staatsmachine hun werkzaamheden in een op elkaar afgestemd tempo blijven verrichten. Anderzijds moeten deze elementen ondanks de noodzakelijke interne omschakeling van de gehele machine in het ruimste verband in een „vloeiende” beweging blijven. Vertragingen van sommige delen moeten worden geneutraliseerd door versnelling van andere componenten. Bovendien mag het geheel niet uit zijn verband worden gerukt.

Een tegenstander zal begrijpelijkerwijs op soortgelijke wijze handelen. Hij zal echter niet alleen zijn interne omgeschakelde staatsmacht tegenover ons stellen, doch hij zal bovendien pogen steeds meer obstakels op ons pad te leggen. Waar mogelijk zal hij trachten ons op een dwaalspoor te brengen en zelfs alles in het werk stellen om de besturing van onze staatsmachine onmogelijk te maken. Von Clausewitz vergeleek deze externe moeilijkheden, die in feite het hoofdbestanddeel van de oorlogshandelingen vormen, met het doorwaden van een snel stromende bergbeek met een bedding vol gladde en veelal onzichtbare keien, waardoor men voortdurend gevaar loopt het evenwicht te verliezen en te verdrinken. Een lot, dat een ieder zal trachten te ontgaan en waarvoor de staat zijn onderdanen zeer zeker moet trachten te behouden.

Dit complex van moeilijkheden, dat door Von Clausewitz werd aangeduid met de term: „Wrijvingen tengevolge van de oorlog”, openbaart zich als ontwrichtende, onverwachte en veelal snel verlopende wijzigingen in de oorlogsomstandigheden. Zij kunnen het succesvolle verloop van de oorlogsomstandigheden maar al te zeer in gevaar brengen. Zo-

doende bestaat er een gereede kans, dat de staatsmachine op fatale wijze ontspoord. Een dergelijke ontwikkeling behoeft echter niet plotseling plaats te vinden. Integendeel, zij zal veeleer worden gekenmerkt door een aanvankelijk langzame en onmerkbare verschuiving, die wordt gevolgd door een steeds sneller afglijden en tenslotte resulteren in een onstuitbare ruïneuze lawine. Wil men in de gelegenheid zijn, deze fatale ontwikkeling tijdig te onderkennen en op het rechte spoor terug te keren, dan dient de te bewandelen weg tevoren duidelijk te zijn uitgestippeld. Raakt men dan gedwongen of tengevolge van een bewust tijdelijke koersverandering van de uitgestippelde weg af, dan zal terugkeer veelal nog mogelijk zijn. Om dit te bereiken is het echter nodig, dat men het einddoel als het ware weet te liggen en voortdurend voor ogen kan houden. Met andere woorden, de staat dient zich voortdurend bewust te zijn van het te verwezenlijken einddoel en de weg die daar heen leidt. Dit is een on-ontkoombare voorwaarde, daar anders de staat wellicht zijn aspiraties te hoog stelt en dus hoger grijpt dan zijn krachten hem veroorloven, hetgeen tot onoverkomelijke en daardoor fatale moeilijkheden zal leiden.

De doelstelling

Het oorlogsdoel in algemene zin

Gezien in het licht van de „wrijvingen tengevolge van de oorlog”, is het oorlogsdoel in algemene zin: „Het onderwerpen van de wil van de tegenstander aan de eigen wil”, op zich beschouwd, te vaag om onder moeilijke omstandigheden als werkelijk houvast te kunnen dienen. In de eerste plaats is ze in haar algemeenheid onvoldoende om alle staatskrachten in een hecht onderling verband te richten op het einddoel; doch in de tweede en mogelijk voornaamste plaats, is en blijft dit einddoel in feite in nevelen gehuld. Het is waarschijnlijk het beste te vergelijken met de aanwijzing: „Daarginds”, die gepaard gaat met een richtingsaanduiding met een hand met vijf uitgespreide vingers.

Het vaststellen van de doelstelling

Alvorens een probleem van welke aard ook te kunnen oplossen, moet men bepalen waar het eigenlijk om gaat. Men moet dus weten „wat” men wil bereiken om tot de kern van een probleem door te dringen. Met vage generalisaties komt men er niet. Het is dus in eerste instantie nodig een helder inzicht te hebben in de kern van de onderhavige kwestie. In het bijzonder bij de uitvoering van oorlogshandelingen is het van essentieel belang te voorkomen, dat men in het doolhof van onzekerheden van de rechte weg afgeraakt. Eenmaal gemaakte fouten zijn bovendien moeilijk en maar al te vaak nooit meer te herstellen. Het is derhalve begrijpelijk, dat men in de krijgskunde *de doelstelling als het voornaamste beginsel van de oorlogvoering* beschouwt.

Wil een doelstelling echter als werkelijk bruikbaar kunnen worden aangemerkt, dan dient zij aan een tweetal algemene eisen te voldoen:

- a. *De doelstelling moet binnen zijn werkingssfeer tot een afdoende oplossing (beslissing) van het gestelde probleem leiden.*
- b. *De doelstelling dient een scherp omlind geheel te vormen, zodat misverstand en twijfel ten aanzien van essentiële aspecten is uitgesloten, zonder echter terzelfdertijd tot schadelijke verstarring te leiden.*

De politieke doelstellingen

De regering is het staatsorgaan, dat tot taak heeft alle in het volk schuilende krachten te richten. Ter behartiging van de gezamenlijke belangen van zijn onderdanen moet elke regering zich echter op het gehele terrein van zijn bemoeienis voortdurend een te verwezenlijken doel voor ogen stellen, wil ze haar taak naar behoren kunnen vervullen. Vooral in tijden van internationale spanningen, dus indien belangrijke gezamenlijke belangen van staat en onderdanen op het spel staan, is zulks een eerste vereiste. Is dit niet het geval, dan zijn de afzonderlijke en gezamenlijke werkzaamheden van de onderdanen zelden of nooit gericht op het verkrijgen van een afdoende beslissing. In elk geval zal een dergelijk resultaat nooit op de meest doelmatige wijze worden verkregen. De kans op het verwezenlijken van een „profitable political end” wordt daardoor onnodig verkleind. Het is echter zelfs mogelijk, dat men op fatale wijze de plank mislaat. De ondergang van de staat kan hier wellicht het gevolg van zijn.

Elk element van de staatsmacht en in het bijzonder de componenten van de militaire krachten kunnen al naar gelang van de omstandigheden van het ogenblik op een voor ieder deel afzonderlijke wijze het beste medewerken aan het verwezenlijken van de allesomvattende doelstellingen van de staat. Iedere krachtsinspanning moet worden gebruikt met het oog op een relatieve verzwakking van een overeenkomstig element van de vijandelijke staat of worden ingezet ter neutralisatie van een soortgelijke bedreiging.

Een regering zal echter nooit in staat zijn de werkzaamheid van elke activiteit volledig en duidelijk te richten. Niet alleen om fysieke redenen is zulks onmogelijk, doch het is zelfs ongewenst. Treedt een regering in niet essentiële details, dan zal zij binnen korte tijd als het ware door de bomen het bos niet meer zien.

Politieke doelstellingen dienen derhalve enerzijds een allesomvattende richtingskracht te bezitten, doch anderzijds in een streven naar volledige duidelijkheid niet mogen ontaarden in een overmatig en daardoor stremmend detaillisme. Stremmingen toch veroorzaken ongewenste en schadelijke vertragingen. De staatsmachine functioneert daardoor onherroepelijk op een lager tempo. Hierdoor wordt een deel van de werkelijke mogelijkheden van het volksvermogen niet benut, terwijl naar alle waarschijnlijkheid vele krachtsinspanningen te laat tot volledige ontwikkeling worden gebracht. Wil men dergelijke schadelijke verliezen tot een minimum beperken, dan is het nodig zich te realiseren, dat verwezenlijking van het oorlogsdoel in de eerste plaats een algehele tempoverhoging van de staatsmachine vereist. De politieke doelstellingen moeten dus ook op dit aspect zijn afgestemd. Het dienen derhalve richtlijnen te zijn, op grond waarvan de organen, die een specifieke kracht moeten richten en deze dus tot verhoogde prestaties moeten brengen, binnen de eigen werkingssfeer van dit deel van de staatskrachten verdere en meer gedetailleerde regelingen kunnen treffen.

Daar iedere kracht echter een eigen richting en tempo heeft, dienen de politieke doelstellingen ook te zijn afgestemd op de samenbundeling van deze mogelijk uiteenlopende krachten tot een harmonisch geheel. Slechts op deze wijze zullen de politieke doelstellingen in algemene zin kunnen voldoen aan de eerder geformuleerde eisen en dus

binnen de eigen allesomvattende werkingssfeer kunnen leiden tot een algemene, volledige en duidelijke omschrijving van de weg, die de gezamenlijke staatsinspanningen moeten voeren naar een afdoende beslissing. In een met de ontwikkeling van de omstandigheden in verband staande optimum omvang, kan dan, zowel de som der krachten als iedere afzonderlijke kracht voor zich, binnen zijn eigen werkingssfeer daadwerkelijk en zo doeltreffend mogelijk worden gericht op het „vage” doel der oorlog.

De invloed van de militaire krachten op de politieke doelstellingen

Uit de politieke doelstellingen volgt uiteraard een allesomvattend „plan de campagne”. Hierin is ook opgenomen het aandeel, dat de militaire krachten van de staat worden geacht te leveren. Ontbreken van werkelijk richtende politieke doelstellingen resulteert in feite in het niet of minder goed gebruiken van de beschikbare krachten en in het bijzonder van de meest krachtdadige elementen van de staatsmacht. Een nalatigheid, die zich in practisch iedere phase van het interstatelijke verkeer zal wreken.

Wil men bv. de juiste argumenten vinden en gebruiken om een tegenstander te overreden en dus een afdoende of tenminste aanvaardbare oplossing verkrijgen van een belangenbotsing, dan dienen de politieke doelstellingen reeds scherp omlijnd te zijn geformuleerd. Een niet volledig of minder duidelijke formulering ervan, kan leiden tot onbewuste concessies op feitelijk essentiële punten. Dergelijke fouten behoeven in dit stadium van het diplomatieke verkeer nog geen onherstelbare schade te veroorzaken. Anders wordt het, indien men met krachtdadiger argumenten, zoals dreiging met dwang, daadwerkelijke niet geweldadige dwang en/of geweld op nationale schaal, een voor de staat gunstige of aanvaardbare beslissing of concessie wil forceren. Het ontbreken van juiste politieke doelstellingen kan dan makkelijk leiden tot een directe „overwinning” die echter uiteindelijk een schadelijke Phyrus-overwinning blijkt te zijn.

Het is begrijpelijk dat de bijdrage van het militaire apparaat sterk uiteen kan lopen al naar gelang van de internationale toestand. In algemene zin dienen de militaire krachten te zijn afgestemd op de directe noden van de staatkunde. Met andere woorden, de gereedheidstoestand van de strijdkrachten moet overeenkomen met het beroep, dat de diplomatie er mogelijkerwijs op kan doen. Sir Wiston Churchill betoogt in dit verband in zijn memoires (The Gathering Storm):

„No foreign policy can have validity, if there is no adequate force behind it.”

Wil een regering zijn militaire krachten bezigen in de vorm van dreiging met geweld, dan moeten de strijdkrachten als het ware zichtbaar in staat zijn op elk gewild moment op te treden. Is zulks niet het geval, dan vervalt de waarde van dit „argument” en van alle andere gebezigde argumenten tot doorzichtige grootspraak.

Het kan zelfs leiden tot de mogelijk foutieve conclusie aan 's vijands zijde, dat men hem niet aankan en aandurft, hetgeen in verband met de mogelijk reeds zeer opgezweepte gevoelens van de tegenstander een oorlog tengevolge kan hebben op een moment, dat men niet klaar is.

Nog sterker komt de noodzaak voor paraatheid naar voren, indien een regering de strijdkrachten wil bezigen om een totale wereldomvat-

tende oorlog te voorkomen. Dit werd bijzonder duidelijk gedemonstreerd in de hoge prioriteit, die (ten rechte) aan de opbouw en paraatheid van het USAF Strategic Air Command werd gegeven in de periode van algemene demobilisatie en in feite afbraak van de Westerse strijdkrachten na de Tweede Wereldoorlog. Ondanks de feitelijke militaire weerloosheid te land en ter zee, heeft deze potentiële vergeldingskracht naar alle waarschijnlijkheid lange tijd de „preventieve macht” gevormd, die de Verenigde Staten konden hanteren als argument in hun streven tegen een minimum aan „kosten” een Derde Wereldoorlog te voorkomen. Het beschikbaar hebben van een dergelijke macht, dient echter te zijn gekoppeld aan het vaste voornemen van een regering om haar te gebruiken, hetgeen een potentiële aanvaller onomwonden ter kennis moet worden gebracht. Dit laatste is dan ook meermalen geschied.

Het is echter eveneens begrijpelijk, dat een staat die werkelijk streeft naar een wijziging van de bestaande toestand ten eigen voordele, zich niet zonder meer op deze wijze schaakmat laat zetten. De ontwikkeling van de steeds scherper wordende internationale toestand na de Tweede Wereldoorlog is hier een duidelijk voorbeeld van. Het ontwikkelen van de techniek van de „koude oorlog” noopte dan ook tot een verdere opbouw van een ook op ander gebied bruikbare krachtdadige ruggesteun van de diplomatie. Met andere woorden, het toespitsen van interstatelijke wrijvingen vereist een uitgebreider gereedstelling van de militaire krachten. De aard, sterkte en mate van paraatheid van het machtsapparaat dienen dus in harmonie te blijven met de omstandigheden.

Moet dus enerzijds het machtsapparaat afgestemd blijven op de noden van de diplomatie, anderzijds moet de diplomatie zich voortdurend rekenschap geven van de werkelijke mogelijkheden van de militaire krachten en de bronnen waaruit deze krachten moeten worden gevormd en in stand gehouden. Wil een regering derhalve een conflict desnoods op de spits drijven, dan mag ze haar activiteit in deze richting eerst dan ontplooiën, indien de machtsmiddelen werkelijk gereed zijn voor een dergelijke krachtproef. In het algemeen moet een regering alvorens tot een oorlog over te gaan, zich om die reden rekenschap geven van de volgende vragen:

- a. Over welke strijdkrachten en middelen kan de tegenstander beschikken? Met andere woorden, wat zijn 's vijands bestaande strijdkrachten, zowel in offensieve als in defensieve zin? Welke aanvulling kan hij verkrijgen uit zijn potentiële middelen? Wat is de aanvulling, die hij kan verkrijgen uit het oorlogspotentieel van mogelijke en/of waarschijnlijke bondgenoten? Wanneer zijn deze aanvullingen beschikbaar?
- b. Wat is de wilskracht van de vijand in verband met het gewicht van de belangen waarover het geschil loopt?
- c. Wat is zijn mening over onze bestaande en potentiële machtsmiddelen? Over die van onze mogelijke bondgenoten alsmede over onze wilskracht ten aanzien van de op het spel staande belangen?
- d. Hoe groot zal dus in verband met het voorgaande zijn werkelijke krachtsinspanning naar schatting zijn?
- e. Welke krachten en middelen zijn om die redenen aan eigen zijde nodig om het oorlogsdoel te verwezenlijken?

f. Kan onzerzijds inderdaad op steun van bondgenoten worden gerekend?

g. Zijn al onze krachten en middelen tijdig, ter juiste plaatse en in voldoende mate beschikbaar? Met andere woorden, *bestaat er een redelijke kans op succes?*

h. *Is het te bereiken doel de te brengen offers waard?*

Een ongunstige beantwoording van de laatste twee vragen kan leiden tot een tijdelijk, tijdig en zo mogelijk slechts gedeeltelijk toegeven aan de eisen van de tegenstander. Dus tot het uitstellen van toespitsen van het conflict tot een voor de eigen partij gunstiger tijdstip. Het is in dit verband goed zich te realiseren, dat de gegevens voor het beantwoorden van bovengestelde vragen veelal onvolledig zijn of zelfs ontbreken. Bovendien zijn er zoveel bijkomstige factoren van invloed, dat het geven van een mathematisch berekend en juist antwoord, uitgesloten moet worden geacht. Bovendien zal vooral een democratische staat maar al te vaak een oorlog opgedrongen krijgen en zich dus geen reenschap kunnen geven van bovengenoemde vraagpunten. In algemene zin kan echter worden gezegd, dat *het de plicht van de staatkunde is, het tijdstip voor het aanvangen van de gewelddadigheden op een voor de strijdkrachten en de hun vormende en in stand houdende elementen van de staat zo gunstig mogelijk gelegen moment te doen plaats vinden.* Het succes of de nederlaag is in hoge mate afhankelijk van de kans, welke men zijn militaire krachten biedt.

De militaire doelstellingen

De militaire doelstellingen hebben dus niet alleen een voorname plaats, doch ook een zeer speciale plaats in het raam der allesomvattende politieke doelstellingen. De invloed van de strijdkrachten op het verloop van de oorlog is altijd bijzonder ingrijpend geweest. Te vaak vergeet men echter, dat ook het militaire apparaat alleen en uitsluitend wordt gebezigd om de staat als geheel „er beter van te doen worden”. Het streven naar een absolute militaire overwinning in de trant van „unconditional surrender”, kan maar al te vaak leiden tot onnodige en nutteloze verliezen, die niet passen in het kader van de allesomvattende politieke doelstellingen. In het boek „Thoughts on war” betoogt Liddell Hart in dit verband:

„The true national object in war, as in peace, is a more perfect peace. The experience of history enables us to deduce, that gaining of military victory is not in itself equivalent to gaining the object of war. If you concentrate exclusively on military victory, with no thought for the aftereffect, you may be too exhausted to profit by the peace.....”

Om die redenen is het noodzakelijk, dat een militaire doelstelling, die dus wordt geformuleerd om een bijzonder krachtadig middel binnen een beperkte werkingssfeer en in het grote raam van de politieke doelstellingen te richten, nog meer dan de politieke doelstellingen moet zijn onderworpen aan de beperkingen en stringente implicaties van de algemene eisen, welke aan een doelstelling moeten worden gesteld. Ter illustratie hiervan moge dienen de directieve, welke op de Casablanca-conferentie (1943) werd opgesteld als militaire doelstelling voor de commandanten van de strategische luchtmacht in West-Europa:

„Your primary object will be the progressive destruction and dislocation of the German military, industrial and economic systems, and the undermining of the morale of the German people to a point when their capacity for armed resistance is fatally weakened....”

Deze militaire doelstelling werd geformuleerd in de hoop, dat indien de Duitsers zich zulks zouden realiseren, de onderwerping aan de wil van de Geallieerden zou plaats vinden. Daar deze militaire doelstelling echter mede was gebonden aan de politieke (blunder) doelstelling van „unconditional surrender” bleef de verwezenlijking van het oorlogsdoel echter uit. Het resultaat was, dat men in feite zondigde tegen het beginsel, dat gebruik van militaire krachten moet passen in het allesomvattende raam, in het kader waarvan men er beter van moet worden. Of zoals Sir John Slessor in het boek „Strategy for the West” betoogt:

„It means not merely forcing an enemy to lay down his arms and accept terms but being successful in creating conditions more favorable to yourself than if there had never been a war.....”

Indien de Casablanca-doelstelling op zich aan een nadere beschouwing wordt onderworpen, blijkt, dat zij:

a. leidt naar een binnen de werkingssfeer van de strategische luchtmachtkrachten gelegen afdoende beslissing, die op zijn beurt binnen het raam van de allesomvattende politieke doelstellingen is gericht op het op afdoende wijze verwezenlijken van het oorlogsdoel;

b. duidelijk en scherp omlijnd aangeeft, welke objecten dienen te worden aangevallen, terwijl ook de mate van te verwezenlijken vernietiging is aangegeven op een wijze, die misverstand en twijfel uitsluit;

c. de commandant van de strategische luchtmachtkrachten voldoende vrijheid van handelen laat, om binnen het raam van de militaire doelstelling de uitvoering naar eigen inzichten te doen verlopen.

Vrijheid van handelen

Dit laatste aspect, dus de „vrijheid van handelen” kan echter en vooral binnen een minder omvangrijke werkingssfeer makkelijk leiden tot handelingen, die niet direct of indirect leiden tot de verwezenlijking van de doelstellingen in ruimer verband gezien. Daarom zal met het afnemen van de omvang van de werkingssfeer en eventueel met het toenemen van de intensiteit van de vernietigingsmogelijkheden, die in een gebezigde „kracht” liggen opgesloten, bij het vaststellen van een militaire doelstelling het accent moeten worden verlegd van „vrijheid van handelen” naar een „duidelijk en scherp omlijnd” en zelfs naar een „enkelvoudig” object. Binnen het raam van een allesomvattende militaire doelstelling zal uiteindelijk elke operationele handeling dus wel een eigen „doelstelling” moeten bezitten, doch elke ondergeschikte of partiële doelstelling moet in steeds toenemende mate een enkelvoudige rechte lijn aangeven.

Zo zal bv. de doelstelling of wel opdracht voor een aanval met een sectie tactische jagers kunnen luiden:

„Het doel van deze missie is het vernietigen van een zo groot mogelijk aantal vliegtuigen, welke staan opgesteld in de dispersals aan de Noordzijde van de vliegbasis X. De aanval dient te worden uitgevoerd met raketten en boordwapens. De starttijd is..... De uitvliegroute is.... TOT is De terugvliegroute is.....”

In dit geval blijkt er toch nog een bepaalde mate van vrijheid van handelen aan de section-leader te zijn overgelaten. Zou echter een aanval worden uitgevoerd met een tactische atoombom, dan zal de vrijheid van handelen nog meer worden ingeperkt en de opdracht kunnen luiden:

„Het doel van deze missie is het gedurende lange tijd geheel onbruikbaar maken van de vliegbasis X. De aanval dient te worden uitgevoerd met één tactische atoombom, waarmede een „underground burst” moet worden veroorzaakt in de „shoulders” aan de Zuidwest-zijde van de intersectie van de banen 09-27 en 16-34. Het richtpunt is.....”

De reden van het verschil in de mate van vrijheid van handelen in de ter illustratie gegeven opdrachten (doelstellingen), is gelegen in de noodzaak om enerzijds met betrekkelijk beperkte vernietigingskracht een maximaal aantal vijandelijke vliegtuigen te vernietigen. De opstelingsplaats van deze vliegtuigen is in algemene zin wel bekend, doch niet precies. Wil men nu het rendement van de aanval optimum proporties doen aannemen, dan is het in dit geval van essentieel belang dat bij de uitvoering de nodige soepelheid kan worden betracht. Dit geschiedt door de sectionleider de gelegenheid te geven naar bevind van zaken te handelen. Anderzijds is het strikt noodzakelijk, dat de atoombom op het tevoren als het meest gunstig aangemerkte punt tot ontploffing komt. Dat is bij deze aanval essentieel.

Nog duidelijker komt dit tot uiting bij gesloten exercitie. Vrijheid van handelen is daarbij zelfs geheel in strijd met de doelstelling, namelijk volkomen gelijke en gelijktijdige bewegingen. Dit resultaat wordt echter niet bereikt indien aan het uitvoeringscommando geen voorbereidings- of waarschuwingscommando vooraf gaat. In algemene zin geldt zulks voor het verkrijgen van een goed resultaat bij andere operationele handelingen. Hoe omvangrijker een operationele activiteit is, des te groter en tijdrovender zijn de hiermede verband houdende organisatorische, administratieve en logistische voorbereidingen. Bovendien leidt te weinig vrijheid van handelen en in het bijzonder op niet essentiële punten tot starheid en zelfs tot schadelijke schematiek.

Derhalve zal toekenning van vrijheid van handelen in evenwicht dienen te zijn met de werkingssfeer, intensiteit, noodzakelijke voorbereidingstijd, essentiële beperking en dus de werkelijk doeltreffendheid bevorderende soepelheid. Een dusdanig in het ruimere verband passend evenwicht kan slechts een systematische uitvoering ten gunste komen en het verkrijgen van optimumresultaten bevorderen.

Het handhaven van de doelstelling

Is het doel eenmaal vastgesteld en is de uitgebalanceerde oorlogsmachine of een deel ervan in beweging, dan zal ze met inzet van alle krachten de uitgestippelde weg dienen te bewandelen, wil men tenminste het doel met de minste kosten verwezenlijken. In algemene zin kan deze wijze van optreden worden vergeleken met „het zich voortbewegen met de meest economische snelheid”. Deze is echter slechts dan in alle fasen gelijk, indien de weg, die moet worden afgelegd gelijk blijft. Met andere woorden indien de weg niet verandert en zich geen obstakels voordoet. Het uiteindelijke oorlogsdoel en in feite elke operationele activiteit kan echter slechts worden verwezenlijkt door het

verontzijdigen en omzeilen van vele obstakels. Het is dermate aan de invloed van successen en tegenslagen gebonden, dat het zelden of nooit langs een afgebakend pad of in een gelijkblijvend tempo kan worden verwezenlijkt. Bovendien kan het oorlogsdoel (nog) niet in één stap worden bereikt. Het stap voor stap voortgaan blijft dus nodig, waarbij men dient te beseffen, dat elke nieuwe stap pas kan worden gedaan, als de voorgaande werkelijk is gezet. Vaak zullen omwegen moeten worden bewandeld of men zal moeten handelen volgens het principe van „Reculer pour mieux sauter”. Toch moet in beide gevallen het einddoel voortdurend voor ogen worden gehouden. Bovendien zal het tempo steeds moeten worden veranderd om de totale harmonie te blijven behouden. Afwijken van deze stelregels leidt maar al te snel tot ontwrichting en zelfs tot het vastlopen van de oorlogsmachine.

Ondergeschikte doelstellingen in het bijzonder moeten om deze redenen telkenmale en voortdurend aan een nauwgezette herwaardering en zo nodig revisie worden onderworpen. Wijzigingen in de veronderstelde toestand dienen na toetsing en hernieuwde beoordeling binnen de eigen werkings sfeer en vooral in het ruimere en allesomvattende verband, te worden verwerkt in nieuwe veranderde doelstellingen. Slechts op deze wijze is het behoud van een harmonische krachtenbundeling mogelijk.

Hoe groter echter de werkings sfeer van een doelstelling is, des te ingrijpender en tijdrovender zijn de hiermede gepaard gaande werkzaamheden. Dit geldt ook ten aanzien van dat deel der inspanningen, dat is gewijd aan de voorbereidingen. Passen deze niet in het kader van de gewijzigde plannen, dan zijn het even zovele verliezen. Om die redenen moeten doelstellingen met het ruimer worden van hun werkings sfeer, zo min mogelijk aan wijzigingen en zeer zeker niet aan ingrijpende wijzigingen worden onderworpen. In het bijzonder geldt dit voor de allesomvattende politieke doelstellingen. Slechts indien het van essentieel belang is voor het verwezenlijken van het uiteindelijke hoofdoel, is zulks niet alleen raadzaam doch zelfs een eerste vereiste.

Een bijzonder belangrijk punt van overweging dient hierbij te zijn de invloed van de factor tijd. Wijziging van een doelstelling betekent niet alleen het lijden van materiële verliezen, doch ook en vooral „tijdverlies”. In de wedloop met de tijd lijdt men dus als het ware een nederlaag. Elke werkelijk actieve tegenstander zal hier ongetwijfeld gebruik van maken en ons tijdverlies benutten als tijdwinst om onze plannen nog meer te bemoeilijken. Met andere woorden, *alleen als het einddoel op een andere wijze beter kan worden verwezenlijkt, is wijziging van de doelstelling, op welk niveau dan ook, aanvaardbaar.*

(Slot volgt)

De beste strategie bestaat daarin oorlog zolang uit te stellen, totdat de morele ontbinding van de vijand het mogelijk maakt hem zonder moeite de dodelijke slag toe te brengen.

Lenin.

Samenwerking in het kader der methode van instructie (II)

door M. A. PANHUYZEN, Kapitein der Infanterie,
Hoofd Afd. Methode van Instructie der Inf. School.

(Vervolg van blz. 367, Aug. 1955)

3. De verticale samenwerking

Hieronder verstaat men de samenwerking tussen alle rangen in de hiërarchie. Er zijn steeds twee partijen, waarvan de ene leider is en de andere ondergeschikt. Beide partijen moeten elkaar begrijpen en beseffen dat zij op elkaar zijn aangewezen, om het werk naar behoren te verrichten. Daardoor wordt gearbeid in een coördinerende sfeer, waarin subjectieve en egoïstische factoren geen rol kunnen spelen.

4. Beïnvloeding door de kwaliteit van het leiderschap.

Er kan in een onderdeel, hoe klein ook, geen sprake zijn van samenwerking, als er geen persoon is, die het initiatief neemt om de aanwezige krachten samen te bundelen. Deze behoort de formele leider van het onderdeel te zijn. Aanstelling tot instructeur, commandant of chef verleent een persoon nog niet de geschiktheid voor het leiderschap, dat van hem verwacht wordt. Leiding kunnen geven is afhankelijk van karakter en aanleg. Het is echter onjuist te beweren, dat men slechts leider kan zijn door geboorte. (De ouders van Napoleon bv. waren mensen zonder leiderskwaliteiten. Zijn broers kregen uitzonderlijke kansen om hun bekwaamheden op dit gebied in de praktijk te tonen, maar ieder van hen faalde jammerlijk).

Wel wordt algemeen aangenomen, dat bepaalde eigenschappen en geschiktheden, die erfelijk zijn, door invloed van het milieu (levensomstandigheden, opleiding) zodanig kunnen worden ontwikkeld, dat er een leider wordt gevormd. Men spreekt wel van „geboren leiders”. Dat zijn mensen, die van nature met bv. meer intelligentie, moed, initiatief, doortastendheid enz. begiftigd zijn, dan anderen en die de gelegenheid hebben gehad om deze eigenschappen en geschiktheden tot volle ontplooiing te brengen.

Het leidinggeven moet dus worden geleerd. *Leiderschapsinstructie is daarom één van de facetten van de kadervorming, waaraan bijzondere aandacht moet worden besteed.*

Deze instructie heeft ten doel de leerlingen, de a.s. officieren en onderofficieren systematisch te trainen om leider van mensen te worden. Hoe systematisch en intensief deze training tot leider ook zij, de kwaliteit van het leiderschap wordt uiteindelijk bepaald door de mate, waarin leiderseigenschappen zowel in de opleiding, als ook daarna (dus in de praktijk!) zijn ontwikkeld. Want leiderschapsinstructie beoogt een bewustmaking van de a.s. leider voor de kwaliteiten, welke hem moeten kenmerken. Zij is de basis voor de praktische beoefening van het leiderschap. Het is nog noodzakelijk om zich in de praktijk te oefenen, hetgeen geschiedt in het dagelijkse contact met leerlingen of ondergeschikten.

5. Factoren van de verticale samenwerking (in het bijzonder op de samenwerking instructeur-klas)

Van de leider hangt het af, of het werk door de groep wordt ge-presteerd in een sfeer van harmonie en eendracht. Daar ik het probleem samenwerking wil bespreken in het kader van de *methode van instructie*, vraag ik Uw aandacht voor die hoedanigheden van de instructeur, welke van invloed zijn op de samenwerking tussen hem en zijn klas.

a. De instructeur moet ambitieus zijn

(1) *Hij moet liefde hebben voor zijn vak, er geheel in opgaan en gedegen vakkennis bezitten om de meerdere en leider van zijn leerlingen te kunnen zijn.* Deze laatsten immers willen tegen hun instructeur opzien als tegen degene, aan wie ze over hun werk het nodige kunnen vragen. De parate kennis van de vakman-instructeur zal daarom veel groter moeten zijn dan van degene, die het vak alleen in de praktijk bedrijft. Elke instructeur moet zijn theoretische en praktische vakkennis onderhouden en verrijken.

Dit alles versterkt het *zelfvertrouwen* en maakt, dat de leerlingen ook *vertrouwen* in de kennis van de instructeur of commandant stellen. Ook in het gevecht.

De instructeur moet zich niet een air van alwetendheid aanmeten. Zelfs de beste instructeur kan fouten maken. Vandaar dat geenszins aan zijn prestige wordt tekort gedaan, als hij een door hem gemaakte fout erkent. Het verdient overigens aanbeveling deze zo spoedig mogelijk te herstellen. Het is echter tevens een onvoorwaardelijke eis, deze fouten tot het minimum te beperken.

De samenwerking tussen de commandant en zijn instructeurs wordt bevorderd als de eerste open oog en oor heeft voor de moeilijkheden van bedoelde onderhebbenden. Door zich mede verantwoordelijk te voelen voor de prestaties van zijn instructeurs, zal hij deze moeilijkheden met hen gezamenlijk oplossen en de opleiding zodanig organiseren, dat het doel van de instructie wordt bereikt.

Voorzie Uw instructeurs van methodische aanwijzingen betreffende de leerstof, maak hen attent op bronnen en wegwijzers, bezorg ze vakliteratuur of afschriften van belangrijke gedeelten. Regelmatige en intensieve contrôle op de instructie moet plaats vinden om eenheid van opvatting, didactische uniformiteit en succes te waarborgen. Van de zijde van de instructeur, kan de samenwerking tussen hem en zijn commandant beïnvloed worden door onvoldoende bekendheid met de persoon, sympathie en antipathie, correctie, critiek a.a. De instructeur vergete vooral niet, dat het bezit van „lange tenen” een blijvende belemmering is voor een goede verticale samenwerking.

(2) *De ambitie van de instructeur moet ook uitgaan naar de instructie zelf; hij moet de spontane bereidheid bezitten om zijn kennis op efficiënte wijze aan anderen over te dragen.* Komt het niet vaak voor, dat instructeurs hun vak slechts om den brode bedrijven? Treffen wij ook niet mensen aan, die tegen hun zin tot het vervullen van een instructieve functie zijn aangewezen? En er zijn instructeurs die hun werk zichtbaar enthousiast verrichten, niet omdat zij zich bewust zijn van hun verantwoordelijke taak, maar alleen om persoonlijke ijdelheid, om van vakkundigheid en geleerdheid blijk te geven.

Voornoemde drie categorieën geven instructie zonder zich te reali

seren, hoe hun instelling hierbij behoort te zijn. De eerste twee moet men tot enthousiasme aansporen, door het eigen goede voorbeeld en door hun oren te openen voor de muziek in het vak, door hun te wijzen op hun verantwoordelijke taak, een beroep te doen op hun eergevoel, door hun ogen te openen voor de progressiviteit van elke opleiding, een verschijnsel, dat de instructeur een zeker gevoel van trots en voldoening zal geven. De derde categorie is voor de militaire opleiding een groot gevaar. Deze instructeurs storen zich niet aan de principes van de methode van instructie; zij geven geheel naar eigen inzichten les, waarbij alles zich concentreert op de streling van persoonlijke lustgevoelens. Voor hen bestaat maar één wijze van instrueren: zelf en zo lang mogelijk aan het woord zijn, vliegensvlug door de leerstof gaan, toelichtingen met enkele krabbels kris-kras op het bord schrijven enz. Het is heel moeilijk zulke instructeurs op het goede pad te brengen. Zeg eens aan een egoïst, dat hij niet egoïstisch moet zijn! Hij zal U vreemd aankijken en voelt zich in zijn eer getast. Wees daarom voorzichtig in Uw optreden. Maak geen gebruik van sarcasme, doch stel hem de volgende vragen: „Aan wie instrueert U? Met welk doel? Hebt U Uw doel bereikt?” De beantwoording van deze vragen doet hem de realiteit scherp zien. Immers, hij zal moeilijk kunnen antwoorden: „Ik geef les aan een klas... met de bedoeling om te laten zien hoe knap ik ben. Ik geloof wel, dat ik mijn doel bereikt hebt, want de leerlingen zijn nu wel overtuigd van mijn ontzaglijke kennis”. Maar logisch en verstandig zal hij U als antwoord geven: „Ik geef les aan een klas... met het doel hun de leerstof eigen te maken. Of ik hierin geslaagd ben? Tja, wat zal ik zeggen!” Een slimme zal ten antwoord geven: „Ik meen van wel.” Repliceer U dan met: „Hoe weet U dat? Durft U een contrôle in deze aan?” U hebt hem dan daar waar U hem hebben wilt. Zijn ogen zijn geopend voor de ondoelmatigheid van zijn instructie. Leer hem dan beseffen, dat deze instructie zo efficiënt mogelijk had moeten zijn, dat voortaan alle capaciteiten en middelen moeten worden aangewend om dat ene doel te bereiken: het door de leerlingen begrijpend opnemen, denkend verwerken en beheersen van de leerstof.

b. *De instructeur moet een begrijpend mens zijn.*

(1) Doelmatigheid in de instructie wordt alleen bereikt als beide partijen zich bewust op elkander instellen, m.a.w. als ook de instructeur tracht de gevoelens en gedachten van zijn leerlingen te begrijpen.

Om een begrijpend mens te zijn is het noodzakelijk, dat de instructeur belangstelling voor zijn leerlingen heeft. Hierdoor ontstaat een wisselwerking tussen hem en zijn klas. Willen begrijpen betekent zich ook op zakelijke wijze het standpunt van een ander kunnen indenken, niet slechts in het werk, maar ook daarbuiten.

In het werk, dus gedurende de instructie moet de begrijpende instelling van de instructeur allereerst gericht zijn op de leerling met betrekking tot diens verwerking van de leerstof. Alle problemen van de methode van instructie houden direct of indirect hiermee verband: de vier gouden regels: de techniek van het vragen stellen, het beginsel van de stimulerende belangstelling, de toepassing der verschillende instructievormen, het juiste gebruik der hulpmiddelen, zij houden alle richtlijnen en wenken in, welke in dit opzicht voor de instructie belangrijk zijn. Het volgen van de methodische principes impliceert dus, dat door

de instructeur die gedragwijze wordt gekozen, welke het best past bij zijn klas en de leerstof, dat hij zich telkens verplaatst in de moeilijkheden van de leerlingen om hen te helpen de leerstof zo volmaakt mogelijk in zich op te nemen en te verwerken, dat hij dus op deze manier erkend wordt als leider van de klas en gewaardeerd wordt als een begripend mens.

Ook buiten het werk tone de instructeur belangstelling voor zijn leerlingen; hij make van elke gelegenheid gebruik zijn mensen in hun wel en wee te leren kennen. Een tegemoetredende en medelevende houding, zich uitende in een belangstellende vraag, een bemoedigende opmerking, een vriendelijk gebaar, maakt dat beide partijen zich bewust op elkander instellen en vertoefd wordt in een sfeer van wederzijds begrip en harmonie. Tevens is het van belang, dat de instructeur zijn mensen van naam kent. Geen mens immers zal het prettig vinden te constateren, dat zijn commandant na maanden zijn naam nog niet kent, terwijl hij dagelijks in zijn nabijheid vertoefd.

In het persoonlijk contact zijn wij geneigd een onderscheid te maken tussen onszelf en de anderen. Dit blijkt vooral uit de wijze, waarop wij onze onderhebbenden toespreken. In plaats van „U moet” zou het m.i. aanbeveling verdienen te spreken van „wij moeten”; inplaats van „U was verkeerd”, lijkt het mij beter op te merken „Wij waren verkeerd”.

De instructeur en zijn klas, de commandant en zijn onderhebbenden, zij vormen een onverbreekelijke eenheid, die zich niet alleen moet uiten in een gemeenschappelijk streven van denken, willen en handelen, maar bovenal zich moet kenmerken door een gevoel van één te zijn en bij elkander te horen. Zonder dit gevoel is de kans groot, dat een gemeenschappelijk streven niet tot de gewenste verticale samenwerking zal leiden.

(2) *Factoren, welke het contact in de weg staan*

(a) Het persoonlijk contact komt moeilijk tot stand als de belangstelling van de leider *egocentrisch* is. In het algemeen is hij zich hiervan niet bewust. In het contact met zijn ondergeschikten meent hij zelfs opofferend genoeg te zijn geweest en te hebben getoond hen heel goed te hebben begrepen. Wanneer wij met iemand over zijn problemen praten en wij nemen ons voor medeleven te tonen, gebeurt het maar al te vaak, dat wij slechts een korte poos belangstellend luisteren, om daarna de man een analoge, eigen ervaring in geuren en kleuren te vertellen. Zeker, het kan nuttig zijn hem te laten voelen, dat men ook uit eigen ondervinding spreekt, maar is het dan niet noodzakelijk eerst te weten, wat *hem* precies op het hart ligt? Nodig hem hiertoe uit, maar luister en . . . interrumppeer niet! Wees niet te gauw met een advies! Stel slechts vragen, indien U iets niet duidelijk is, maar nooit om de man op de proef te stellen. Onthoudt U zich van verhalen, welke dienen om te laten horen en zien, dat U als man van ondervinding spreekt.¹⁾ Indien een ervaring U iets geleerd heeft, zal U een bepaalde opvatting of gedragwijze ook met overtuiging naar voren kunnen brengen en belichten vanuit het standpunt van de man zelf, zonder dat U de details

¹⁾ Verg. het interview zoals door Roethlisberger en Dickson beschreven in hun werk „Management and the worker”, blz. 270-291.

van eigen gelijksoortige belevenissen vertelt. Een dergelijk gesprek heeft voor betrokkene meer persoonlijke waarde en wekt waardering voor de instructeur.

(b) Persoonlijk contact komt ook heel moeilijk tot stand als de instructeur lijdt aan *zelfoverschatting*. De wijze waarop hij iets beweert, de manier waarop hij fouten en tekortkomingen van anderen bespreekt en veroordeelt, zij geven dikwijls de indruk, dat de instructeur zichzelf als feilloos beschouwt. Men hoort de klas dan spreken over haar instructeur als de pedante schoolmeester. Zelfcritiek voorkomt, dat de instructeur een air van alwetendheid aanneemt, behoedt hem dus voor trots en verwaandheid.

Een begrijpend instructeur is een humaan mens. Dit wil niet zeggen, dat hij mild, vergoelijkend of toegevend is, maar dat hij de leerling wil begrijpen in het echt-menselijke van diens gevoelens en gedragingen. Hij stelt zich op zijn klas in, alsof hij zelf ook leerling is en voorkomt daardoor, dat hij spreekt of handelt in strijd met de bestaande sentimenten. Zijn beweringen zijn enthousiast en suggestief, maar worden niet met aplomb verkondigd. Fouten der leerlingen worden door hem wel gecritiseerd, doch zodanig, dat de man het gevoel heeft door hem geholpen te zijn (opbouwende critiek). Maar niet alleen aan de fouten, ook aan het goede dat gepresteerd is, zal hij aandacht schenken; in vele gevallen zal hij er zelfs de voorkeur aan geven, het bespreken van fouten eerst te doen voorafgaan door een uiting van waardering met betrekking tot geleverde prestaties, wetende dat elk mens meer ontvankelijk is voor correcties, als hij ondervindt, dat de instructeur naast het opmerken van fouten, ook niet blind is voor het goede werk dat door hem verricht is.

De redenering van sommige instructeurs of commandanten: „Wanneer ik niets zeg, betekent het dat ik op het werk niets aan te merken heb”, lijkt wel zakelijk, doch getuigt niet van een begrijpende, humane instelling, van een besef, dat de bereidheid tot samenwerking afhankelijk is van een wederzijds waarderen en verstaan en dat deze bereidheid de grondslag is, waarop elk streven naar volmaking moet zijn gebaseerd.

(c) Voor instructeurs met *gebrek aan zelfvertrouwen* is het heel moeilijk contact met de klas te leggen. De wil tot samenwerken verflauwt, de klas neemt een gereserveerde, afwachtende houding aan. De instructeur ziet geen kans zich te verzekeren van de spontane bereidheid, welke van zijn leerlingen uit moet gaan.

(Slot volgt)

BETALING ABONNEMENT
4e KWARTAAL 1955

Tot 7 October a.s. bestaat gelegenheid het abonnement voor het 4e kwartaal 1955 à f 3,— te voldoen per postwissel of door overschrijving op postrekening No. 44715 ten name van Moorman's Periodieke Pers N.V. met vermelding: „abonnement De Militaire Spectator, 4e kwartaal 1955”.

Wie na 7 October gireert is f 0.25 incassokosten verschuldigd, daar dan de kwitanties in omloop zijn.

MOORMAN'S PERIODIEKE PERS N.V.
ZWARTEWEG 1, DEN HAAG

Grepen uit de werkelijkheid

De verovering van JAVA door de Japanners

door Mr L. F. DE GROOT, Luitenant-Kolonel M.J.D.

Dertien jaren geleden voltrok zich de eerste fase van het noodlot over Nederlandsch-Indië, doordat het Japanse 16de Leger, onder bevel van Luitenant-Generaal *Imamura*, na op 1 Maart 1942 op drie verschillende plaatsen op Java te zijn geland, op 8 Maart de toenmalige Nederlandsch-Indische Opperbevelhebber tot onvoorwaardelijke capitulatie dwong.

(N.B. de tussen haakjes geplaatste cijfers verwijzen naar het redactionele naschrift).

Sumatra (1), Borneo, Celebes, Timor, Ambon waren alle reeds eerder bezet, Java was „het laatste bolwerk”, waarvan echter, na het wegvallen van de Geallieerde Luchtmacht en Vloot, geen langdurig standhouden tegen de Japanse overmacht te verwachten was. *Wavell* was dan ook met zijn Staf reeds vóór half Februari naar veiliger oorden vertrokken (2).

Omtrent het verloop der Japanse operatiën zijn tot dusver weinig publicaties verschenen; hierom schijnt het nuttig onderstaand relaas, gegrond in hoofdzaak op authentieke gegevens van Japanse zijde, thans, nu dertien jaren sedert deze gebeurtenissen zijn verlopen en het toen voorgevallene historisch perspectief heeft verkregen, het licht te doen zien.

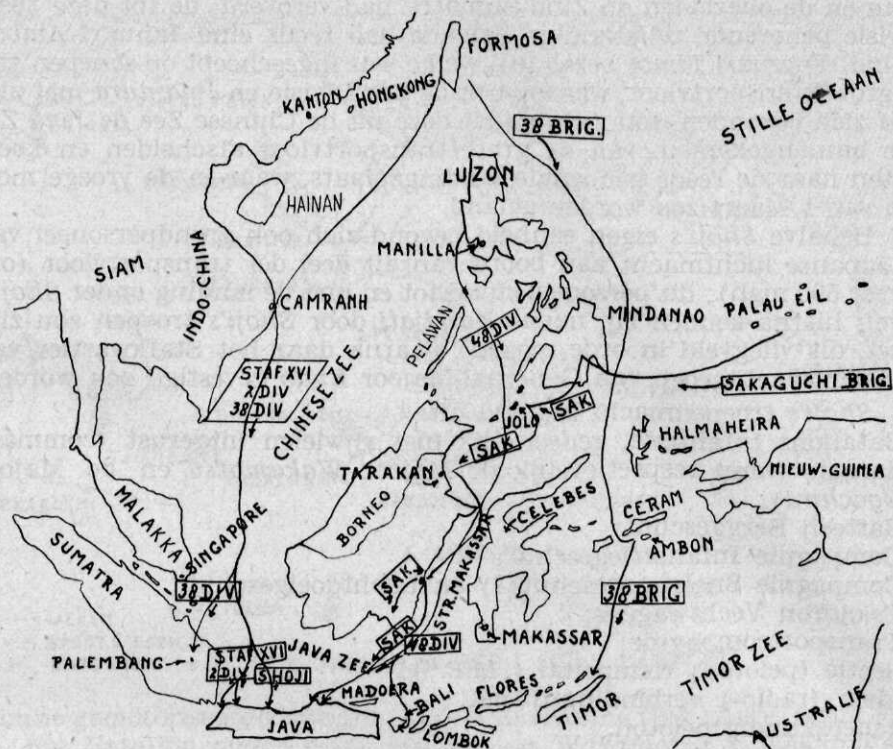
Nadat in de slag op de Java-Zee door de ondergang van het Geallieerde smaldeel onder Doorman de laatste Geallieerde hindernis was opgeruimd, die zich in de weg had gesteld van de Japanse vloedgolf over Nederlandsch-Indië, vingen in de vroege morgen van 1 Maart 1942 de landingen op Java aan van het Japanse 16de Leger.

Gelijktijdig werd geland op drie plaatsen (3).

I. In *Bantam*, nabij *Serang* en *Merak* (Straat Soenda) landde de 2de *Divisie* alsmede *Imamura* zelf met zijn Staf; in zijn mémoires vertelt *Imamura*, dat de beide schepen, waarop hij zich met zijn Staf bevond, bij de landing vóór *Serang* door Geallieerde torpedo's (4) tot zinken werden gebracht; pas na ruim een week was hij, zo schrijft hij, geheel van de stank bevrijd van de stookolie, waarin hij enige uren had rondgedreven!

II. Op de kust ten Noorden van *Bandoeng*, nabij de kampong *Eretan Wetan*, West van *Indramajoe*, landde kolonel *Shoji* met zijn zelfstandig Regiment (regimentsgevechtsgroep) alsmede grondpersoneel van de Luchtmacht, bestemd voor *Kalidjati*. Hierover straks meer.

III. In Oost-Java, nabij *Rembang* en *Kragan*, landden gelijktijdig de 48ste *Divisie* en de Brigade van *Sakaguchi*. Deze Brigade had, komende van de *Palav-archipel* (Noord van Nieuws-Guinea), eerst *Mindanao* (*Davao*) bezet, vervolgens, begin Januari 1942, *Jolo* en de *Soeloe-archipel* (tussen de Philippijnen en Borneo), was op 11 Januari op *Tarakan* geland en had dit veroverd, vervolgens *Balikpapan* op 24 Januari en *Bandjermasin* op 11 Februari. De Brigade had hierna, volgens plan, de

veroverde gebieden aan de Japanse Vloot overgedragen en was weer op de transportvloot sloop gegaan. Tezamen met de 48ste Divisie, die uit de strijd op de Philippijnen uit het Leger van *Homma* was losgemaakt, was de Sakaguchi-Brigade achter de Japanse oorlogsvloot door *Straat Makassar* de Java-Zee opgevaaren. Eén Bataljon van de 48ste Divisie had van de zeeslag in en nabij *Straat Bali* op 26 Februari reeds gebruik gemaakt om op *Bali* te landen en dit eiland te bezetten (5).

In het hieronder volgende zal slechts sprake zijn van de door het onderdeel van de Kolonel *Shoji* tussen het tijdstip van de landing en dat van de capitulatie van het K.N.I.L. op 8/9 Maart 1942 verrichte gevechtshandelingen, welke de directe aanleiding waren tot die capitulatie. De gegevens hiervoor zijn verkregen uit de door *Shoji* zelf gedane mededelingen tijdens het tegen hem voor de Temporaire Krijgsraad te *Batavia* gevoerde proces. Hij stond aldaar in December 1948—Januari 1949 terecht, omdat hij verantwoordelijk werd geacht voor wandaden, tijdens en na de strijd gepleegd door onder zijn bevel staande troepen, te *Kalidjati*, *Poer wakarta*, *Soebang* en nabij de *Tjiater-stelling*. Hij werd door de Krijgsraad ter dood veroordeeld, doch de Hoge Ver- tegenwoordiger der Kroon verving deze straf bij wijze van gratie door gevangenisstraf voor de tijd van *tien jaren*, welke straf *Shoji* in *Japan* „uitzit”.

De gevechtsoopdracht voor *Shoji* luidde als volgt:

Shoji's Regimentsgevechtsgroep (die behoorde tot de eveneens van het 16de Leger deel uitmakende 38ste Divisie, die op 14 Februari *Palem-*

bang en de olievelden op Zuid-Sumatra had veroverd; de tot deze 38ste Divisie behorende zelfstandige Brigade had reeds eind Januari *Ambon* en half Februari *Timor* bezet (6), welke was ingescheept op schepen van de grote transportvloot, waarop ook de 2de Divisie en *Imamura* met zijn Staf zich bevonden, zou zich, nadat deze uit de Chinese Zee de Java Zee was binnengekomen, van de grote transportvloot afscheiden en koers zetten naar de reeds genoemde landingsplaats, waar in de vroege morgen van 1 Maart zou worden geland.

Behalve *Shoji's* eigen eenheid bevond zich ook grondpersoneel van de Japanse luchtmacht aan boord van dit deel der transportvloot (ongeveer 500 man); dit personeel stond tot en met de landing onder *Shoji's* bevel; hierna zouden zij, nadat *Kalidjati* door *Shoji's* troepen zou zijn bezet, dit vliegveld in orde maken, waarna daar het Stafkwartier van de Luchtmachtgroep van Generaal-Majoor *Endo* gevestigd zou worden.

Shoji's troepenmacht bestond uit:

- 2 Bataljons Infanterie, gedeeltelijk met rijwielen uitgerust (commandanten waren respectievelijk de Majoor *Wakamatsu* en de Majoor *Egachira*);
- 1 Batterij Berggeschut;
- 1 Compagnie Infanteriegeschut;
- 1 Compagnie Snelvuurgeschut(?) en Luchtdoelgeschut;
- 1 Eskadron Vechtwagens;
- 1 Transportcompagnie;
- 1 Sectie (peloton) *Kempeitai* („M.P.”);
- 1 idem (radio-) verbindingdienst;
- 1 geneeskundig peloton.

Met inbegrip van de gevechtstrein was de sterkte aan personeel ongeveer 3.000 man.

Zoals hierboven reeds is vermeld, moest *Kalidjati* dadelijk bezet worden. Dit was het hoofddoel van de landing bij *Eretan Wetan*.

Omtrent hetgeen de gevechtsoopdracht aan *Shoji* verder inhield is noch uit de inlichtingen van *Shoji* zelf, noch uit andere bron (mededelingen van *Imamura*), iets anders komen vast te staan, dan dat „naar bevind van zaken” gehandeld moest worden, *totdat gezamenlijk met de 2de Divisie de stelling Bandoeng kon worden aangegrepen*.

Met name was van een opdracht om zelfstandig naar *Bandoeng* op te rukken geen sprake.

We zullen thans zien hoe *Shoji*, door na de verovering van *Kalidjati*, het initiatief nemend op *Bandoeng* aan te rukken, zonder op de 2de Divisie te wachten, en daarbij de *Tjiater-stelling* te doorbreken, waardoor het hart van de Geallieerde weerstand rechtstreeks bedreigd werd, het Japanse succes aanmerkelijk heeft bespoedigd en zelfs *Imamura* verrast heeft.

Nadat de landing op 1 Maart 1942 omstreeks half vijf in de vroege morgen — dus in het duister — was begonnen, vestigde *Shoji* zijn commandopost voorlopig even ten Westen van *Eretan Wetan* aan de weg naar *Pamanoekan*. Ten Oosten van de kampong werd een deel van het Pantserafweergeschut ter dekking van de landing in stelling gebracht.

Bij de landing zelf werd van Geallieerde zijde geen tegenstand ontmoet; wel werd door het Pantserafweergeschut in de loop van de dag nog vuur uitgebracht tegen een uit de richting *Cheribon* naderende

colonne gemotoriseerde troepen, doch deze colonne trok hierop terug (7).

Het Bataljon onder bevel van Majoor *Wakamatsu* („Wakamatsu-bataljon”), dat aangewezen was voor de bezetting van *Kalidjati*, rukte enkele uren na de landing daarheen op; doordat de gehele voorhoede en een gedeelte van de hoofdmacht van het Bataljon zich per rijwiel kon verplaatsen, vorderde men snel en kon reeds in de middag het Vliegveld worden bezet. Onderweg had men op enkele plaatsen wat zwakke weerstand ondervonden, doch deze was snel gebroken. De bezetting van het vliegveld geschiedde zo verrassend snel, dat daarbij geen verzet werd ondervonden (8).

Het *Wakamatsu-Bataljon* assisteerde vervolgens, overeenkomstig de verkregen opdracht, het grondpersoneel bij de inrichting en de verdediging van het vliegveld. Het Bataljon kwam hierdoor tijdelijk onder commando van Generaal-Majoor *Endo*, die nog dezelfde avond met zijn Staf op *Kalidjati*, in een van de eerste Japanse vliegtuigen, die daar landden, arriveerde.

Tijdens de landing bij *Eretan Wetan* waren geen Japanse vliegtuigen in de lucht; enkele Nederlandse jagers werden snel door het Japanse afweergeschut verdreven, aldus *Shoji*.

Het andere Bataljon („*Egashira-Bataljon*”), had tot taak via *Pamanoekan* naar *Tjikampek* op te rukken, de brug over de *Tjitaroem* bij *Krawang* en *Krawang* zelf te bezetten.

Aangezien echter vlak vóór *Tjikampek* een brug door de Nederlanders was opgeblazen, kon het *Egashira-Bataljon* langs deze weg zijn doel niet bereiken. (Vermoedelijk was de opgeblazen brug die over de *Tjilamaja*). Het Bataljon keerde hierop terug naar *Pamanoekan* en bereikte *Soebang*, waar *Shoji*, van *Pamanoekan* met het Bataljon meege-

trokken, op 2 Maart, 's morgens om 6 uur in het Hoofdkantoor van de „P. en T. landen” (Cultuuronderneming) zijn commandopost vestigde. (Hier bleef hij tot 9 uur 's morgens van de 6de Maart).

Op diezelfde dag, 2 Maart, 's morgens om 10 uur deed een twintigtal (? opgave van *Shoji*) Nederlandse tanks een aanval op *Soebang*, waarbij tot in *Soebang* werd doorgedrongen. Deze aanval werd echter met assistentie van enige vliegtuigen afgeslagen; 8 tanks werden vernield, 5 tankbemanningen (10 man) sneuvelden, terwijl 3 bemanningen erin slaagden uit de buiten gevecht gestelde tanks te ontsnappen.

's Middags ondernam een tweede Nederlandse vechtwagencolonne een aanval; deze trok echter zonder verliezen terug toen zij door anti-tankgeschut onder vuur genomen werd.

Inmiddels (óf hierna; *Shoji's* opgaven op dit punt waren niet duidelijk) was het *Egashira-Bataljon* weer vertrokken; teneinde — nu via *Poerwakarta* — *Tjikampek* en de belangrijke brug over de *Tjitaroem* bij *Krawang* te bezetten; vermoedelijk is hierbij de route over *Segalaherang*, *Wanajasa* en *Pondoksalam* gevolgd en niet die over *Kalidjati*. Immers op 3 Maart zette een gemotoriseerde colonne van het K.N.I.L., naar schatting ongeveer 200 voertuigen tellende (tanks, pantserauto's en trucks), vanuit *Poerwakarta* — komende uit de richting *Padalarang*, *Tjikalong* *Wetan* — een tegenaanval in met het doel *Kalidjati* te heroveren. Toevallig werd dit ontdekt door een der weinige toen op *Kalidjati* gestationeerde vliegtuigen; enkele bommenwerpers stegen op en hadden, heen en weer vliegende over de zich op de weg *Poerwakarta*—*Kalidjati* bevindende colonne, hieraan een gemakkelijke prooi. De colonne werd gebombardeerd, waarna het *Wakamatsu-Bataljon* met het grondpersoneel van *Kalidjati* deze tegenaanval verder onschadelijk maakte.

Het *Egashira-Bataljon* bezette op 4 Maart *Tjikampek* en *Krawang*, waar geconstateerd werd dat ook de brug over de *Tjitaroem* vernield was. Hierna werd het teruggeroepen naar *Soebang*, waar *Shoji* het voor een nieuwe taak nodig had.

Want nadat *Shoji* daartoe aan Generaal *Imamura* — die zich te *Serang* bevond — toestemming had gevraagd en deze had verkregen, gaf hij op 5 Maart order naar *Bandoeng* op te rukken. Hiertoe moest eerst de *Tjiaterpas* vermeersterd worden.

Tot dit doel was inmiddels het *Wakamatsu-Bataljon* uit *Kalidjati* teruggeroepen; een detachement van het *Egashira-Bataljon* (sterkte onbekend, vermoedelijk zelfs minder dan een peloton), was op *Kalidjati* achtergebleven, zodat voor de aanval beide Bataljons nagenoeg op volle sterkte beschikbaar waren.

De aanval op de *Tjiater-stelling* zelf werd op 6 Maart ingezet. In de morgen van 7 Maart meldde *Wakamatsu* aan *Shoji* — die inmiddels zijn commandopost in de theefabriek te *Djalantjagak* had gevestigd — dat, nadat zijn Bataljon in de nacht van 6 op 7 Maart tot de aanval was overgegaan, de pas veroverd was en zowel zijn Bataljon als dat van *Egashira* deze pas overgetrokken waren (9).

In de namiddag van 7 Maart trok ook *Shoji* met zijn Staf de pas over. De beide Bataljons lagen toen in stelling ter weerszijden van de weg naar *Lembang*; de vlakte van *Lembang* lag voor de Japanse troepen open....

Diezelfde avond vervoegde zich een Nederlands officier met een witte vlag bij de voorposten.

Hij werd voor *Shoji* geleid, waarop deze, in het bijzijn van de Majoor *Yamashita* van de Staf van het Leger — die tijdelijk als Chef-Staf fungeerde — en van de Regimentsadjutant, met genoemde officier een onderhoud had.

Het bleek dat de Nederlandse officier namens Generaal Majoor *Pesman* de capitulatie van de onder diens bevelen staande troepen op de *Bandoengse* hoogvlakte kwam aanbieden. . . .

Shoji besliste dat Majoor *Yamashita* de volgende dag (8 Maart) des morgens om 10 uur in Hotel *Isola* boven *Bandoeng* een onderhoud met Generaal *Pesman* zou hebben, terwijl hij zelf intussen contact zou opnemen met zijn chef, Generaal *Imamura*.

Na het onderhoud met de Nederlandse officier gaf *Shoji* zijn troepen de order „Staakt het vuren”.

Van het Legerstafkwartier kwam echter het bericht, dat Generaal *Imamura* slechts van een algehele overgave van alle troepen op *Java* wilde weten en slechts met de Nederlandse Opperbevelhebber en de Gouverneur-Generaal wilde spreken. Hij zou hen de volgende dag te *Djalantjagak* te woord staan om van hen de algehele capitulatie van *Java* aangeboden te krijgen. Dit bericht werd doorgegeven.

De plaats van samenkomst werd later evenwel veranderd in *Kalidjati*.

In zijn mémoires (niet gepubliceerd) beschrijft Generaal *Imamura*, hoe hij met zijn Chef-Staf, Generaal-Majoor *Okasaki*, en nog vier andere officieren, om 6 uur 's morgens uit *Batavia* (waar hij sinds de 6de zijn stafkwartier had) vertrokken, pas om 2 uur s' middags te *Kalidjati* arriveerde, zulks tengevolge van het feit, dat de brug over de *Tjitaroem* vernield was en men onderweg troepen van de 2de Divisie moest voorbijrijden, die opdracht hadden gekregen *Shoji's* troepen bij de aanval op *Bandoeng* te steunen. Dit veroorzaakte veel vertraging: de *Tjitaroem* moest doorwaad worden, waarna men te *Krawang* in twee taxi's stapte, en, zonder bescherming, door twee Indonesische chauffeurs naar *Kalidjati* gereden werd.

Imamura beschrijft verder hetgeen te *Kalidjati* voorviel tussen de Japanse en Nederlandse Opperbevelhebbers en de Nederlandse Gouverneur-Generaal.

Het einde was, dat Generaal *Ter Poorten*, de Opperbevelhebber van de Geallieerde troepen op *Java*, zich onderwierp aan de eis van *Imamura* om de volgende morgen (9 Maart 1942) om 8 uur via de *Bandoengse* radio-omroep het bevel tot het staken der vijandelijkheden en de onvoorwaardelijke capitulatie aan alle onder zijn bevel staande Geallieerde troepen bekend te maken.

Shoji, die bij deze bespreking uiteraard niet tegenwoordig was, vermeldt, dat hij 's avonds van de gesloten wapenstilstand hoorde.

Hij trok die dag met zijn regiment naar *Lembang*, waar hij tot 9 Maart 12 uur is gebleven; 's avonds was hij met zijn staf in *Bandoeng*, terwijl het Regiment tussen *Bandoeng* en *Lembang* bivakkeerde. Op 10 Maart werd hij onder bevel gesteld van Generaal-Majoor *Maruyama*, commandant van de 2de Divisie, die inmiddels in *Bandoeng* was gearri-

veerd, waarheen zijn Divisie in opmars was.

Volgens een mededeling van *Imamura* is *Shoji* met zijn regiment enige tijd later teruggekeerd naar de 38ste Divisie, waartoe hij behoorde. Deze Divisie, die in Zuid-Sumatra lag, werd toen aan het 16de Leger onttrokken en bij het 25ste Leger ingedeeld.

Naschrift van de redactie:

Daar de redactie geen officiële bronnen ter beschikking had om bovenstaand artikel te kunnen beoordelen, is de Kolonel van de Generale Staf K.N.I.L. b.d., C. v. d. Hoogenband, op ons verzoek zo welwillend geweest, dit artikel te bezien, waarvoor wij hem zeer erkentelijk zijn.

Zeer terecht wijst kolonel v. d. Hoogenband er op, dat de schrijver van dit artikel, Luitenant-Kolonel Mr L. F. de Groot, de zaak vrijwel geheel van Japanse zijde belicht. Dit dient men bij de beoordeling der situatie goed te bedenken.

Ten aanzien van dit artikel merkt kolonel v. d. Hoogenband het volgende op:

(1) In feite was op het ogenblik van de Japanse aanval op Java slechts Zuid-Sumatra door de Japanners bezet. De landingen in Noord-Sumatra hadden eerst op 12 Maart 1942 plaats.

(2) Het vertrek van generaal Wavell was een gevolg van het feit, dat de gecombineerde Chefs van Staven in verband met de snelle Japanse opmars — op 15 Februari 1942 was Singapore gevallen — Java niet langer beschouwden als het bolwerk, vanwaar uit de Geallieerden hun tegenaanvallen zouden inzetten. Dientengevolge werd het A.B.D.A. command (American-British Dutch-Australian Command onder Wavell) ontbonden. Generaal Wavell werd met het commando over Brits-Indië en Birma belast.

Zoals schrijver het hier stelt heeft het er veel van dat generaal Wavell het vege lijf heeft willen redden, hetgeen uitgesloten moet worden geacht.

(3) In feite werd op 4 verschillende plaatsen geland. Schrijver geeft dit reeds aan, nl. in Bantam, zowel nabij Serang als te Merak. Deze landingsplaatsen lagen plm. 25 km van elkaar verwijderd.

(4) Aangenomen mag worden, dat het schip, waarop generaal Imamura zich bevond, tot zinken werd gebracht, door torpedo's van Japanse torpedobootjagers, welke het vuur openden op de „Houston”, de „Perth”, en de „Evertsen”, welke op het ogenblik van de Japanse landing onverwachts in de Bantam baai verschenen.

(5) Dit is niet juist. De zeeslag Zuid van Bali had plaats in de nacht volgende op die waarin een Japans bataljon er in was geslaagd om voet aan wal te zetten.

(6) De landing op Timor geschiedde 19 Februari 1942.

(7) Op de 1e Maart 1942 had geen opmars uit de richting Cheribon tegen Eretan Wetan plaats. Dit geschiedde eerst op de 2e Maart 1942.

(8) Hierbij dient te worden vermeld, dat de verdediging van het vliegveld Kalidjati was opgedragen aan Britse eenheden, die deze taak eerst de vorige dag van Nederlands-Indische troepen hadden overgenomen en zich niet hebben gehouden aan de voor de verdediging van dit vliegveld vastgestelde richtlijnen. De Japanners maakten hij hun opmars tevens gebruik van onderweg buitgemaakte vrachtauto's.

(9) Deze aanval werd in belangrijke mate gesteund door Japanse vliegtuigen, die in verband met het feit, dat nagenoeg geen N.-I. vliegtuigen voor een actie beschikbaar waren, nagenoeg vrij spel hadden.

Uit bovenstaand artikel komt de grote betekenis van het initiatief voor de zoveelste maal in de historie weer duidelijk naar voren, waarvan het optreden van de gevechtsgroep Shoji duidelijk spreekt. Zijn optreden verraste zelfs zijn hoogste commandant. Het aloude „activité et vitesse” is overal ter wereld nog steeds „het” recept voor de overwinning.

Aan de andere kant wordt de oude waarheid, dat men wél zijn eigen moeilijkheden ziet, maar niet die van de vijand, ook nog eens duidelijk belicht. De situatie van Shoji was meermalen precair, terwijl tevens de oude les, dat het geluk vrijwel steeds met de stoutmoedige is, ook weer bewaarheid werd. Het was toch wel puur geluk, dat een der weinige, op het pas veroverde vliegveld van Kalidjati aanwezige vliegtuigen de colonne die dit vliegveld moet heroveren, ontijdig ontdekte.

Unimog vliegtuigtrekker

- 6 versnellingen vooruit
- 2 versnellingen achteruit
- Vierwielaandrijving
- Differentieel sperinrichting op voor- en achteras
- Aftakassen vóór, zij en achter

PRODUCT VAN

DAIMLER-BENZ

Unimog

*de tractor die
nergens voor staat*

H. J. Hoegen Dijkhof – Doetinchem

Tel. K 3910 - 3170